

Uradni list

Evropske unije

C 76

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 56

14. marec 2013

Številka objave	Vsebina	Stran
I	<i>Resolucije, priporočila in mnenja</i>	
	MNENJA	
	Evropski ekonomsko-socialni odbor	
	486. plenarno zasedanje 16. in 17. januarja 2013	
2013/C 76/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Sprostiti potencial visoko nadarjenih otrok in mladih v EU (mnenje na lastno pobudo)	1
2013/C 76/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vprašanju enakosti spolov v strategiji Evropa 2020 (mnenje na lastno pobudo)	8
2013/C 76/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pomorskem piratstvu: Okrepljen odziv EU (mnenje na lastno pobudo)	15
2013/C 76/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o uvedbi evropske socialne oznake (raziskovalno mnenje)	20

SL

Cena:
4 EUR

(Nadaljevanje na naslednji strani)

III Pripravljalni akti

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

486. plenarno zasedanje 16. in 17. januarja 2013

2013/C 76/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Akt za enotni trg II – Skupaj za novo rast COM(2012) 573 <i>final</i>	24
2013/C 76/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Okrepljeno partnerstvo za odličnost in rast v Evropskem raziskovalnem prostoru COM(2012) 392 <i>final</i>	31
2013/C 76/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru: Industrijska varnostna politika – Akcijski načrt za inovativno in konkurenčno varnostno industrijo COM(2012) 417 <i>final</i>	37
2013/C 76/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Spodbujanje in usmerjanje mednarodnega sodelovanja EU na področju raziskav in inovacij: Strateški pristop COM(2012) 497 <i>final</i>	43
2013/C 76/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Boljšemu dostopu do znanstvenih informacij naproti: Izboljšanje učinkovitosti javnih naložb v raziskave COM(2012) 401 <i>final</i>	48
2013/C 76/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 273/2004 o predhodnih sestavinah pri prepovedanih drogah COM(2012) 548 <i>final</i> – 2012/0261 (COD)	54
2013/C 76/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Sprostitev potenciala računalništva v oblaku v Evropi COM(2012) 529 <i>final</i>	59
2013/C 76/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o skupnem sporočilu Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Prenovljenemu razvojnemu partnerstvu med EU in Pacifikom naproti JOIN(2012) 6 <i>final</i>	66

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

486. PLENARNO ZASEDANJE 16. IN 17. JANUARJA 2013

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Sprostiti potencial visoko nadarjenih otrok in mladih v EU (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 76/01)

Poročevalec: **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Sprostiti potencial visoko nadarjenih otrok in mladih v EU.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 131 glasovi za in 13 vzdržanimi glasovi.

1. Priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor se zaveda, da je problematika visoko nadarjenih otrok in mladostnikov po zaslugi raziskav, ki se izvajajo že več desetletij, in zato, ker je na voljo obsežna znanstvena literatura ⁽¹⁾, sorazmerno dobro raziskana. Zaradi pomembnosti tega vprašanja EESO Evropski komisiji in državam članicam priporoča, naj podprejo izvajanje nadaljnjih študij in raziskav ter sprejmejo ustrezne ukrepe za boljši pristop k različni nadarjenosti vseh ljudi nasploh, med njimi programe za izkoriščanje

⁽¹⁾ Problematiko visoke nadarjenosti in njenega pedagoškega upoštevanja obravnavajo naslednje študije:

Martínez Torres, Mercé in Guirado, Angel (izd.), *Altas capacidades intelectuales. Pautas de actuación, orientación, intervención y evaluación en el período escolar*, Barcelona, Editorial Graó, 2012.

Torrego, Juan Carlos (izd.), *Alumnos con altas capacidades y aprendizaje cooperativo. Un modelo de respuesta educativa*, Madrid, Fundación SM, 2012.

Pfeiffer, Stephen, *Current perspectives on the identification and assessment of gifted students*, v *Journal of Psychoeducational assessment*, 2011;

Wallace, B. in Erikson, G., *Diversity in Gifted Education. International perspectives on global issues*, New York, Routledge, 2006.

Sternberg, R.J., in Davidson, J.E., *Conceptions of giftedness*, Cambridge University Press, 2005.

Sternberg, R.J., (izd.), *Definitions and conceptions of giftedness*, Thousand Oaks, Corwin Press, 2004.

potenciala nadarjenih otrok in mladih, in sicer tako, da bi ga bilo mogoče izkoriščati na najrazličnejših področjih. Cilji tega ukrepa bi bili med drugim olajšati zaposlovanje in zaposljivost v okviru Evropske unije ter v razmerah gospodarske krize izboljšati izkoriščanje posebnih znanj in preprečiti beg možganov v druge dele sveta.

1.2 EESO predlaga, naj se spodbuja razvoj in potencial visoko nadarjenih otrok in mladostnikov na vseh stopnjah in v vseh oblikah izobraževanja. Pri tem bi se bilo treba izogniti prezgodnji specializaciji, podpirati upoštevanje raznolikosti v šoli in izkoriščati možnosti, ki jih ponujata skupno učenje in neformalno izobraževanje.

1.3 EESO priporoča spodbujanje izobraževanja in vseživljenjskega učenja, pri čemer je treba upoštevati, da intelektualni potencial posameznika ni statičen in se v različnih življenjskih obdobjih razvija različno.

1.4 EESO priporoča tudi, da se v prihodnje več pozornosti namenja načinom dela in izkušnjam z nadarjenimi učenci, ki obstajajo v posameznih državah članicah, zlasti načinom, ki koristijo družbi kot celoti, spodbujajo njeno kohezijo, zmanjšujejo šolski neuspeh in prispevajo k izboljševanju izobraževanja v skladu s cilji strategije Evropa 2020.

1.5 EESO opozarja, da je treba – tudi v delovnem okolju zaposlenih – prepoznati delavce, zlasti mlade, ki imajo zmožnost in interes, da razvijajo svoje intelektualne sposobnosti in prispevajo k inovativnosti. Treba jim je omogočiti, da se še naprej izobražujejo na področju, ki ustreza njihovim ambicijam in zanimanju.

1.6 Odbor predlaga, da bi bilo treba izboljšati pedagoško skrb za visoko nadarjene otroke in mladostnike, in sicer z naslednjih vidikov:

- začetno in stalno usposabljanje učnega osebja glede profila in značilnosti visoko nadarjenih učencev, prepoznavanja nadarjenosti in potrebnega pedagoškega pristopa;
- povezovanje postopkov za zgodnje prepoznavanje visoke nadarjenosti med učenci nasploh in še zlasti med učenci iz socialno prikrajšanih okolij;
- priprava in izvajanje ukrepov za pedagoški pristop k visoko nadarjenim učencem. Te ukrepe je treba sprejemati tako v okviru izobraževalne ustanove kot zunaj nje;
- izobraževanje učiteljev, ki vključuje vrednote humanizma, stvarnost multikulturnosti, izobraževalno uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter končno spodbujanje ustvarjalnosti, inovativnosti in sposobnost iniciativnosti.

1.7 Izboljšanje pedagoške skrbi za visoko nadarjene otroke in mladostnike mora vključevati njihovo čustveno vzgojo, ki je za mladostnike še posebej pomembna, in pridobivanje socialnih veščin; usmerjeno mora biti k spodbujanju njihovega vključevanja v družbo ter sposobnosti vstopanja na trg dela in skupinskega dela.

1.8 Mehanizme in postopke za izmenjavo učencev in njihovo začasno bivanje v drugih državah je treba oblikovati tako, da lahko visoko nadarjeni – zlasti tisti iz prikrajšanih okolij – sodelujejo pri njih.

1.9 Razmisliti bi bilo treba o priložnostih za izmenjavo informacij in dobrih praks med državami članicami EU na področju prepoznavanja in upoštevanja visoko nadarjenih učencev in študentov.

1.10 Treba je spodbujati podjetniški duh med visoko nadarjenimi otroki in mladostniki z vidika odgovornosti in solidarnosti, usmerjenih v korist družbe kot celote.

2. Splošno ozadje

2.1 Program Evropa 2020 – strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, ki jo je sprejela Evropska komisija leta 2010 – kot eno svojih glavnih prednostnih nalog vključuje „pametno rast: razvoj gospodarstva, ki temelji na znanju in inovacijah“. S tega vidika izobraževanje vseh državljanov postaja ključen vir za zagotavljanje prihodnosti EU, ki med drugim vključuje tudi izboljšanje prepoznavanja visoko nadarjenih posameznikov in pedagoškega pristopa k njim.

2.2 Sedanje izobraževalne politike držav članic EU namenjajo velik pomen upoštevanju raznolikosti učencev, pojmovanemu kot zaveza, da se olajša pedagoški pristop k vsakemu učencu, za katerega je to potrebno, da čimbolj razvije svoj potencial. V okviru prizadevanj, namenjenih vsem učencem, ki potrebujejo posebno pedagoško podporo, je treba povečati sredstva, ki so trenutno namenjena visoko nadarjenim učencem.

2.3 Analiza trenutnega stanja v državah članicah EU kaže na veliko pestrost pri prepoznavanju in pedagoškem upoštevanju visoko nadarjenih učencev. Očitno je tudi, da je treba izboljšati prakso in izobraževalne dejavnosti za te učence, saj je posebno izobraževanje učiteljev v zvezi s ravnanjem z visoko nadarjenimi učenci šibko.

3. Visoka nadarjenost

3.1 Pojem

3.1.1 Mednarodne študije in raziskave se ujemajo v oceni, da visoko nadarjene lahko najdemo v vseh družbenih skupinah ⁽²⁾. To načelo je mogoče uporabiti za prebivalstvo držav članic EU. Z družbenega, političnega in pedagoškega vidika gre pri prepoznavanju in upoštevanju visoko nadarjenih za sorazmerno novejšo temo, katere pomen se bo v prihodnjih letih zagotovo povečeval. Študije se ujemajo v trditvi, da je za boljše prepoznavanje visoko nadarjenih učencev in pedagoškega pristopa k njim potrebno sodelovanje družbe kot celote: politikov, učiteljev, znanstvenikov, raziskovalcev, družin in socialnih partnerjev.

3.1.2 V ustrezni znanstveni literaturi se v zvezi z visoko nadarjenostjo pogosto uporabljajo različni pojmi: zgodnja nadarjenost (nadpovprečni rezultati za določeno starost), talent (posebne sposobnosti na konkretnih področjih, kot so matematika, glasba itd.) ali nadpovprečna inteligenca ali visoka nadarjenost. Slednji – visoka nadarjenost ali nadpovprečna inteligenca – je danes opredeljen z naslednjimi lastnostmi:

- nadpovprečne intelektualne sposobnosti, tako splošne kot posebne. Tradicionalno za te šteje inteligenčni količnik, višji od 130 (povprečni je 100), vendar je bilo to merilo v zadnjih letih razširjeno in je postalo ohlapnejše, tako da vključuje še druge, enako pomembne kazalnike;
- visoka stopnja marljivosti in zavzetosti: vztrajnost, interes, vzdržljivost, samozaupanje itd.;
- visoka stopnja ustvarjalnosti, prilagodljivosti in izvirnosti, ko je pri problemih in težavah treba postavljati vprašanja, se odzivati in najti ustrezne rešitve.

⁽²⁾ Ocene deleža visoko nadarjenih v najbolj raziskani družbeni skupini – med otroci in mladostniki v šolski starosti – se gibljejo od 2 do 15 % prebivalstva, odvisno od kazalnikov, ki se uporabljajo za to oceno. Merilo inteligenčnega količnika, ki se tradicionalno najbolj uporablja, se običajno nanaša na inteligenčni količnik nad 130, ki ga imata približno 2 % prebivalstva. Danes obstaja mnenje, da je to merilo zelo omejevalno in da je vrednotenje intelektualnih sposobnosti le eden izmed dejavnikov, ki ga je treba upoštevati pri določanju visoke nadarjenosti. Zato je bil koncept visoke nadarjenosti razširjen na druge dejavnike, kot so ustvarjalnost, izvirnost in sposobnost ugotavljanja razmerij, sklepanja in ekstrapoliranja. S tega, novejšega vidika se ocenjuje, da lahko delež visoko nadarjenih ljudi dosega do 10 ali celo 15 % prebivalstva, čeprav prevladuje ocena, da dosega 5 do 10 % prebivalstva. Za proučevanje te problematike so priporočljive zdaj že klasične študije Josepha Renzullija ali novejša študija, kot so Borland, J. H., *Myth 2. The gifted constitute 3 % to 5 % of the population*, v *Gifted Child Quarterly*, 53, 2009, Miraca, G., *Exceptionally Gifted Children*, New York, Routledge, 2004, in Robson, D., *High IQ kids: collected insights, information and personal stories from the experts*, Free Spirit Publishing, 2007.

Čeprav visoko nadarjenost v šolskem in akademskem okolju običajno spremljajo dobri šolski rezultati, pa se med visoko nadarjenimi vendar dokaj pogosto pojavljajo primeri šolske neuspešnosti. Na visoko nadarjenost ne bi smeli gledati kot na statično stanje, ampak kot na potencial, ki ga je zato, da bi ga izkoristili, treba v družbi prej prepoznati, ga priznati in upoštevati, saj se sicer lahko izgubi.

3.1.3 Znanstvena literatura se ujema tudi v trditvi, da ima visoka nadarjenost več razsežnosti, in sicer, da je široka in raznolika, da je ni mogoče omejevati na inteligenčni količnik in da mora vključevati tudi vidike, kot sta izvirno in ustvarjalno mišljenje. Pogosto jo pogojujejo ter nanjo vplivajo družinski in sociokulturni dejavniki. Včasih – tako na primer pri avtizmu ali nekaterih oblikah motorične prizadetosti – lahko sovпада tudi z invalidnostjo.

3.1.4 Visoko nadarjene posameznike najdemo v vseh družbenih skupinah in slojih, ne glede na spol ali socialni položaj, čeprav je treba v praksi pri njihovem prepoznavanju upoštevati naslednje pojave, da bi bilo mogoče delovati v nasprotno smer:

- Prepoznavanje visoko nadarjenih učencev je pogostejše v srednjih in višjih družbenih slojih, ker so te družine bolj obveščene, pa tudi zato, ker družinsko okolje v pedagoškem in šolskem smislu vpliva spodbujajoče. Nizka pričakovanja izobraževalnih ustanov glede sposobnosti njihovih učencev lahko včasih negativno vplivajo na prepoznavanje visoko nadarjenih učencev iz prikrajšanih okolij.
- Čeprav med visoko nadarjenimi obstaja splošna težnja po diskretnosti in anonimnosti, je statistično pogostejše prepoznavanje učencev kot pa učenk, in sicer zaradi kulturnih dejavnikov in dejavnikov duševnega razvoja, ki kažejo, da so učenke in ženske z verjetno visoko nadarjenostjo bolj nagnjene k anonimnosti ⁽³⁾.

⁽³⁾ Na primer: med letoma 1999 in 2012 je program izobraževalne bogatitve za visoko nadarjene učence, ki ga izvaja madridska skupnost (Španija) zabeležil skoraj nespremenjeno stopnjo udeležbe: 70 % učencev v primerjavi s 30 % učenk. Na to temo glej tudi Perez, L., Dominguez P. in Alfaro E. (ur.), *Actas del Seminario: situación actual de la mujer superdotada en la sociedad*, Madrid, Consejería de Educación, 2002.

3.1.5 Podobno kot ostala šolska populacija so tudi visoko nadarjeni učenci in mladostniki zelo heterogena skupina.

3.1.6 Možno je, da naletimo na visoko nadarjene učence, ki pa imajo lahko težave z učenjskim uspehom in se uvrščajo med neuspešne učence, ki doživljajo neuspeh, če je posebna pedagoška obravnava teh učencev neustrezna ali pa je ni, ali pa zaradi težav s prilagajanjem. Pogosto naletimo tudi na visoko nadarjene učence, pri katerih se pojavljajo težave, ker jih skupina odriva ali zavrača, kar prav tako povečuje možnosti za šolski neuspeh. Ustrezno prepoznavanje in obravnavanje visoko nadarjenih je dejavnik, ki lahko in mora prispevati k zmanjšanju šolskega osipa in povečati delež prebivalstva z višje-šolsko izobrazbo, kar je eden osnovnih ciljev programa *Evropa 2020: strategije za pametno, trajnostno in vključujočo rast* na področju izobraževanja.

3.2 Prepoznavanje in spremljanje visoko nadarjenih učencev

3.2.1 Izboljšanje pozornosti do visoko nadarjenih vključuje več /različnih elementov: začetno prepoznavanje, široko psihopedagoško in socialno ocenjevanje za potrditev ali izključitev prisotnosti visoke nadarjenosti, in končno odziv ali pedagoški pristop v pravem pomenu besede, ki se lahko izvaja tako prek formalnega kot tudi neformalnega izobraževanja.

3.2.2 Na splošno velja, da precej visoko nadarjenih postopki prepoznavanja ne odkrijejo. Prepoznavanje je mogoče izvajati že od konca predšolske dobe ali v začetku osnovnošolskega izobraževanja. Kot pri vsakem drugem učencu, ki potrebuje posebno pedagoško podporo, zgodnje prepoznavanje visoke nadarjenosti omogoča ustrezen pedagoški pristop ter preprečuje morebitne poznejše primere šolskega neuspeha in osipa. Čeprav je visoko nadarjenost mogoče prepoznavati tudi v poznejših fazah šolanja ali življenja, sta prvo prepoznavanje in psihopedagoško ocenjevanje potencialno visoko nadarjenih učencev še posebej pomembna.

3.2.3 Visoko nadarjeni učenci so običajno prepoznani, ko starši ali učitelji opazijo, da se otrok razlikuje od svojih vrstnikov ali pa da kaže znamenja neprilagojenosti. To prvo prepoznavanje, ki ga morajo nato potrditi ali izključiti specialisti, lahko temelji na naslednjih kazalnikih:

- uporaba jezika: obsežen besednjak, natančnost uporabljenih izrazov, zahtevnost stavčnih struktur;
- zelo dobro razumevanje zapletenih in abstraktnih pojmov, včasih v povezavi s sposobnostjo razvijanja in izražanja idej na ravni, ki je za ustrezno starost nepričakovano visoka;

— kakovost vprašanj: lahko so neobičajna, izvirna, zapletena ali čustveno zelo zrela in usmerjena;

— sposobnost snovanja sistematičnih in mnogovrstnih strategij za reševanje problemov;

— sposobnost hitrega in lahkega učenja, če obstaja zanimanje za predmet učenja;

— zelo ustvarjalno vedenje pri snovanju idej, predmetov in rešitev določenih problemov.

3.2.4 V zgodnji starosti (do 4-5 let) je pri ugotavljanju visoke nadarjenosti potrebna še posebna previdnost, saj prezgodnja zrelost ali družinske razmere, ki močno spodbujajo šolsko dejavnost, lahko vodijo k preuranjenemu ugotavljanju domnevne visoke nadarjenosti, čeprav se lahko zgodi, da slednje ni niti zanesljivo niti natančno. V takšnih primerih je primerno izvesti ponovno oceno takrat, ko se zdi, da se je visoka nadarjenost določene izoblikovala ali pa ko se učenec – nasprotno – bliža ravni normalnosti.

3.2.5 V socialno prikrašanih okoljih visoka nadarjenost zaradi socialno-ekonomskih težav ali tudi zaradi nizkih pričakovanj izobraževalnih ustanov samih pogosto ostaja prikrita in jo je težje opaziti. To dejstvo in še zlasti razvoj otrok in mladostnikov iz prikrašanih okolij je treba še zlasti upoštevati, da bi lahko zagotavljali pedagoški pristop, ki ga potrebujejo, vključno s prepoznavanjem potencialno visoko nadarjenih.

3.2.6 Med nekaterimi problemi ali pričakovanji, ki se jim je treba v zvezi z visoko nadarjenimi učenci in mladostniki izogibati, so:

— domneva, da se bodo visoko nadarjeni otroci odlikovali na vseh področjih svojega razvoja, da bodo čustveno zreli, z visoko stopnjo samoobvladovanja, samostojni, odgovorni in da se bodo poskušali prilagajati učitelju;

— prepričanje, da bodo izstopali na vseh področjih šolskega izobraževanja. Učitelji pogosto upajo, da bodo najboljši učenci odlično uspevali na vseh področjih;

— pričakovanje, da so visoko nadarjeni otroci visoko motivirani za uspešnost v šoli in da se z zanimanjem trudijo za izpolnitev katere koli zadane naloge.

3.2.7 Ko starši in učitelji pomislijo, da bi bil otrok ali mladostnik lahko visoko nadarjen, je treba za začetno prepoznavo nadarjenosti uporabiti posebne ocenjevalne postopke in izvesti jo morajo specialisti za psihopedagoško ocenjevanje, pri čemer jim lahko pomaga učno osebje izobraževalne ustanove. To ocenjevanje mora biti čimbolj raznoliko in celovito ter vključevati različne ravni (šolsko, socialno in družinsko okolje) ter različne postopke za zbiranje podatkov, da bi jih bilo mogoče uporabljati za vsakega učenca, ne glede na njegovo družinsko in socialno poreklo. Na podlagi te široke in pestre ocene je mogoče pripraviti zaključno psihopedagoško poročilo, ki potrdi ali izključuje visoko nadarjenost.

3.3 Pedagoški pristop k visoko nadarjenim učencem

3.3.1 Če je visoka nadarjenost potrjena, lahko k ustreznemu pedagoškemu pristopu k tem otrokom in mladostnikom prispevajo naslednji dejavniki in okoliščine:

- okolje, ki spodbuja njihov potencial;
- samostojnost in samoobvladovanje;
- občutek pripadnosti krogu prijateljev in skupini;
- sprejemanje in zaupanje ljudi iz njihovega okolja;
- pouk, prilagojen njihovim potrebam in osebnemu ritmu učenja;
- prilagodljiv učni načrt, ki omogoča poglobljeno obravnavanje vsebine;
- dostop do dodatnih učnih gradiv, ki dopolnjujejo redno izobraževalno ponudbo;
- prožno oblikovanje pouka pri vprašanjih, kot so urniki, dejavnosti, viri, gradiva ali sestava skupin;
- sodelovanje učencev pri načrtovanju lastnega učnega procesa.

3.3.2 V različnih pedagoških modelih in izobraževalnih sistemih obstajajo različni pristopi glede načina odzivanja na izobraževalne potrebe visoko nadarjenih. Ukrepe, sprejete v zvezi s tem, je mogoče uvrstiti v dva različna trenda:

- a) **diferenciran pouk:** oblikovanje skupin v isti izobraževalni ustanovi glede na sposobnosti in raven izobraževanja;

- b) **integriran pouk:** skupine učencev so heterogene in izobraževalna ustanova ponuja izobraževalne koncepte, prilagojene glede na različnost učencev v skupinah.

3.3.3 Trenutno prevladuje v izobraževalnih sistemih EU integriran pouk. Cilj je, da bi vsem učencem prvih stopenj izobraževanja zagotovili skupno izobraževanje v šolskem okolju, ki upošteva raznolikost, in se izognili prezgodnjemu oblikovanju homogenih skupin. Ta pristop je v skladu z dejstvom, da se pozneje – na neobveznih stopnjah izobraževanja ali ko so učenci bližajo zaključku srednješolskega in začetku svojega univerzitetnega študija – v nekaterih državah članicah EU preskušajo sistemi, namenjeni razvoju posebnih talentov, ali sistemi za bolj homogene skupine, namenjeni visoko nadarjenim dijakom in/ali dijakom z izjemnimi akademskimi uspehi. Analiza sedanjega stanja kaže na verjetni trend v prihodnosti: ohranjanje vključujočega izobraževanja na začetnih izobraževalnih stopnjah in utiranje poti za homogene skupine na višjih ali neobveznih izobraževalnih stopnjah.

3.3.4 V zvezi z visoko nadarjenimi učenci so konkretni izobraževalni ukrepi, ki jih je mogoče sprejeti v izobraževalni ustanovi, lahko naslednji (nekateri od njih se lahko na splošno uporabljajo za vse učence):

— Običajni ukrepi.

- Predstavljanje vsebin različnih težavnostnih stopenj, prožno oblikovanje skupin, raznovrstne dejavnosti in razširitev rednega učnega načrta.
- Bogatitev izobraževanja, s poudarkom na motivaciji in interesu učenca za nekatere teme, ki to izobraževanje tudi sam organizira.

— **Manj običajni ukrepi.** Ti ukrepi zahtevajo prilagoditev učnega načrta ter njegovo razširitev in/ali obogatitev za posameznega učenca: individualne spremembe učnega načrta.

— **Izjemni ukrepi.** Ti ukrepi predvidevajo večjo prilagodljivost različnih stopenj in vrst pouka s skrajšanjem njihovega trajanja: učenec se lahko vpiše v višji razred skupaj s starejšimi učenci. Uporabljajo se zelo redko, za približno 3 % visoko nadarjenih učencev.

3.3.5 Zunaj šol lahko visoko nadarjeni učenci sodelujejo pri načrtovanih, vendar manj reguliranih dejavnostih, kot je šolski pouk, in ki omogočajo stike z visoko nadarjenimi z drugih izobraževalnih ustanov. Ta vrsta izvenšolskih dejavnosti je zelo razširjena in zelo raznolika. Lahko bi jih podpirale države, javne uprave in EU.

3.3.6 Ti dve vrsti pedagoškega pristopa – formalno in neformalno izobraževanje – se medsebojno ne izključujeta. Izboljšan pedagoški pristop k visoko nadarjenim bi moral vključevati oba vidika: pristop v izobraževalni ustanovi in šolskem urniku, podobno kot za vse učence, ki potrebujejo posebno podporo, ter dopolnilni pristop, izven okvirov učnega načrta, znotraj ali zunaj izobraževalne ustanove.

3.3.7 Trenutno je glavno vprašanje, ki ga je treba rešiti, bistveno izboljšanje pedagoškega pristopa, ki so ga visoko nadarjeni učenci deležni v svojih izobraževalnih ustanovah. To zahteva izboljšanje začetnega in stalnega usposabljanja učiteljev v zvezi s prepoznavanjem in pedagoškim pristopom v okviru splošnega upoštevanja raznolikosti učencev.

3.3.8 Sprostitve potenciala vseh mladih v EU, še posebej visoko nadarjenih, ni vprašanje, ki bi zadevalo samo področje izobraževanja. Pomembno je tudi izvajanje ekonomske in socialne politike, ki bi omogočala, da bi tem ljudem že v mladosti lahko ponudili delovna mesta in priložnosti za razvoj njihovih sposobnosti. V tem primeru ima Evropa pomembno nalogo: preprečevati beg najsposobnejših v druge dele sveta, kjer lahko uveljavljajo svoje sposobnosti.

4. Spremljanje visoko nadarjenih učencev v evropskem okviru

4.1 Splošni pregled

4.1.1 V zadnjih letih je več študij orisalo položaj visoko nadarjenih v celotni EU ⁽⁴⁾. Te študije kažejo naslednje:

- na splošno ugotavljajo potrebo po spremembah izobraževalne prakse šol in izboljšanju upoštevanja za raznolikost učencev, vključno z visoko nadarjenimi;
- zakonodaja o izobraževanju v različnih državah upošteva obstoj visoko nadarjenih učencev, vendar obstajajo precejšnje razlike, ko je treba preučiti, ali ti učenci potrebujejo posebne ukrepe v zvezi s pedagoškim pristopom;

⁽⁴⁾ Za podroben pregled sedanjega stanja v zvezi s pedagoškim upoštevanjem visoko nadarjenih učencev v državah članicah EU glej: *La atención a los alumnos con altas capacidades en la Unión Europea* (Skrb za nadarjene dijake v Evropski uniji), v *De todo un poco*, številka 11, letna publikacija programa za izobraževalno bogatitev za nadarjene dijake, avtonomna skupnost Madrid, Madrid 2009, str. 21–29. *Gifted Learners. A survey of educational policy and provision* (Nadarjeni učenci. Pregled izobraževalne politike in ukrepov). Evropska agencija za razvoj izobraževanja za učence s posebnimi potrebami, 2009. Eurydice (2006), *Specific Educations Measures to promote all Forms of Giftedness at School in Europe* (Posebni pedagoški ukrepi za šolsko spodbujanje vseh oblik nadarjenosti v Evropi), delovni dokument, Bruselj, Eurydice. Monks, F.J., Pflüger, R., *Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective* (Izobraževanje visoko nadarjenih učencev v 21 evropskih državah: stanje in perspektive), Univerza v Nijmegnu, 2005.

- merila za prepoznavanje nadarjenosti se postopoma vse bolj širijo in presegajo tradicionalno pojmovanje, povezano izključno z ocenjevanjem inteligence; podlaga za prepoznavanje vključuje tako posebne preizkuse za ocenjevanje ustvarjalnosti in izvirnosti kot tudi informacije učiteljev in družin o šolskem, socialnem in družinskem stanju;
- pri pomoči visoko nadarjenim običajno prevladujejo interesne dejavnosti v okviru neformalnega izobraževanja, pred šolskimi dejavnostmi ali dejavnostmi, ki se izvajajo v šoli med poukom. Več je tekmovanj in natečajev za posebne talente (znanost, tehnologija, šport, glasba itd.) kot pa ukrepov spodbujanja visoke nadarjenosti nasploh;
- obstaja veliko možnosti za izboljšanje izobraževanja učiteljev, tako začetnega kot stalnega, pri prepoznavanju in spodbujanju visoke nadarjenosti.

4.2 Zakonodaja in pedagoška skrb

4.2.1 V vseh državah EU obstajajo zasebna združenja strokovnjakov in/ali družin, ki se ukvarjajo z interesnimi dejavnostmi, katerih cilj je povečati sposobnosti visoko nadarjenih. V nekaterih državah izvajajo tudi dejavnosti, ki se izvajajo v sodelovanju z ustreznimi izobraževalnimi oblastmi.

4.2.2 Pedagoški pristop k visoko nadarjenim v državah EU zajema naslednjo panoramo:

- Skoraj v vseh državah članicah EU zakonodaja ne predvideva nobenih pedagoških ukrepov v zvezi z visoko nadarjenimi učenci. V nekaterih državah poznajo splošne pedagoške ukrepe za vse učence in ne razlikujejo med visoko nadarjenimi ali talentiranimi ter ostalimi učenci: prizadevajo si doseči odličnost vseh učencev.
- V večini držav oblikujejo heterogene skupine učencev glede na različne sposobnosti, pri čemer skušajo omogočiti pedagoški pristop k učencem v posameznih skupinah. V nekaterih državah oblikujejo homogene skupine učencev glede na njihove sposobnosti in šolske rezultate, čeprav v nekaterih državah to možnost uporabljajo le za športne in umetniške talente.

— Glede ukrepov za povečano prilagodljivost in pospeševanje – tj. možnost, da učenec napreduje na šolsko raven, višjo od tiste, ki ustreza njegovi starostni skupini – večina držav v svojih zakonodajah upošteva to možnost, vendar ni enotnega merila za njeno uresničevanje. Nekatere države članice omogočajo visoko nadarjenim srednješolcem, da se predčasno udeležujejo posebnih projektov in tečajev na univerzah.

4.3 Izobraževanje učiteljev

4.3.1 Kljub sedanjemu zaostrenemu gospodarskemu položaju, ki vpliva tudi na izobraževalni sistem in na probleme, s katerimi se soočajo učitelji pri svojem vsakdanjem delu, je treba izboljšati specializirano izobraževanje učiteljev na tem področju, tako glede začetnega kot stalnega usposabljanja.

4.3.2 Večina držav članic EU v uradnih učnih načrtih za bodoče učitelje upošteva posebno izobraževanje za skrb za visoko nadarjene učence, in sicer kot konkreten predmet ali pa v okviru splošne vsebine, ki obravnava upoštevanje raznolikosti učencev.

4.3.3 V okviru svojih načrtov izobraževanja, ki ga upravljajo javni organi, le polovica držav članic ponuja stalno izobraževanje za učitelje. To uradno stalno izobraževanje sobiva z drugimi oblikami izobraževanja, ki jih ponujajo nekateri zasebni subjekti.

4.3.4 Skratka, analiza obravnavanega vprašanja v EU nam ponuja sliko, pri kateri je mogoče še marsikaj izboljšati na naslednjih področjih:

— začetno in stalno izobraževanje učiteljev, katerega cilj je izboljšati zaznavanje, ki ga imajo učitelji glede visoko nadarjenih učencev, ter olajšati poznavanje teh učencev in načine za njihovo prepoznavanje in poseben pedagoški pristop;

— v izobraževanje učiteljev je treba vključiti vrednote humanizma, stvarnost multikulturalnosti, izobraževalno uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter končno spodbujanje ustvarjalnosti, inovativnosti in sposobnost iniciativnosti;

— skupen dostop do postopkov psihopedagoške ocene ter socialnih in družinskih dejavnikov, ki se pojavljajo pri prepoznavanju visoko nadarjenih učencev; to prepoznavanje je treba izvesti že zgodaj, vendar mora vključevati možnost, da se izvede na poznejših izobraževalnih stopnjah in tudi na delovnih mestih tistih posameznikov, ki so se že zaposlili;

— načrtovanje in izvajanje ukrepov za pedagoški pristop, namenjen visoko nadarjenim učencem ali učencem z drugimi izjemnimi lastnostmi tako v redni izobraževalni ustanovi kot zunaj nje v okviru neformalnega izobraževanja: programi za bogatitev učnega programa;

— načrtovanje in izvajanje mehanizmov in postopkov za lažje vseživljenjsko izobraževanje visoko nadarjenih, zlasti v času dostopa na univerze in med študijem.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vprašanju enakosti spolov v strategiji Evropa 2020 (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 76/02)

Poročevalka: **Joana AGUDO I BATALER**

Soporočevalka: **Grace ATTARD**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 12. julija 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Vprašanje enakosti spolov v strategiji Evropa 2020.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 17. januarja) z 200 glasovi za, 6 glasovi proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

EESO

biti ta sredstva ustrezna in razvidna, da se zagotovi njihova pregledna uporaba in tako spodbuja podpora ukrepom, dejavnostim in projektom na področju enakosti spolov na vseh področjih pristojnosti EU;

1.1 podpira in soglaša s stališčem, da se strategija Evropa 2020 – Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast ⁽¹⁾ – in Strategija za enakost žensk in moških ⁽²⁾ morata medsebojno podpirati. Zato je nujno vključiti razsežnosti spola (*gender mainstreaming*) in posebnih sredstev v cilje, izvajanje, spremljanje in izvajanje politik, ki se razvijajo v okviru strategije Evropa 2020 (SE 2020);

1.2 meni, da je bistvenega pomena doseči, da bi se razsežnost spola obravnavala posebej, kar doslej ni veljalo za nobeno od sedmih vodilnih pobud SE 2020. Zato meni, da je razsežnost spola nujno sistematično vključiti v nacionalne programe reform (NPR) in v evropski semester, zlasti kadar bo gospodarski položaj zahteval večjo uspešnost pri izvajanju politik, pa tudi učinkovitost pri rabi virov, pri tem pa priznati negativni učinek neenakosti spolov na gospodarsko rast;

1.3 podpira priporočila posameznim državam članicam, ki jih Komisija poziva, naj spremenijo višino proračunskih sredstev za nacionalne programe reform, tako da bodo politični ukrepi upoštevali načelo enakosti spolov. Pomembno je, da se na ministrskih sejah, namenjenih pregledu in spremljanju, zagotovi izvajanje in kontinuiteto teh priporočil ter razvidnost napredka pri politiki enakosti. Zato je treba skladno uporabljati evropska sredstva, zlasti Evropski socialni sklad;

1.4 priporoča, da se v prihodnjem večletnem finančnem okviru 2014–2020 zagotovijo posebna sredstva za napredek na področju pravic žensk in enakosti spolov. Meni, da morajo

1.5 meni, da je glede na različne konkretne situacije v državah, regijah in sektorjih treba sprejeti ukrepe, ki bodo omogočili izboljšanje položaja v družbenem okolju in prispevali k večji udeležbi žensk na trgu dela, vključno s podporo ustanavljanju podjetij. Njihov kvantitativen in kvalitativen potencial je treba podpreti na različnih področjih, ki jih opredeljuje SE 2020: inovacije, raziskave, poklicno izobraževanje in usposabljanje, digitalna družba, podnebje in zeleno gospodarstvo, energija, mobilnost, konkurenčnost, zaposlovanje, kvalifikacije, socialna izključenost in revščina;

1.6 poudarja pomen zaveze in sodelovanja socialnih partnerjev na evropski, nacionalni, teritorialni in sektorski ravni ter v vseh fazah izvajanja različnih politik, da se zagotovi potreben razvoj na področju enakosti spolov v vseh državah Evropske unije. Socialni dialog in sporazumi o kolektivnih pogajanjih so temeljni instrumenti za to, da se nacionalni reformni načrti dopolnijo z razsežnostjo spolov. Akcijski okvir evropskih socialnih partnerjev za enakost spolov je pomemben primer tega vidika, ki bi ga SE 2020 morala upoštevati.

1.7 poudarja pomen vključitve razsežnosti spolov pri izvajanju vseh sedmih vodilnih pobud. Zato bo treba ugotoviti, v čem se razlikuje položaj moških in žensk, kar zadeva naslednja področja: trg dela in vseživljenjsko izobraževanje; dostop do vseh ravni izobraževanja in zaposlovanja; revščino in nevarnost izključenosti; dostopnost in uporabo novih tehnologij v digitalnem sektorju; sodelovanje na vseh ravneh usposabljanja, raziskav in proizvodnje, zlasti v novonastajajočih sektorjih. EESO

⁽¹⁾ COM(2010) 2020 final, v nadaljevanju „SE 2020“.

⁽²⁾ COM(2010) 491 final, v nadaljevanju „strategija za enakost“.

priporoča, da se posebna pozornost nameni digitalnemu opismenjevanju žensk, ki so premalo zastopane na delovnih mestih v proizvodnji informacijske tehnologije. Poleg tega morajo Komisija in države članice po mnenju EESO uporabiti obstoječe kazalnike po spolu in uvesti nove kazalnike na področjih, kjer jih še ni;

1.8 meni, da je glede na resnost položaja na področju brezposelnosti mladih in zgodnje opustitve šolanja v večini držav članic, pri čemer se položaj moških in žensk razlikuje, razsežnost spolov treba v večji meri vključiti v pripravo mladinskih politik;

1.9 države članice poziva, naj upoštevajo posebna priporočila Komisije in sprejmejo ukrepe za izboljšanje na področju obsega in kakovosti zaposlitve žensk v vseh državah. Zato je treba izboljšati dostop do storitev za otroke in starejše ter njihovo kakovost, odpraviti razlike v plačah med moškimi in ženskami ter izvajati ukrepe za usklajevanje družinskega, osebnega in poklicnega življenja (olajšati pridobitev starševskega dopusta, plačana odsotnost);

1.10 ponovno opozarja, da SE 2020 mora v sodelovanju s socialnimi partnerji spodbujati in podpirati posebne in učinkovite sporazume in ukrepe, ki zagotavljajo zdravje in varnost nosečnic in porodnic na delovnem mestu. EESO podpira predlog Komisije o sprejetju ukrepov za določitev ustrezne dolžine materinskega dopusta, ki mora znašati najmanj 18 tednov ⁽³⁾;

1.11 kriza je – sicer glede na državo, regijo in sektor različni obliki – prizadela življenje ljudi in zaostila nekatere probleme, povezane s sobivanjem in zdravjem. Zato meni, da je treba nameniti posebno pozornost izvajanju ukrepov, ki bodo pomagali odpraviti negativne učinke (stres, nasilje, spolno nadlegovanje v delovnem in družinskem okolju ⁽⁴⁾). Zato so bistvenega pomena skupna prizadevanja za krepitev enakosti spolov v družbi, odpravo strukturnih neenakosti, spremembe pri razdelitvi vlog med spoloma in preseganje stereotipov;

1.12 meni, da mora biti napredek pri sodelovanju žensk na področju sprejemanja odločitev prednostna naloga zlasti v tistih sektorjih in podjetjih, ki veljajo za strateške in pomembne za prihodnost v okviru SE 2020. EESO bo o predlogu Komisije, da se sprejmejo zavezujoči ukrepi na evropski ravni, s katerimi bi se spodbujalo tovrstno sodelovanje, v kratkem pripravil mnenje;

1.13 z zaskrbljenostjo se seznanja z rezi pri socialnih in varstvenih storitvah v sektorjih v najtežjem položaju, ki jih

najbolj ogrožata socialna izključenost in revščina. Z ukrepi, ki jih je treba sprejeti v okviru SE 2020, bi se bilo zlasti treba boriti proti temu, da je revnih čedalje več žensk, in ženske poskušati vključevati – kratkoročno s pomočjo pri vključevanju na trg dela, dolgoročno pa z dostopom do osnovnega izobraževanja in novih znanj, uporabo novih tehnologij in organizacijo dela, s čimer bi pomagali usklajevati poklicno in družinsko življenje. EESO meni, da po 60 letih evropskega povezovanja ni sprejemljivo, da plačni damping med moškimi in ženskami služi kot spremenljivka za prilagajanje ali da se zmanjšuje varnost ženskih delovnih mest. Meni, da države članice v svoje nacionalne programe reform nujno morajo vključiti ukrepe, ki bodo ženskam zagotovili stabilno delo z dostojnimi plačami in pokojninami;

1.14 da bi SE 2020 in strategija za enakost uspešno izpolnili svoje cilje, je po mnenju Odbora prednostna naloga zainteresiranim stranem in družbi nasploh poslati jasno sporočilo o tem, da je treba uresničevati te ukrepe, da bi napredovali na poti enakosti. Zato je najprej potrebno tesnejše usklajevanje in sodelovanje znotraj vseh evropskih institucij/institucij EU (Evropskega parlamenta, Komisije in Sveta, Evropske centralne banke, pa tudi EESO in Odbora regij) in med njimi. Zatem je treba na vseh ravneh vključiti vidik enakosti pri sestavi ⁽⁵⁾ in vsakdanjem delu strokovnih skupin, skupin in komisij teh institucij.

2. Uvod

2.1 SE 2020, ki je bila sprejeta leta 2010, je opredelila pot za rast Evropske unije v zapletenih gospodarskih okoliščinah, v katerih so se že nakazovale finančne in politične težave, ki jih zdaj prestaja Unija. SE 2020 vsebuje vrsto ukrepov, s katerimi naj bi se države članice učinkovito in poenoteno spoprijele z izzivi, ki jih prinaša kriza, hkrati pa oživile model rasti, ki bo bolj pametna, trajnostna in vključujoča.

2.2 Prav tako je nastal nov proces gospodarskega upravljanja, ki se imenuje „evropski semester“ in katerega cilj je po eni strani ocena proračunskih in strukturnih politik držav članic ter po drugi omogočitev nadzora in izvajanja strategije.

2.3 V strategiji je ob enem opredeljen delovni program Komisije za enakost spolov. Ta politični predlog sledi *Načrtu za enakost med ženskami in moškimi (2006 – 2010)* ⁽⁶⁾ in je največji poskus opredelitve strateških in okvirnih ciljev za enakost spolov.

⁽³⁾ UL C 277, 17.11.2009, str. 102-108.

⁽⁴⁾ UL C 351, 15.11.2012, str. 21-26.

⁽⁵⁾ Sestava EESO: 343 članov, od teh 81 (23,6 %) žensk. Po skupinah: I. skupina: 112 članov, od teh 22 (22,1 %) žensk, II. skupina: 120 članov, 32 (26,8 %) žensk; III. skupina: 111 članov, 27 (24,3 %) žensk.

⁽⁶⁾ COM(2006) 92 final in UL C 354, 28.12.2010, str. 1-7.

2.4 Leta 1996 je EU prevzela dvojni pristop za enakost spolov: odtlej po eni strani izvaja posebne ukrepe za premagovanje obstoječe diskriminacije žensk, po drugi pa vključuje razsežnost spola (*gender mainstreaming*) v politične odločitve (7).

2.5 EESO meni, da mora biti pravilno izvajanje SE 2020 skladno s strategijo za enakost, da bi lahko učinkovito odgovorilo na izzive krize, saj se obe strategiji medsebojno podpirata, in zato soglašajo s stališčem, ki ga je v zvezi s tem podal Evropski parlament. Tudi Evropski pakt za enakost spolov (2011–2020), ki ga je marca 2011 (8) sprejel Svet, kaže na tesno povezavo med obema strategijama in poziva k hkratni uporabi instrumentov za izhod iz krize.

3. Strategija Evropa 2020 – analiza razsežnosti spola

3.1 Enakost spolov v besedilu in nobeni vodilni pobudi ni posebej obravnavana, pa tudi ne omenjena v petih kvantitativno opredeljenih ciljeh, razen pri stopnji zaposlenosti – kar zadeva slednjo, se poziva k večji udeležbi žensk na trgu dela. To kaže na globoko protislovje med načeli v prvem delu SE 2020, kjer je omenjeno, da je spoštovanje enakosti eden glavnih dejavnikov za premagovanje gospodarske krize, prav tako kot ekonomska, socialna in teritorialna solidarnost, spoštovanje okolja in kulturna raznolikost.

3.2 Različne evropske institucije, organizacije, ki predstavljajo civilno družbo, in socialni partnerji so izrecno poudarili, da mora postati enakost spolov prednostna naloga novega akcijskega načrta in veljati za ključni dejavnik konkurenčnosti in rasti. Po mnenju Evropskega parlamenta je v besedilo treba vključiti polno udeleženo žensk na trgu dela in v poklicnem usposabljanju, pa tudi program, katerega cilj bi bila odprava razlik v plačah med moškimi in ženskami.

3.3 Besedilo SE 2020 ni naletelo na enotno podporo in je bilo deležno različnih kritik: zaradi presplošne vsebine, preveč zapletene zgradbe ter pretirano gospodarskega poudarka in odsotnosti socialnih vidikov. Kar zadeva enakost spolov, je opaziti jasno nazadovanje, če besedilo primerjamo s predhodnimi strategijami zaposlovanja. Pri edinem konkretnem in izrecno omenjenem vidiku, stopnji zaposlenosti žensk, so spregledani kvalitativni vidiki dela in razlike pri izhodiščnem polo-

žaju na trgu dela. Prav tako so iz SE 2020 izginili kvantitativni cilji, opredeljeni glede na spol, ki jih je vsebovala Lizbonska strategija.

3.4 EESO meni, da ne SE 2020 ne strategija za enakost ne bosta izpolnili svojih ciljev, če ne bodo sprejeti konkretni ukrepi za izboljšanje položaja žensk v socialnem in poklicnem okolju. Njun kvantitativen in kvalitativen potencial je treba podpreti kot nujno potreben pogoj na različnih področjih SE 2020. Brez konkretnih ukrepov v okviru sedmih vodilnih pobud ne bo mogoče napredovati pri prednostnih nalogah SE: pametna, trajnostna in socialno vključujoča rast ne more postati stvarnost brez politike enakosti.

3.5 Zato je v reformnih načrtih različnih držav članic treba priznati dodano vrednost, ki jo ima delo žensk za gospodarstvo in bi jo bilo mogoče zagotoviti na primer s profesionalizacijo v sektorju osebnih storitev (9), ter konkretne pomanjkljivosti, s katerimi se srečujejo na trgu dela (dostop do vseh ravni in za vse starosti, poklicna kariera, kontinuiteta itd.) pri tistih socialnih vidikih, ki jih strategija za enakost označuje kot najpomembnejše, pa tudi družba. Za izhod iz krize in soočenje z novimi izzivi je v okviru SE 2020 treba opredeliti programe, načrte in specifične ukrepe, ki bodo omogočili napredek na področju enakosti. Tega pa ne bo mogoče storiti, ne da bi upoštevali različen učinek, ki ga imajo lahko ukrepi proti krizi glede na različne izhodiščne položaje.

3.6 EESO izraža zaskrbljenost nad odsotnostjo konkretnih ukrepov in kazalnikov, opredeljenih po spolu. Zato ni mogoče spremljati in oceniti, ali je pri strategiji dosežen napredek ali ne, kar ima za posledico, da v okviru evropskega semestra primanjkuje instrumentov, potrebnih za boj proti neenakosti, pri katerem bi upoštevali različne izhodišča in različne socialne stvarnosti glede držav, spolov, sektorjev in področij.

3.7 SE 2020 bi morala zagotoviti učinkovite instrumente za oceno vloge žensk pri rasti Unije in dodano vrednost, ki jo prinašajo na socialni ravni, kot je poudarjeno v mnenju EESO (10), ki se ujema z neko študijo, ki je bila opravljena med švedskim predsedstvom (11). V njej je med drugim poudarjeno, da bi enakost na trgu dela lahko povečala BDP držav članic v povprečju za 27 %.

(7) Gender mainstreaming: „Prizadevanje za to, da bi bila enakost žensk in moških splošna usmeritev, tako da bi moški in ženski imeli enake koristi. To vključuje pregled vseh politik, priprave, izvajanja, spremljanja in ocene ter spodbujanje enakosti med ženskami in moškimi.“; Evropska komisija, smernice pobude EQUAL.

(8) UL C 155, 25.5.2011, str. 10–13.

(9) UL C 21, 21.1.2011, str. 39.

(10) UL C 318, 23.12.2009, str. 15–21.

(11) Gender equality, economic growth and employment (Enakost spolov, gospodarska rast in zaposlovanje), Åsa Löfström (<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3988&langId=en>).

4. Prednostne naloge Strategije za enakost žensk in moških (2010-2015)

4.1 V strategiji za enakost, ki je bila sprejeta leta 2010, je v vseh vidikih in vodilnih pobudah razvidna tesna povezava s strategijo Evropa 2020, zlasti kar zadeva pripravo in izvajanje ustreznih nacionalnih ukrepov s pomočjo tehnične pomoči, strukturnih skladov in glavnih finančnih instrumentov, kot je sedmi okvirni program za raziskave. V okviru smernic za zaposlovanje in ocene nacionalnih politik na področju zaposlovanja bo Komisija pozorno spremljala položaj, da bi zmanjšala neenakosti in spodbujala socialno vključevanje žensk.

4.2 Strategija omenja tudi vlogo moških pri spodbujanju enakosti spolov in opozarja, kako pomembno je njihovo sodelovanje pri doseganju potrebnih sprememb glede vloge moških in žensk v družbi – tako v družinskem kot poklicnem življenju.

4.3 Strategija za enakost opredeljuje ukrepe na naslednjih petih prednostnih področjih iz Listine žensk ter enem področju za medsektorska vprašanja: a) enaka ekonomska neodvisnost; b) enako plačilo za enako delo in enakovredno delo; c) enakost pri odločanju; d) dostojanstvo, integriteta in konec seksističnega nasilja; e) enakost spolov in zunanji ukrepi; f) horizontalna vprašanja (vloge glede na spol, zakonodaja, upravljanje in instrumenti za enakost spolov).

4.4 EESO soglaša z mnenjem Komisije, da je evropske instrumente, kot so enotni trg, finančne pomoči in instrumenti zunanje politike, treba v celoti uporabiti, da bi se lahko spoprijeli s problemi in dosegli cilje SE 2020, vendar meni, da je treba spremljati skladnost med izvajanjem načel strategije za enakost in izvajanjem glavnih instrumentov SE 2020, zlasti sedmih vodilnih pobud in smernic, saj se bodo te pobude izvajale tako na ravni EU kot v državah članicah.

5. Razsežnost spola v sedmih vodilnih pobudah ⁽¹²⁾

5.1 Program za nova znanja in spretnosti ter nova delovna mesta

5.1.1 EESO je v svojem mnenju o letnem pregledu rasti ⁽¹³⁾ med drugim že poudaril potrebo, da se bolj spodbuja kakovost pri ustvarjanju novih delovnih mest. Glede na krizo in njene gospodarske in socialne posledice morajo evropske institucije in države članice zagotoviti, da se bo napredovanje v to smer nadaljevalo.

5.1.2 EESO meni, da je za izvajanje te pobude treba upoštevati sedanji položaj žensk pri delu, saj je njihov položaj, čeprav predstavljajo 44 % aktivnega evropskega prebivalstva, še naprej drugačen in ranljiv na različnih ravneh. O tem govorijo nižja stopnja zaposlenosti; plačne razlike; zelo veliko ali premajhno število zaposlenih žensk glede na različne sektorje; majhna udeležba pri ustvarjanju novih delovnih mest, delni delovni čas (75 % vseh); pogodbe za določen čas; pomanjkanje

ustreznih predšolskih vzgojnih ustanov; težave v poklicni karieri; majhna zastopanost žensk na zelo odgovornih delovnih mestih v politiki in gospodarstvu; neenakost pri dostopu k različnim specializiranim delovnim mestom na področju izobraževanja ter poklicnega usposabljanja in univerzitetnega študija.

5.1.3 Stopnja zaposlenosti se je povečala z 51 % leta 1997 na 62 % leta 2011, prevladujejo pa delovna mesta na področjih, kjer je zaposlenih veliko žensk in so močno prizadeta zaradi varčevalnih ukrepov. Z gospodarsko krizo, ki prizadeva Evropsko unijo, se v vsaki državi na različne načine slabša položaj žensk in krhek napredek, dosežen glede enakosti moških in žensk. EESO meni, da je treba sprejeti potrebne podpirne ukrepe, da se na koncu krize neenakost v svetu dela ne bi še povečevala.

5.1.4 Še posebej Evropski socialni sklad mora načrtovati, spremljati in oceniti vse dejavnosti, ki se izvajajo v državah članicah, pri tem pa skrbeti za napredek v zvezi s strategijo za enakost.

5.2 Mladi in mobilnost

5.2.1 Ta pobuda prvenstveno zajema dve področji: zaposlovanje in izobraževanje. Vsebinsko je zato tesno povezana s prejšnjo pobudo – njen cilj je spodbujanje mobilnosti pri izobraževanju, posodobitev visokega izobraževanja, vrednotenje in priznavanje formalnega in neformalnega izobraževanja ter zagotavljanje učinkovitih in trajnostnih naložb v izobraževanje in poklicno usposabljanje.

5.2.2 Za EESO je stopnja brezposelnosti mladih eden največjih razlogov za skrb v Evropi. Trenutno znaša 20 %. Stopnja brezposelnosti mladih žensk, zlasti tistih z nizko stopnjo izobrazbe, pa je še višja.

5.2.3 Učinek materinstva na trg dela se zelo razlikuje od učinka očetovstva. Med starši z otroki, mlajšimi od 12 let, je zaposlenih samo 64,7 % žensk, za razliko od 89,7 % moških. Ti podatki in razlike se povečujejo ob večjem številu otrok. Zaradi pomanjkanja ustreznih predšolskih vzgojnih ustanov in neravnovesja pri porazdelitvi družinskih nalog se pojavljajo težave pri usklajevanju poklicnega življenja in osebnega časa, kar pomeni hudo oviro za poklicno napredovanje žensk.

5.2.4 Cilje, ki jih je glede razpoložljivosti ustanov predšolske vzgoje leta 2002 v Barceloni sprejel Svet, je uresničilo le nekaj držav, sedanji rezi v javnih storitvah pa utegnejo položaj še poslabšati.

5.2.5 Drug zaskrbljujoč podatek je delež mladih žensk, ki ne študirajo, ne delajo in se tudi ne usposabljaajo. Po podatkih Eurostata to velja za 20 % žensk in 13 % moških. Zmanjšanje stopnje zgodnje opustitve šolanja je eden izmed ciljev strategije Evropa 2020, ki jih zajema ta pobuda.

⁽¹²⁾ EESO je sprejel mnenja za vsako od vodilnih pobud.

⁽¹³⁾ (UL C 132, 3.5.2011, str. 26-28).

5.2.6 EESO meni, da je pri izvajanju te vodilne pobude poleg že prej omenjenih ravni treba upoštevati sedanji položaj ogroženih mladih žensk še na drugih ravneh: nizka raven osnovne izobrazbe, manjši dostop do poklicnega usposabljanja, kot ga zahteva nova družba znanja, nezadostna potrditev usposobljenosti, pomanjkanje poklicnega usmerjanja ter specifični finančni problemi, ko je treba ustvariti svoje podjetje ali lastno aktivnost. Vse to zahteva ukrepe, namenjene zlasti mladim.

5.3 Evropska platforma za boj proti revščini

5.3.1 Pobuda predlaga oblikovanje in izvajanje programov za spodbujanje družbenih inovacij v korist najranljivejšemu delu prebivalstva, zlasti z zagotavljanjem inovativnega izobraževanja, usposabljanja in zaposlitvenih priložnosti za prikrajšane skupine, ter bojem proti diskriminaciji (npr. invalidov) in pripravo novega programa za integracijo priseljencev, da bodo lahko v celoti uresničili svoj potencial. Prav tako predlaga izvedbo ocene primernosti in gospodarske vzdržnosti sistemov socialnega varstva in pokojninskih sistemov ter določitev načinov zagotavljanja boljšega dostopa do sistemov zdravstvenega varstva. EESO ima pridržke do pojma družbenih inovacij, kjer so izkušnje po svoji naravi fragmentarne in težko prenosljive. Pojem izhaja tako iz zakonodajnega načela subsidiarnosti kot iz sociološkega pojma, kakršen je „pravičnost“. Lokalni odziv na potrebo, ki jo izraža majhna skupina, je lahko koristen, vendar ne more nadomestiti enakosti in pravičnosti, ki ju zagotavljajo veliki sistemi kolektivnega socialnega varstva ⁽¹⁴⁾.

5.3.2 Kot navaja SE 2020, bodo države članice morale opredeliti in izvajati ukrepe, prilagojene specifičnim razmeram posebej izpostavljenih skupin ter v celoti uporabiti svoje sisteme socialnega in pokojninskega varstva, da bi zagotovile ustrezno podporo pri pokojninah in dostopu do zdravstvene oskrbe ter s tem socialno kohezijo. Povečevanje stopenj brezposelnosti in neaktivnosti, gospodarska negotovost, nizke plače, varčevalni ukrepi, rezi pri socialnih storitvah in pomočeh družinam prizadevajo zlasti ženske, in sicer v prvi vrsti kot delavke, na katere zmanjševanje delovnih mest v javnem sektorju in storitvah najbolj negativno vpliva, saj je v teh sektorjih zaposlen velik delež žensk. Prizadeva pa jih tudi kot državljanke in uporabnice, saj imajo rezi v storitvah splošnega pomena posledice za ženske, ki so prve uporabnice teh storitev.

5.3.3 Med delavci z nizkimi plačami v Evropi je več kot 70 % žensk. V večini držav članic 17 % žensk trpi revščino, zaskrbljujoč pa je tudi delež moških – 15 %. Revščina in družbena marginalizacija gresta z roko v roki z izključenostjo iz trga dela. Zato imajo obdobja prekinitve dela in negotove zaposlitve, ki so zelo pogosta med ženskami, zlasti tistimi z nizko izobrazbo, takojšnji, pa tudi srednjeročni in dolgoročni negativni učinek.

5.3.4 Proračunski rezi in kriza zlasti prizadevajo enostarševske družine, vdove, invalidke, žrtve nasilja med spoloma, starejše ženske in priseljence, ki jim zaradi pomanjkljive zaščite in pomoči v obliki ustreznih ukrepov močno grozi nevarnost socialne izključenosti.

5.4 Digitalna agenda za Evropo

5.4.1 Cilj je spodbujati dostop do informacijskih tehnologij, posebej interneta, in njegovo uporabo za vse evropske državljanke, zlasti s pomočjo programov, ki spodbujajo digitalno opismenjevanje in dostopnost.

5.4.2 Zato morajo države članice pripraviti strategije za internet visoke hitrosti in finančna sredstva, zlasti prek strukturnih skladov, usmeriti v področja, ki niso v celoti pokrita z zasebnimi vlaganji, pa tudi spodbujati razvoj uporabe sodobnih spletnih storitev (na primer e-uprave, e-zdravja, pametnih hiš, digitalne pismenosti, varnosti) ⁽¹⁵⁾.

5.4.3 EESO izraža zaskrbljenost zaradi pomanjkanja statističnih podatkov glede na spol, saj to ne omogoča poznavanja položaja žensk v poklicnih sektorjih, povezanih z novimi tehnologijami, in tudi ne ravni uporabe teh tehnologij. Pomembno bi bilo izvesti ustrezne študije, s katerimi bi ugotovili, kakšen je njihov položaj – tudi kot uporabnic storitev –, da bi lahko bolj specifično usmerili obveščanje in usposabljanje, ki ju predlaga SE 2020.

5.5 Unija inovacij

5.5.1 Cilj te pobude je med drugim spodbujati in krepiti povezave med izobraževanjem, podjetji, raziskavami in inovacijami ter spodbujati podjetništvo. Države članice bodo morale prenoviti svoje nacionalne in regionalne sisteme raziskav in razvoja, da bi spodbudile odličnost in pametno specializacijo, javna sredstva prednostno usmerile v znanje, okrepile sodelovanje med univerzami, raziskavami in podjetji, imele dovolj diplomantov na področjih matematike in inženirstva ter izobraževalne programe usmerile v spodbujanje ustvarjalnosti, inovacij/inovativnosti in podjetništva.

5.5.2 V tem procesu ženske lahko odigrajo in morajo odigrati bistveno vlogo. Leta 2010 so približno 60 % univerzitetnih diplom pridobile ženske, vendar se to ne odraža v delovnih mestih, ki jih zasedajo na trgu dela. Ženske poleg tega trenutno ustanovijo tretjino podjetij, so 13,7-odstotno zastopane v upravnih odborih velikih podjetij, ki kotirajo na borzi, samo 3 % žensk pa je predsednic upravnih odborov.

⁽¹⁴⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 88-93.

⁽¹⁵⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 9-18.

5.5.3 V večini držav še naprej obstaja horizontalna diskriminacija po spolu v nekaterih izobraževalnih smereh: naravoslovju, inženirstvu, matematiki, tehnologiji. Ti študiji so poleg tega zelo primerno področje za sodelovanje med odgovornimi v gospodarstvu in raziskovanju, zlasti pri magisterijih in doktoratih, do katerih ženske teže dostopajo. Zato je po mnenju EESO nujno sprejeti ukrepe, s katerimi se bodo odpravile te ovire.

5.5.4 Ženske so še vedno slabo zastopane na položajih odločanja v znanosti, v podjetjih in storitvenih dejavnostih. Na najvišjih mestih na univerzah najdemo samo okoli 18 % žensk. Z možnostmi zaposlovanja in dodeljevanjem sredstev za raziskave je treba zagotoviti napredek žensk na tem področju ter tako prispevati k povečanju potenciala trajnostnega razvoja evropske družbe.

5.6 Evropa, gospodarna z viri

5.6.1 V okviru pobude se predlaga sprejetje in izvedba revidirane različice akcijskega načrta za energetske učinkovitost in spodbujanje obsežnega programa učinkovite rabe virov ter podpore MSP in gospodinjstvom s pomočjo strukturnih in drugih skladov, da bi tako izkoristili nova finančna sredstva v okviru že obstoječih sistemov in uspešnih modelov inovativnih naložb; to bi spodbudilo spremembe pri načinu potrošnje in proizvodnje.

5.6.2 Energija in okolje nista nevtralni temi: uporaba energije, dostop do pitne vode, recikliranje, toplotni viri za ogrevanje stanovanj, varstvo in ohranitev okolja so med drugim primeri, ki kažejo, da na teh področjih ženske igrajo bistveno vlogo. Ni si mogoče predstavljati sprememb potrošniških vzorcev, ne da bi zasnovali potrebne ukrepe, ki temeljijo na konkretnem poznavanju stvarnosti in so diferencirano namenjeni različnim ciljnim skupinam, prvenstveno pa ženskam.

5.6.3 Tudi Svet EPSCO (zaposlovanje, socialna politika, zdravje in varstvo potrošnikov) je v svojih sklepih junija 2012 poudaril pglavitno vlogo žensk pri trajnostnem razvoju. EESO soglaša s sklepi Sveta, da imajo ženske lahko pglavitni vpliv pri sprejemanju odločitev, ki zadevajo okolje, zlasti v okviru politike na področju podnebnih sprememb. To je nova priložnost za ženske, ki lahko odigrajo bistveno vlogo ter izboljšajo svoj osebni in gospodarski položaj, in sicer v povezavi z novim zelenim gospodarstvom, ključnim sektorjem za razvoj in ustvarjanje delovnih mest.

5.6.4 Na ravni podjetij je vertikalna diskriminacija še vedno visoka. Danes sicer zasedajo ženske 33 % vodilnih položajev – v primerjavi z 31 % leta 2001 –, vendar je večina med njimi v storitvenem in trgovinskem sektorju, veliko manj pa v predelovalni industriji, gradbeništvu in energetiki.

5.6.5 Malo je raziskav in podatkov, ki bi omogočali poznavanje stvarnosti na področju enakosti spolov in vrsto potrebnih ukrepov za povečanje deleža žensk na področju trajnostnega razvoja. Po mnenju EESO je pomembno ne le vlagati, marveč tudi dajati smernice za preseganje stereotipov, zagotavljanje rešitev in spodbuditev ukrepov v smeri pozitivnega delovanja, saj ta sektor doživlja rast, in če je izhodišni položaj diskriminatoren, obstaja nevarnost, da se bodo socialne razlike še bolj povečale in socialni razkorak še bolj poglobil.

5.6.6 Ena izmed prednostnih nalog strategije za enakost so ukrepi na področju zunanjih odnosov EU, in sicer programi sodelovanja s sosednjimi regijami evropske sosedске politike, zlasti na območju evrosredozemske regije (Euromed) in z ukrepi EU na svetovnem prizorišču. Priseljenske iz tretjih držav, migrantke v Evropski uniji in tiste, ki prihajajo iz sosednjih držav, potrebujejo posebno pozornost. Zaskrbljujoč je neuspeh vrha Rio+20 na področju trajnostnega razvoja in pravic žensk. Nobenega napredka tudi ni bilo pri tako ključnih vprašanjih, kot so povezava med zdravjem ter spolnimi in reproduktivnimi pravicami, pravice žensk do lastnine in dedovanja zemljišč, podnebne spremembe in zelena delovna mesta.

5.7 Industrijska politika za dobo globalizacije

5.7.1 Ta vodilna pobuda ima pglavitno vlogo pri vključitvi vidikov, povezanih z vključevanjem načela enakosti spolov v strategijo za enakost. Preglednost plačil, spodbude za enako plačilo, ukrepi za enakost plač, ukrepi za spodbujanje žensk k odločanju za netradicionalne poklice so nekateri izmed ključnih ukrepov, ki jih predlaga strategija in so združljivi s to pobudo.

5.7.2 V Evropi razlike v plačah med moškimi in ženskami v povprečju znašajo okoli 17 %, med državami pa se gibljejo v razponu od 5 do 31 %. Na ta položaj vplivajo različni med seboj povezani dejavniki, med drugim slabše vrednotenje delovnih mest v sektorjih z visoko stopnjo zaposlenosti žensk, poklicna segregacija in prekinitev kariere iz različnih razlogov. S krizo se ta položaj še slabša.

5.7.3 V nekaterih primerih se je razkorak med stopnjo zaposlenosti in plačami sicer zmanjšal, vendar to žal ni posledica napredka pri zaposlenosti in plačah žensk, marveč manjšega povpraševanja v sektorjih, kjer prevladujejo moški (gradbeništvo, predelovalna industrija, finance), kar je neposredni učinek krize. EESO opozarja, da je v PDEU kot eden od ciljev evropskega povezovanja opredeljeno „izboljšanje življenjskih razmer in delovnih pogojev, tako da se ob ohranjanju izboljšav omogoči njihova uskladitev“⁽¹⁶⁾, in to za vse.

⁽¹⁶⁾ Člen 151 PDEU.

5.7.4 EESO meni, da je treba sprejeti ukrepe za spodbuditev rasti teh sektorjev v težavah, vzporedno pa tudi ukrepe za boj proti poklicni segregaciji, zlasti za večjo udeležbo žensk na naravoslovnem, tehnološkem, inženirskem in matematičnem področju. Po drugi strani pa so potrebni tudi ukrepi za boljše priznavanje izrazito „ženskih“ sektorjev, kot so na primer delo doma, zdravstvene storitve in oskrba oseb.

6. Razsežnost spola v nacionalnih načrtih reform in evropskem semestru

6.1 Evropski semester za usklajevanje politike je nov instrument, ki so ga države članice sprejele za nadzor izvajanja SE 2020. Evropski pakt za enakost spolov priporoča vključitev vidika enakosti spolov in spodbujanja politik enakosti spolov v razvoj in izvajanje nacionalnih programov reform. Komisijo in Svet tudi poziva, naj upošteva razsežnost spola v letnem pregledu rasti, sklepih in priporočilih za posamezne države.

6.2 Aprila 2012 je dvanajst držav članic prejelo priporočila za posamezne države, povezane z vprašanjem spola v nacionalnih akcijskih načrtih. Komisija je predlagala konkretne

reforme, ki jih EESO podpira, in sicer na naslednjih področjih: krepitev udeležbe žensk na trgu dela, izboljšanje dostopnosti in kakovosti varstva otrok in šol, odprtih ves dan, oskrba starejših, vključno z oskrbo drugih vzdrževanih oseb.

6.3 Večina priporočil je usmerjenih v povečanje stopnje zaposlenosti žensk, ne upošteva pa ovir, ki jim preprečujejo dostop do kakovostnih delovnih mest z vidika plače in delovnih pogojev, pa tudi enakopravnosti moških in žensk pri odgovornosti za družino. Samo ena država, Avstrija, je prejela priporočilo, naj se spoprije z razlikami v plačah med spoloma, čeprav se ta problem še naprej pojavlja v vseh državah članicah.

6.4 Po mnenju EESO so zaskrbljujoča nekatera priporočila, ki bi lahko imela negativen učinek za enakost spolov: priporočila, ki se nanašajo na pokojninsko reformo, predlogi za pregled mehanizmov za določanje plač in pokojnin, zviševanje upokojitvene starosti, ne da bi upoštevali leta zdravega življenja in predlog o uvedbi davčnih spodbud za drugi vir dohodkov zakonskega para.

V Bruslju, 17. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pomorskem piratstvu: Okrepljen odziv EU (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 76/03)

Poročevalka: **ga. BREDIMA**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 12. julija 2012 sklenil, da bo v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravil mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Pomorsko piratstvo: okrepljen odziv EU

(mnenje na lastno pobudo).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 26. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 147 glasovi za, 1 glasom proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi

1.1 Resnosti problema pomorskega piratstva se evropska civilna družba še ni popolnoma zavedla. EESO želi povečati ozaveščenost civilne družbe in evropskega javnega mnenja, da se države članice in institucije EU mobilizirajo ter sprejmejo konkretne ukrepe za izkoreninjenje tega pojava. Leta 2011 je bil svetovni dan pomorstva posvečen boju proti piratstvu. Njegova večplastna narava bo zahtevala celostno ukrepanje in ne razdrobljen *ad hoc* pristop. Piratstvo ni oddaljeno vprašanje, ki se pojavlja nekje v Indijskem oceanu in prizadene zgolj napadene ladje in njihove pomorščake. Njegove posledice v več vidikih čutijo evropski potrošniki in davkoplačevalci ter ni „simptom, s katerim je mogoče živeti“.

EESO zagovarja konkretno politično voljo institucij EU in držav članic, da se najde trajna rešitev za problem piratstva.

1.2 EU ima edinstveno zbirko orodij z rešitvami, ki segajo vse od trgovine in razvojne pomoči do vojaške prisotnosti, oblikovanje države ter obnove.

1.3 EESO pozdravlja sklepe Varnostnega sveta OZN in EU, da se trajanje operacije EU/NAVFOR-ATALANTA podaljša do decembra 2014, njeno območje delovanja pa razširi na vzhodni in južni del Indijskega oceana ter na somalijsko obalo. Meni, da je treba operaciji EU NAVFOR podeliti krepkejši mandat z odločnejšimi pravili delovanja. EESO poziva k močni zavezi glede števila plovil, ki jih države članice EU namenajo za to operacijo.

1.4 Nedavna vzpostavitev povezave med regionalnim sporazumom o sodelovanju v boju proti piratstvu in oboroženemu ropu na morju v Aziji (*Regional Cooperation Agreement on*

Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia - ReCAAP) in kodeksom ravnanja iz Džibutija ter sklenitev dvostranskih sporazumov za pregon piratov med EU in Kenijo, Sejšeli, Mauritiusom in drugimi državami, sta zelo pomembna.

1.5 EESO podpira vzpostavitev misije za krepitev regionalnih pomorskih zmogljivosti Evropske službe za zunanje delovanje (ESZD). Misija EUCAP NESTOR bo državam Afriškega roga pomagala pri pripravi krovnega načrta za boj proti piratstvu, pri oblikovanju ustrezne zakonodaje ter podpori zmogljivosti obalne straže.

1.6 EESO države članice EU in države, ki so v pristopnem procesu k EU ali imajo z njo sklenjene pridružitvene sporazume, poziva k izvrševanju pravnih ukrepov proti piratstvu in k pregonu piratov na odprtem morju v skladu s členom 105 Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS) z dne 10. decembra 1982.

1.7 EESO spodbuja ladijske prevoznike k uporabi revidiranih najboljših praks upravljanja tega sektorja (*Best Management Practices*, BMP 4) v zvezi z ukrepi za samozaščito na krovu ladij. EESO države članice poziva k premisleku o tem, da dovolijo uporabo usposobljenih zasebnih oboroženih varnostnikov za zaščito ranljivih ladij, da zagotovijo uskladitev z ustreznimi smernicami Mednarodne pomorske organizacije (IMO) in oblikujejo strog pravni okvir, ki bi med drugim določil pogoje glede odgovornosti poveljnika ladje, zlasti v primeru, da pride do streljanja. Vendar pa uporaba zasebnih oboroženih varnostnikov sama po sebi ni rešitev in tudi ne sme postati norma, temveč je dopolnilo BMP. Države članice se spodbuja, da organizirajo vojaško spremstvo in zagotovijo kopenske vojaške enote (*Vessel Protection Detachments* – enote za varovanje ladij) pod okriljem ZN, ki so sposobne izvesti vkrcanje na krov ladje med njenim tranzitom iz zelo tveganih območij.

1.8 EESO nasprotuje omejevanju plačila odkupnin, ki bi lahko imelo nasprotni učinek in bi talce lahko izpostavilo še večjemu tveganju. Zaenkrat ostajajo podkupnine instrument za zagotavljanje varne vrnitve pomorščakov, ki se jih uporablja kot živi ščit. EESO obsoja prakso piratov, ki z usmrčitvami ali mučenjem pomorščakov izvajajo pritisk za plačilo odkupnin.

1.9 EESO meni, da je ključ za rešitev problema piratstva v izsleditvi in zatiranju s tem povezanih finančnih tokov. Pozdravlja osredotočanje na financiranje tovrstnih dejavnosti in na usklajevanje podatkovnih baz za boljše razumevanje poslovnega modela piratstva. Na ravni EU je treba sestaviti črni seznam finančnih institucij, vključenih v pranje piratskega denarja. V zvezi s tem je treba pohvaliti delo Europol in Eurojusta.

1.10 EESO poziva institucije EU k iskanju rešitve za povečanje števila oboroženih ropov na morju ter kraje nafte v Zahodni Afriki in Gvinejskem zalivu. Ker se način izvajanja oboroženih ropov na morju zelo razlikuje od načina delovanja somalijskih piratov, je treba za to regijo podpreti posebne ukrepe. Prek območij Indijskega oceana, ki jih ogroža piratstvo, se dnevno opravi prevoz treh milijonov sodčkov nafte in 50 % svetovne trgovine s kontejnerji.

1.11 EESO poudarja, da je treba nujno osvoboditi 218 pomorščakov, ki jih trenutno zadržujejo kot talce, in spodbuja poklicno usposabljanje pomorščakov proti piratstvu, da so se sposobni zaščititi, ter klinike za pomorščake, zadržane kot talce. Tri mednarodne konvencije (Mednarodna konvencija o standardih za usposabljanje, izdajanje spričeval in ladijsko stražarjenje pomorščakov iz leta 2010, Mednarodni kodeks o zaščiti ladij in pristanišč pred terorističnimi dejanji iz leta 2004 in Konvencija o delovnih standardih v pomorstvu iz leta 2006) zagotavljajo pravno podlago za usposabljanje pred vkrcanjem, urjenje in vaje na krovu, repatriacijo, odškodnino, vzpostavitev družinskih vezi in nego po izpustitvi pomorščakov. EESO EU spodbuja h krepitvi teh konvencij in oblikovanju novih obsežnih smernic za dobrobit pomorščakov, ki so ali lahko postanejo žrtve piratstva, ter njihovih družin. EU bi morala imeti vodilno vlogo pri spreminjanju teh mednarodnih konvencij, da se upoštevajo ukrepi za pomorščake, zadržane kot talce.

1.12 Volitve 20. avgusta 2012 so bile ključni dogodek v zgodovini propadle somalijske države. EESO se zavezuje, da bo sodeloval v prihodnjih ukrepih EU za pomoč pri procesu oblikovanja somalijske civilne družbe v skladu s podobnimi ukrepi v drugih afriških državah.

1.13 EESO poziva EU k usklajenim ukrepom za usmeritev dela razvojne pomoči ali drugih virov na programe usposabljanja mladih za poklic ribiča, za spodbujanje trajnostnega kmetijstva in podjetništva. Dostojni življenjski pogoji za mlade Somalce bi lahko zmanjšali privlačnost sodelovanja pri piratstvu.

2. Večplastni problem piratstva

2.1 Zapletena narava piratstva

2.1.1 Po petih letih vse številnejših piratskih napadov na trgovske ladje v Adenskem zalivu, obalnih vodah Somalije, Arabskem morju in Indijskem oceanu lahko statistični podatki zavajajoče kažejo, da je problem piratstva pod nadzorom. S takšno predpostavko bi zmotno zanemarili učinek posnemanja in povečanje piratstva v Zahodni Afriki. Problem piratstva je na žalost svetovni problem, ki se pojavlja tudi v Indoneziji, Melanški/Singapurski ožini, Južnokitajskem morju in morju Južne Amerike. Po trenutnih podatkih z dne 24. septembra 2012 je bilo 50 incidentov v Somaliji, 34 v Gvinejskem zalivu ter 51 v Indoneziji.

2.1.2 Uporaba matičnih ladij je piratom omogočila uspešnejše delovanje. Zaradi taktik, ki se ves čas spreminjajo, opreme, ki omogoča lažje določanje tarč, ter orodij, s katerimi se je mogoče prebiti v zavarovane prostore na krovu, so dejanja piratov postala bolj napadalna, dovršena in nasilna, kar tu in tam privede do smrti pomorščakov.

2.1.3 Piratstvo se začne kot pomorski problem, vendar preraste v humanitarni, trgovski in globalni gospodarski problem, ki prizadene potrošnike po vsem svetu. Njegovi stroški se lahko povečajo v primeru motnje v dobavni verigi blaga in energije, če svetovna skupnost ne bo zmožna učinkovito obravnavati piratskih dejanj ali če bi sindikati pomorščakov odklonili plovbo po problematičnih območjih. Letno ta območja prečka osemnajst tisoč ladij. Piratstvo v Adenskem zalivu oz. na območju Afriškega roga je strateška grožnja EU, saj vpliva na promet v glavnem koridorju med Evropo in Azijo. Podjetja vse pogosteje uporabljajo morsko pot okrog Rta dobrega upanja, da bi se izognila Sueškemu prekopu. Piratstvo je postalo zelo donosna kriminalna dejavnost ter je na tem območju za mlade zelo privlačna poklicna pot. Njegovi stroški so nesorazmerni s številom piratov, ki pri tem sodelujejo (v Somaliji okoli 1 500). Piratstvo ovira dobavo pomoči EU v hrani, ko jo žrtve afriške suše najbolj potrebujejo. Prisotnost pomorskih sil v Indijskem oceanu se lahko primerja s „patruljiranjem območja celotne Evrope z 20 policijskimi vozili“.

2.1.4 Nekaznovanje piratskih dejanj in spodbujanje mednarodnega reda in miru (Konvencija UNCLOS iz leta 1982) je nedopustno in EU mora pokazati močno politično voljo, da to izkorenini. Kontaktna skupina Združenih narodov za piratstvo ob Somaliji je spodbudila oblikovanje globalne strategije, vključno s preprečevalnimi in odvračilnimi ukrepi, operativnim vodenjem za boljše sodelovanje pomorskih sil, pregonom piratov in izsleditvijo njihovih finančnih virov.

2.1.5 EU, ki nadzoruje 40 % svetovnega pomorskega prometa, si ne more privoščiti nenadzorovanega porasta piratstva. Komisar Kallas, pristojen za promet, je izjavil: „Piratstvo na morju dejansko ogroža prometno politiko EU“. Poleg tega so ogrožene zunanja trgovina EU, dobava in varnost energije, dobrobit pomorščakov in zagotavljanje človekoljubne pomoči.

2.2 Cena piratstva v človeških življenjih

2.2.1 Leta 2011 so pirati umorili več kot sedem pomorščakov, 39 pa jih je bilo ranjenih. V letu 2012 je bilo po podatkih z dne 24. septembra 2012 v 225 napadih in 24 primerih ugrabitev umorjenih 6 pomorščakov, 448 pa jih je bilo zajetih kot talcev. 30. junija 2012 so pirati v Somaliji zajeli 11 plovil z 218 pomorščaki kot talci. Od leta 2007 dalje je bilo v piratskih napadih ob somalijski obali ubitih več kot 43 pomorščakov, 2 653 pomorščakov pa so pirati zadržali kot talce.

2.2.2 Mednarodna združenja ladjarjev in pomorščakov (npr. Mednarodna zbornica za plovbo - ICS, Združenje ladjarjev Evropske skupnosti - ECSA, Evropska federacija delavcev v prometu - ETF, Forum azijskih ladjarjev - ASF, združenje SOS „Save Our Seafarers“, ki ga sestavlja 31 mednarodnih organizacij pomorskega sektorja) so združila moči, da bi s pomočjo medijev in tudi z navezovanjem stikov s politiki in industrijo na najvišji ravni povečala ozaveščenost glede cene v človeških življenjih in gospodarske cene piratstva. Forum ASF je 24. maja 2012 razkril, da je v zadnjih sedmih letih zaradi piratskih dejanj umrlo 62 pomorščakov, zajetih je bilo 4 000 talcev, Somalski pirati pa so ugrabili okoli 200 ladij. Čeprav se je število piratskih napadov v Indijskem oceanu prvič v petih letih (2007–2012) zmanjšalo, se je število ubitih pomorščakov v zadnjih dveh letih potrojilo (Sultan AHMED BIN SULAYEM/predsednik DP World 30. 6. 2012). Zato ni razloga za samozadovoljstvo.

2.2.3 Za omejitev piratstva je treba najprej preprečiti kazniva dejanja, ne pa preprečevati plačil, s katerimi se zagotovi svoboda

žrtvam tega kaznivega dejanja. Smrt pomorščakov ne sme biti sprejeta kot „postranska škoda“ v vojni proti piratstvu (*Nautilus International*).

2.3 Gospodarska cena piratstva

2.3.1 Vredno je omeniti dve poročili o ekonomskem vidiku piratstva:

2.3.2 Dokument „Gospodarski strošek pomorskega piratstva“ (december 2010) analizira neposredne stroške: odkupnine, zavarovalne premije, spremembo poti okoli Rta dobrega upanja, odvračilne varnostne ukrepe, oborožene varnostnike, napotitev treh pomorskih misij, sodne pregone, financiranje organizacij za boj proti piratstvu, humanitarne stroške. Ocenjuje, da se skupni letni strošek giblje med 7 in 12 milijardami ameriških dolarjev. Poleg tega je One Earth Foundation ocenila, da so v letih 2009 in 2010 stroški odkupnin znašali 830 milijonov ameriških dolarjev, letni strošek opreme za odvrčanje oz. zasebnih oboroženih varnostnikov pa je bil med 360 milijoni in 2,5 milijarde ameriških dolarjev.

2.3.3 Dokument „Ekonomske vidik piratstva“ (maj 2011) analizira piratsko vrednostno verigo med pirati, financerji, računovodji in dobavitelji orožja. Kaže na to, kako je lahko piratstvo glede na BDP na prebivalca Somalije izbira, ki se bolj izplača (dohodki piratov so lahko 67-krat do 157-krat višji od povprečnega dohodka v Somaliji). Osredotoča se na potrebo, da se sledi neformalnemu sistemu za prenos denarja *hawala*, in ocenjuje, da se letni stroški gibajo med 4,9 in 8,3 milijarde ameriških dolarjev.

3. Ukrepanje EU

3.1 Evropske institucije

3.1.1 Evropska unija in Mednarodna pomorska organizacija (IMO) sta v skupni izjavi o partnerstvu za boj proti pomorskemu piratstvu in oboroženim ropom v zahodnem Indijskem oceanu (London, 15. maj 2012) ponovno poudarila odločenost, da se poveča njuna zmogljivost boja proti pomorskemu piratstvu in oboroženim ropom ter izboljša pomorsko upravljanje v zahodnem Indijskem oceanu. Kodeks ravnanja iz Džibutija je postal ključni instrument, ki 18 državam vzhodne Afrike omogoča oblikovanje regionalnega odziva na ta problem. Poleg tega je EU finančno podprla Mednarodni urad za pomorstvo (IMB) za obdobje treh let, in sicer v zvezi z dejavnostmi centra IMB za poročanje o piratstvu, katerega namen je zatiranje piratstva in oboroženih ropov ladij.

3.1.2 Mednarodna kontaktna delovna skupina za piratstvo preučuje metode zatiranja prejemnikov odkupnin, saj odkupnine v znesku od 300 do 500 milijonov EUR prejmejo somalijski vodje mrež, ki jih potem naložijo na bančne račune – po možnosti celo v bankah EU. EESO poziva k temu, da se tovrstne odkupnine izsledijo in zasežejo, da piratstvo ne bo več privlačen posel.

3.1.3 Po sprejetju strateškega okvira za Afriški rog je imenovanje posebnega predstavnika za usklajevanje ukrepov EU v tej regiji korak v pravo smer.

3.1.4 EESO pozdravlja resolucijo Evropskega parlamenta o pomorskem piratstvu z dne 10. maja 2012, katere namen je boljše usklajevanje institucij EU pri pospeševanju prizadevanj za boj proti piratom in obnovo Somalije kot suverene države.

3.1.5 V vrsti preteklih mnenj od leta 2008 je EESO izrazil zaskrbljenost glede širjenja oboroženih ropov in piratstva v jugovzhodni Aziji in Afriki⁽¹⁾. Komisijo je pozval k spodbujanju oblikovanja ustreznih jurisdikcij za spoprijemanje s problemom sedanjega nekaznovanja piratov in strogo nasprotoval oborožitvi pomorščakov. EESO je Komisijo še pozval, naj z državami članicami preuči usposabljanje pomorščakov za boj proti piratstvu.

3.1.6 EESO je na svoji konferenci o *privlačnosti pomorskih poklicev* z dne 7. marca 2012 piratstvo opredelil kot eno od ovir pri opravljanju poklica pomorščaka in kampanjah za predstavljanje privlačnosti tega poklica.

3.2 Evropski socialni partnerji (ECSA/ETF)

3.2.1 Združenje ladjarjev Evropske skupnosti (ECSA) in Evropska federacija delavcev v prometu (ETF) sta 31. julija 2012 v skupni izjavi izrazila zaskrbljenost glede nadaljevanja napadov kljub uspešnim mednarodnim in evropskim prizadevanjem. Izkoreninjenje piratstva sta uvrstili visoko na agendo odbora sektorskega socialnega dialoga za pomorski promet.

⁽¹⁾ Mnenje EESO o celostni pomorski politiki za Evropsko unijo, UL C 211, 19.8.2008, str. 31.
Mnenje EESO o strateških ciljih in priporočilih za pomorsko prometno politiko EU do leta 2018, UL C 255, 22.9.2010, str. 103.
Mnenje EESO - Na poti k povezovanju pomorskega nadzora: Skupno okolje za izmenjavo informacij na področju pomorstva EU, UL C 44, 11.2.2011, str. 173.
Mnenje EESO o partnerstvu med Evropsko unijo in Afriko – Povezovanje Afrike in Evrope: Krepitev sodelovanja na področju prometa, UL C 18, 19.1.2011, str. 69.
Mnenje EESO o minimalni ravni izobraževanja pomorščakov, UL C 43, 15.2.2012, str. 69.
Mnenje EESO o Konvenciji o delovnih standardih v pomorstvu/odgovornosti države zastave in države pristanišča; UL C 229, 4.10.2012, str. 153.

4. Bolj usklajen odziv EU

4.1 Piratstvo je zapleten, večplasten problem in ga je mogoče rešiti zgolj s celostnim usklajenim pristopom tako na kopnem kot na morju. EU ima edinstven položaj za zagotovitev takšnega pristopa: v regiji je spoštovani akter z diplomatskega, trgovinskega, prometnega, vojaškega in človekoljubnega vidika.

4.2 Pomorščaki še naprej plačujejo visoko ceno. Vsa prizadevanja bi morala privedi do tega, da se prepreči ogrožanje njihove fizične, duševne in psihološke integritete. Mednarodna zbornica za plovbo (ICS) je zbrala smernice dobre prakse za ladjarska podjetja kot prispevek v pomoč prizadetim pomorščakom in njihovim družinam.

4.3 Ker temeljni razlogi za razvoj piratstva zahtevajo dolgoročno rešitev na kopnem, je krepitev zmogljivosti v Somaliji ključnega pomena za to, da se konča nekaznovanje in ponovno vzpostavi vladavina prava. Potrebna je večja zavezanost držav zastave EU, da se omogoči boljše usklajevanje pomorskih sil in pregon piratov.

4.4 Ker se je piratstvo leta 2007 znova pojavilo, je zdaj potrebna politična volja, da se ga uvrsti na vrh politične agende EU in povečajo viri za dodatna vojaška letala in plovila. Evropska služba za zunanje delovanje in Evropska komisija bi morali sodelovati z Evropskim svetom, da se opredelijo področja pristojnosti za ukrepanje pri boju proti piratstvu in za krepitev zmogljivosti v Somaliji. Svetovna banka, Interpol in Europol lahko pomagajo v boju proti lovu na odkupnine.

4.5 Države članice EU morajo posodobiti zakonodajo na področju boja proti piratstvu:

— Ker se piratstvo v nekaterih državah ne obravnava več kot kaznivo dejanje, je treba oblikovati jasnejši pravni okvir glede jurisdikcij, pristojnih za pregon piratov.

— V zvezi s predlogi za prepoved odkupnin: takšna prepoved lahko ima neželene učinke in še bolj ogrozi življenje. V splošnem bi moralo biti plačilo odkupnine v EU dovoljeno.

- Zaposlovanje ustrezno pooblaščenih zasebnih oboroženih varnostnikov bi moralo biti v državah članicah dovoljeno, pod pogojem, da se s strogim pravnim okvirom usposabljanje varnostnikov med drugim uvrsti v pristojnost države članice, ki bi varnostnike uvedla, in določijo pogoji glede odgovornosti poveljnika ladje, zlasti v primeru, da pride do streljanja.
- EU mora z obalnimi državami te regije preučiti probleme, ki jih povzroča tranzit ladij z oboroženimi varnostniki na krovu.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o uvedbi evropske socialne oznake (raziskovalno mnenje)

(2013/C 76/04)

Poročevalka: **Ariane RODERT**

Evropski parlament je 3. julija 2012 sklenil, da v skladu s členom 304 PDEU Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za raziskovalno mnenje o naslednji temi:

Uvedba evropske socialne oznake.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 128 glasovi za, 1 glasom proti in 9 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja priložnost, da izrazi svoje mnenje o predlogu pilotnega projekta za evropsko socialno oznako v letu 2013, ki ga je podal Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve Evropskega parlamenta. Vendar so se razmere, odkar je bilo mnenje zaprošeno, spremenile, saj je bilo besedilo Odbora za proračun Evropskega parlamenta z dne 4. oktobra 2012 sprejeto brez omenbe pilotnega projekta.

1.2 EESO načeloma podpira zamisel o krepitvi socialne razsežnosti v Evropi in se strinja, da je treba priznati in spodbujati družbeno odgovornost gospodarskih družb. Vendar je pomembno poudariti, da družbena odgovornost podjetij pod nobenim pogojem ne sme nadomeščati socialnih pravic, ki jih zagotavljajo pravni ali mednarodni instrumenti, pri katerih ima socialni dialog temeljno vlogo.

1.3 Zato je najprej treba še bolje pojasniti dodano vrednost, časovno umestitev in glavne usmeritve predloga v povezavi z njegovimi cilji politik. Ti cilji so pomembni, a bi jih bilo v trenutnih razmerah lažje doseči predvsem s strožjo socialno zakonodajo in njenim boljšim izvajanjem.

1.4 EESO prav tako opozarja, da je kljub sicer pomembni pobudi predlog morda prezapleten za čas, ko EU pesti kriza z visoko brezposelnostjo in vse pogostejšimi stečaji. Socialna oznaka za družbeno odgovornost podjetja se nanaša le na prostovoljne socialne dejavnosti, a te se med državami članicami zaradi različnih zakonodaj razlikujejo, saj so v evropski zakonodaji določeni zgolj najnižji standardi. Uvajanje dodatnih obvez za podjetja bi bilo morda zgrešeno, saj bi v tem času lahko še poglobilo vrzeli med različno velikimi podjetji in državami EU, namesto da bi okrepilo njihovo povezanost.

1.5 Prav tako je treba upoštevati sorodne pobude, kot so socialno označevanje na področju socialnega podjetništva (o čemer govori pobuda za socialno podjetništvo), če se želimo izogniti zmedi. Zato EESO priporoča, da se počaka na rezultate pregleda Komisije na temo socialnega označevanja v socialnem

podjetništvu in izkoristi tako pridobljene izkušnje. V zvezi s predlogom bi bilo treba upoštevati tudi druge pobude, ki se prekrivajo, npr. nagrade za družbeno odgovornost podjetij in upoštevanje socialnih vidikov pri javnem naročanju.

1.6 EESO meni tudi, da bi bilo treba bolje prikazati kredibilnost, legitimnost in izvedljivost prostovoljne socialne oznake. Za vzpostavitev zaupanja v nov evropski sistem označevanja in ozaveščanje o njem potrebujemo celovit sistem za akreditacijo in nadzor, ki ga je treba pretehtati v luči sorazmernih koristi uvedbe takega dodatnega sistema označevanja. Zato EESO priporoča, da se še pred razmišljanjem o uvedbi nove evropske socialne oznake pregleda vse trenutne sisteme označevanja v različnih državah članicah, kar bo osvetlilo najboljše prakse in omogočilo učenje na podlagi neuspešnih poskusov, ter naj se najprej izpopolni in razširi obstoječe sisteme označevanja tako, da bodo vključevali tudi družbeno odgovornost (če je še ne).

1.7 Treba je tudi povečati prepoznavnost že obstoječih sistemov in podjetij, ki te sisteme uporabljajo, ter k temu spodbujati druga podjetja, namesto da se ustvarja dodatni sistem, ki se ga morajo navaditi tako potrošniki kot podjetja. Poleg tega bi bilo treba za ozaveščanje potrošnikov in državljanov razmisliti vsaj o srednjeročni evropski komunikacijski kampanji o evropskih oznakah.

1.8 Vendar pa evropska socialna oznaka – če bo nekoč uvedena – zaradi preprečevanja izkrivljanja ne bi smela pretirano odstopati od mednarodno priznanih standardov, temveč bi morala vključevati značilno evropsko noto, tj. spoštovanje socialnih pravic.

2. Uvod

2.1 Čeprav je Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve Evropskega parlamenta za leto 2013 predlagal pilotni projekt o evropski socialni oznaki, pa je Odbor za proračun Evropskega

parlamenta oktobra sprejel besedilo, ki pilotnega projekta ne omenja ⁽¹⁾. Zato je to mnenje v prvi vrsti prispevek k pilotnemu projektu.

2.2 Predlog temelji na ideji, da je treba pomagati ustvariti bolj socialno Evropo, kjer se učinkoviteje izvajajo veljavni minimalni standardi na področju sociale in delovnega prava. Cilj je spodbuditi nastajanje delovnih mest, podpreti zaposlovanje mladih in odpraviti revščino z uvedbo progresivne sheme podeljevanja evropske socialne oznake.

2.3 V zaprosilu, ki ga je Evropski parlament naslovil na EESO, so posebej izpostavljena vprašanja o (a) učinkih in koristih, ki bi jih oznaka imela na različnih področjih politik, (b) vrstah podjetij, ki bi jih lahko zanimala prostovoljna oznaka, (c) možnostih za vzpostavitev progresivnega označevanja, (d) merilih za pridobitev oznake in (e) ukrepih za povečanje prepoznavnosti oznake.

2.4 Odbor za zaposlovanje je predlagal oznako, ki bi bila prostovoljna in brezplačna. Namenjena bi bila vsem podjetjem v EU, še zlasti pa MSP ⁽²⁾ in mikro podjetjem ⁽³⁾. Cilj je ustvariti bolj socialno odgovorno Evropo z zagotavljanjem visokih socialnih standardov v vseh podjetjih v EU. Namen predloga je tudi uskladitev obstoječih sistemov oznak in uporaba ocenjevalne lestvice kot kazalnika izboljšav. V skladu s predlogom naj bi s seznamom socialnih meril ocenjevali interno družbeno odgovornost posameznega podjetja in zanj podelili socialno oznako ustrezne stopnje.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Po mnenju EESO so prizadevanja za okrepitev socialne razsežnosti in socialnih vrednot v Evropi pomembna, vendar **je treba upoštevati dodano vrednost, časovno umestitev in glavne usmeritve projekta** ter se seznaniti s tekočimi pobudami na sorodnih področjih. Zato Odbor poziva, naj se jasneje utemelji, kakšno dodano vrednost prinaša ta pobuda in komu ter kakšen je njen prispevek k zakonodaji Skupnosti.

3.2 EESO je v mnenju o družbeni odgovornosti podjetij ⁽⁴⁾ pred kratkim opozoril, da je družbena odgovornost podjetij pristop trajnostnega razvoja. Takrat je tudi poudaril, da je treba bolj pojasniti izraze, kot sta „socialna odgovornost“ (le na delovnem mestu) in „družbena odgovornost“ (ki zajema dejavnosti izven delovnega mesta).

3.3 Glede na omenjeni opredelitvi se zdi, da se socialna oznaka, ki jo predlaga odbor za zaposlovanje, nanaša na „socialno odgovornost“ in je namenjena vsem podjetjem v EU. Zato je treba upoštevati tudi tekoče delo Komisije na področju strategije EU za družbeno odgovornost podjetij ⁽⁵⁾ iz leta 2011, ki že obravnava podobne vidike.

3.4 Pomembno je poudariti, kot je EESO to že storil, da družbena odgovornost podjetij **pod nobenim pogojem ne sme nadomeščati socialnih pravic, ki jih zagotavljajo pravni ali mednarodni instrumenti**, za katere so v prvi vrsti odgovorne države in vlade. Poleg tega številna podjetja prostovoljno prevzamejo večjo odgovornost, zato je pomembno poudariti, da je treba priznati in spodbujati prevzemanje družbene odgovornosti, ki presega zakonsko določeno raven. EESO meni, da mora vsako podjetje, poleg obveznosti, ki jih nalaga zakon, poiskati lasten način za prevzemanje družbene odgovornosti. Socialna oznaka vključuje tveganje, da bodo namesto družbenih inovacij v ospredju prizadevanja za pridobitev certifikata.

3.5 Zamisel o socialnih oznakah je že bila omenjena v povezavi z delom Komisije na področju socialnega podjetništva, kar je EESO obravnaval v več mnenjih ⁽⁶⁾. Sporočilo K aktu za enotni trg ⁽⁷⁾ omenja socialne oznake v povezavi s socialnim podjetništvom in socialnimi podjetji. Pozneje je bil v sporočilu Komisije o pobudi za socialno podjetništvo ⁽⁸⁾ na to temo oblikovan ključni ukrep, katerega namen je bil izboljšati možnosti socialnih podjetij, da delujejo, so konkurenčna in se razvijajo pod enakimi pogoji kot druga podjetja. En od predlogov pobude je bilo oblikovanje javne baze podatkov o oznakah in certifikatih, da se ustvari zaupanje pri zainteresiranih straneh in omogoči primerljivost različnih oblik označevanja socialnih podjetij v EU. Komisija namerava v bližnji prihodnosti izvesti študijo o socialnem podjetništvu, ki naj bi med drugim omogočila pregled, ali se že uporabljajo socialne oznake za podjetja in kakšne, ter predstavila posebnosti, pravila in modele tovrstnih podjetij.

3.6 EESO zato meni, da se je treba **prihodnjega pregleda oz. zemljevida socialnih podjetij, kot je omenjen v pobudi za socialno podjetništvo, lotiti pred oblikovanjem širše opredelitve socialnega označevanja podjetij in neodvisno od tega**. Po mnenju EESO je treba tekoči pregled zaključiti še pred razmišljanjem o širšem sistemu označevanja, saj bi popis obstoječih sistemov označevanja socialnih podjetij lahko omogočil pomembna spoznanja glede možnosti in koristi širšega sistema. Poleg tega bi bilo treba drugim pobudam, kot so doslednejše upoštevanje socialnih vidikov pri javnem naročanju, nove nagrade za družbeno odgovornost podjetij in platforme na področju socialnega označevanja podjetij, omogočiti dovolj časa, da dozori, preden se začnejo nove dejavnosti.

⁽¹⁾ Odbor za proračun Evropskega parlamenta, 4. oktober 2012.

⁽²⁾ Mala in srednja podjetja.

⁽³⁾ V angleški različici je uporabljena kratica VSE (*very small enterprises*).

⁽⁴⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 77.

⁽⁵⁾ COM(2011) 681 final.

⁽⁶⁾ UL C 24, 28.1.2012, str. 1 in UL C 229, 31.7.2012, str. 44.

⁽⁷⁾ COM(2010) 608 final.

⁽⁸⁾ COM(2011) 682 final.

3.7 EESO poudarja, da je treba jasno razločevati med predlogom odbora za zaposlovanje (o družbeni odgovornosti podjetij) in pobudo za socialno podjetništvo, saj ju je zaradi različnih ciljev treba obravnavati različno. EESO zato poziva Odbor za zaposlovanje Evropskega parlamenta, naj premisli o uporabi drugega izraza v predlogu, **da bi se izognili nadaljnji zmedi v zvezi s terminologijo**. To je še zlasti pomembno zaradi dejstva, da na področju socialnega podjetništva že obstaja več akterjev, ki so certificirana kot socialna podjetja, npr. z znakom socialnega podjetja (eng. *Social Enterprise Mark*)⁽⁹⁾.

4. Posebne ugotovitve v zvezi z vprašanji Odbora za zaposlovanje

4.1 Cilj predlaganega pilotnega projekta za socialno oznako je spodbuditi podjetja, naj v prizadevanjih za večjo družbeno odgovornost storijo več, kot jim nalagajo zakoni. Pobuda je nadvse pomembna, vendar ostaja vprašanje, ali v trenutnih gospodarskih razmerah uvedba evropske socialne oznake nemara ne bi bila prezapleten ukrep glede na njeno dodano vrednost. Med političnimi cilji predloga so ustvarjanje novih delovnih mest, spodbujanje zaposlovanja mladih in boj proti revščini. Čeprav so to ključna področja za Evropo, EESO meni, da je povezava med njimi in prostovoljno socialno oznako prešibka, da bi bila učinkovita. Po mnenju EESO bi bilo mogoče omenjene cilje učinkoviteje doseči predvsem z zaostritvijo zadevne zakonodaje in njenim boljšim izvajanjem ter s prenovo in okrepitevijo odprte metode koordinacije na socialnem področju.

4.2 Po mnenju EESO je treba prav tako poudariti, da morajo predlogi na tem področju izhajati iz prepričanja, da so močna in konkurenčna podjetja ključna za zagotavljanje gospodarske rasti in s tem ustvarjanje trajnostnih pogojev za boljše socialne standarde.

4.3 V predlogu je navedena tudi večstopenjska progresivna ocenjevalna lestvica, s katero se izmeri, v kolikšnem obsegu določeno podjetje dosegata različna socialna merila, kot so spodobna plača, socialna varnost, zdravstvena oskrba, enakost spolov, nega in varstvo otrok, delo na daljavo itd. Glede na trenutno gospodarsko krizo in velike težave, s katerimi se spopadajo nekatere države, EESO izraža zaskrbljenost, da bi tak progresivni ocenjevalni sistem **lahko še poglobil vrzeli med podjetji različnih velikosti in državami članicami EU, namesto da bi okrepil njihovo povezanost**. Progresivni ocenjevalni sistem ne bo kos nalogi, razen če bo zasnovan na način, da bo primeren tako za velike večnacionalne družbe kot tudi in še zlasti za MSP in mikro podjetja.

4.4 Poleg tega je oznaka uporabna le, če je znana in prepoznana. MSP in mikro podjetja z oznako bi tako potrebovala

komunikacijske kampanje, ki bi poudarile njihova prizadevanja. Zato so potrebne podrobne razprave o tem, kaj je socialni napredek, tako z vidika subsidiarnosti na tem področju kot tudi ob upoštevanju različnih tradicij in modelov nacionalnih sistemov blaginje in socialne varnosti. Ta **dialog je treba opraviti s socialnimi partnerji in drugimi akterji**, kot so potrošniška združenja, na ravni EU in nacionalni ravni.

4.5 Med prizadevanji EU za lažjo ustanovitev in delovanje podjetja so tudi številne poenostavitve in ukrepi za spodbujanje rasti, katerih namen je preprečiti oslabitev družbene odgovornosti podjetij, socialnih pravic zaposlenih in priložnosti za podjetja, da se razvijajo in so konkurenčna. Čeprav je na področju pravic treba storiti še veliko, pa EESO dvomi, da bi prostovoljni sistem lahko učinkovito izboljšal družbeno odgovornost. Odbor prav tako opozarja, da bi celo brezplačen sistem označevanja **terjal sredstva**, ki bi jih podjetja v primežu krize sicer lahko bolje uporabila za druge namene.

4.6 V okviru prizadevanj za izboljšanje družbene odgovornosti je treba prav tako oceniti, do katere ravni sega odgovornost podjetja za socialne pravice, npr. pri sodelovanju z dobavitelji iz tretjih držav. Če to ne bo jasno opredeljeno, ne bo mogoče zgraditi zaupanja v oznako. Paziti pa je treba tudi na **morebiten vpliv na trgovino in uvoznike**.

4.7 Med pomembna vprašanja sodi tudi **legitimnost oznake, ki je standardizirana**. Izkušnje kažejo, da tovrstne razmeroma preskriptivne pobude „od zgoraj navzdol“ za potrošniška gibanja ali druge akterje niso preveč prepričljive, kar pa je pogoj, če naj ima oznaka kakršen koli učinek. V tem oziru je *Fairtrade*⁽¹⁰⁾ dober primer oznake, ki jo je na lastno pobudo uvedel potrošniški sektor, in lahko bi služila kot smernica. Poleg tega je treba podrobno preučiti primere oznak, ki niso imele zelenega učinka⁽¹¹⁾.

4.8 Pomembno je doseči zaupanje v novo oznako. Z vidika potrošnikov je že zdaj dovolj zmede: številni veljavni sistemi označevanja so nejasni in nemogoče si je zapomniti vse. Pričakovano, da bodo ob uvedbi še dodatnega novega sistema potrošniki lahko ozaveščeno izbirali, je nemara preveliko. Namesto uvajanja nove socialne oznake bi bilo dobro **razmisliti o razširitvi obstoječih sistemov označevanja tako, da bodo vključevali tudi družbeno odgovornost** (če je še ne). Enako velja za zmožnost oznake, da okrepi zaupanje vlagateljev. Komisija na primer s pobudami na področju socialnih naložb zastavlja smernice za boljše poročanje o socialnih učinkih dejavnosti podjetja; ta pristop pa je EESO označil kot osrednji element prizadevanj za naložbe v socialno podjetništvo⁽¹²⁾, kar je treba upoštevati tudi pri tej pobudi.

⁽¹⁰⁾ <http://www.fairtrade.net>

⁽¹¹⁾ Med drugim belgijsko socialno oznako ter francosko socialno in okoljsko oznako.

⁽¹²⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 55.

⁽⁹⁾ <http://www.socialenterprisemark.org.uk>

4.9 Pozornost je treba nameniti tudi težavam, povezanim z vzpostavitvijo kompleksnega sistema na evropski ravni, zlasti v socialnem, tehničnem in praktičnem smislu. Že zdaj obstajajo različni sistemi certificiranja za različne tipe socialnih oznak in večina jih je okrepila prepoznavnost in pomen socialnih vprašanj v podjetjih.⁽¹³⁾ V zvezi s predlogom Odbora za zaposlovanje posebno pozornost terja standard ISO 26000⁽¹⁴⁾, ki se nanaša na večino meril, omenjenih v predlogu, izpolnjuje pa ga tudi že večina podjetij. Poleg tega obstajajo tudi številni drugi uveljavljeni mednarodni standardi⁽¹⁵⁾. V okviru pilotnega projekta bi bilo torej treba ugotoviti, ali uvedba novega sistema označevanja prinaša koristi ali **bi bilo bolje okrepiti ozaveščenost podjetij o obstoječih sistemih in jih spodbuditi, naj jih uporabljajo**, ter te sisteme okrepiti npr. s kazalniki izboljšanja.

4.10 Zaradi preprečevanja izkrivljanja evropska socialna oznaka ne bi smela pretirano odstopati od mednarodno priznanih standardov, temveč bi morala vključiti značilno evropsko noto, tj. spoštovanje socialnih pravic.

4.11 Veliko meril, ki so predlagana kot podlaga za socialno oznako, je predmet **socialnega dialoga**, pogajanj, kjer odločajo socialni partnerji, ali nacionalne zakonodaje, kar pomeni, da jih ne bi bilo smiselno razvrstiti po pomembnosti. EESO poudarja, da se v okviru socialnega dialoga spodbujajo dobre prakse in smernice s tega področja, saj družbena odgovornost podjetij prispeva k socialnemu dialogu in ga dopolnjuje.

4.12 Priprava seznama socialnih meril, ki bi ustrezala vsem vrstam podjetij v vseh nacionalnih razmerah in pod vsemi pogoji, je zelo kompleksen izziv. Trenutno veljajo na področju socialne pomoči poleg zakonodaje Skupnosti številni nacionalni sistemi in tradicije, kot so sistemi za nego in varstvo otrok, starševski dopust, zdravstveno varstvo, minimalna plača itd.

Pilotni projekt bi zato moral **upoštevati vprašanja subsidiarnosti** oziroma predlagana merila, da bi bilo mogoče oceniti uporabnost oznake.

4.13 Za vzpostavitev zaupanja v oznako je treba okrepiti ozaveščenost med podjetji, vlagatelji in potrošniki, a tudi oblikovati učinkovit **sistem nadzora**. Oznaka je namreč le trenutni kazalnik, ki pove, kako uspešno je podjetje izpolnjevalo merila ob prijavi. Brez neodvisnega organa, ki bi bil odgovoren za certificiranje, nadzor in roke, povezane z oznako, ne bo mogoče zagotoviti niti zaupanja v oznako niti socialnega napredka, ki sta glavna cilja. Pri tem je treba upoštevati nevarnost zlorab oziroma nepravilnosti ter možnost za izključitev podjetja. Za razvoj ustreznega nadzornega postopka bodo potrebna sredstva in upravni aparat, zato je treba pretehtati pričakovano socialno dodano vrednost na eni strani in povečanje birokracije in kompleksnosti na drugi.

4.14 EESO se sprašuje, ali je smiselno oblikovati sistem označevanja, ki bi veljal za vse sektorje in vse države članice v Evropi. Različna podjetja imajo različne možnosti za doseg ciljev in nemogoče bi bilo oblikovati ocenjevalni organ, ki bi bil za vse enako pravičen. Zato se Odbor zavzema za razvoj **enega vidika znotraj celovitega koncepta družbene odgovornosti podjetij**, in sicer, da bi se oznaka uporabljala za različne dejavnosti in procese, namesto za celo podjetje.

4.15 EESO zato poudarja, da je treba v zasnovo pilotnega projekta – če bo na tem področju kdaj zaživel – vključiti **ciljno skupino za oznako**. Uporabna bi bila tudi študija, ki bi pojasnila ključne elemente socialne oznake, kot so nadzor, obdobje veljavnosti, umik oznake, pogostost ocenjevanja, kazalniki izboljšav itd. Cilj pilotnega projekta bi moral biti tudi ugotoviti, ali je evropska socialna oznaka izvedljiva in uporabna za doseganje želenih rezultatov.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ Na primer: Global Compact, EMAS, Business Social Compliance Initiative in Global Reporting.

⁽¹⁴⁾ <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm>

⁽¹⁵⁾ Smernice OECD za večnacionalna podjetja, tristranska deklaracija MOD, pobuda ZN za globalni dogovor.

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

486. PLENARNO ZASEDANJE 16. IN 17. JANUARJA 2013

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Akt za enotni trg II – Skupaj za novo rast

COM(2012) 573 final

(2013/C 76/05)

Poročevalec: **Martin SIECKER**Soporočevalca: **Benedicte FEDERSPIEL, Ivan VOLEŠ**

Evropska komisija je 19. decembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Akt za enotni trg II – Skupaj za novo rast

COM(2012) 573 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, odgovorna za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 162 glasovi za, 24 glasovi proti in 18 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepne ugotovitve in priporočila

1.1 Odbor ponovno opozarja ⁽¹⁾, da je enotni trg v središču evropskega povezovanja in da lahko zainteresiranim stranem v Evropi omogoči neposredne koristi, evropskim gospodarstvom pa trajnostno rast. Dobro delujoč enotni trg, usmerjen v prihodnost, v sedanji gospodarski krizi ni zgolj zaželen, temveč je tudi bistvenega pomena za politično in gospodarsko prihodnost Evropske unije.

1.2 Zaradi trenutne gospodarske krize, med drugim pa tudi zaradi učinka deregulacije finančnih trgov na proračune držav članic, realno gospodarstvo, stopnjo revščine in zaposlovanje v EU ⁽²⁾, se zdi optimistični ton Komisije v sporočilu o izvajanju

enotnega trga neustrezen. EESO meni, da se je Komisija premalo posvetila nehotenim negativnim stranskim učinkom enotnega trga. Preveč nedvoumne in odkrite, vendar prezgodnje trditve, da bodo ukrepi uspešni, lahko državljane EU samo razočarajo. S tem bi enotni trg samo še bolj ogrozili, namesto da bi ga ponovno spodbudili. Komisija bi morala biti bolj realna in v sporočilu uporabiti bolj uravnotežen ton.

1.3 Boljše delovanje enotnega trga z novimi in dosedanjimi smernicami je zaradi velikanskega porasta števila brezposelnih (28 milijonov), zlasti med mladimi v EU, močno ogroženo. Več sto tisoč MSP je bankrotiralo in 120 milijonov državljanov, tj. približno 25 % prebivalstva EU, ogrožata revščina in socialna izključenost. Povpraševanje in potrošnja v EU sta se zato močno zmanjšala. EU in države članice morajo poleg sprejetja ključnih ukrepov okrepiti tudi prizadevanja za izhod iz finančne, gospodarske in proračunske krize ter za sprostitve celotnega potenciala enotnega trga.

⁽¹⁾ UL C 24, 28.1.2012, str. 99.

⁽²⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-03122012-AP/EN/3-03122012-AP-EN.PDF

1.4 EESO poziva Parlament, Komisijo in Svet, naj hitro ukrepajo, ne da bi to vplivalo na kakovost, ter s tem zagotovijo, da bodo ti zakonodajni predlogi sprejeti pred zaključkom mandata Parlamenta in Komisije spomladi leta 2014. Odbor se močno zavzema za hiter začetek izvajanja ukrepov iz sporočila o upravljanju enotnega trga, da bi na splošno izboljšali izvajanje pravil EU.

2. Za visokokonkurenčno socialno tržno gospodarstvo – splošne ugotovitve

2.1 Komisija je drugo fazo Akta za enotni trg opredelila z 12 novimi ključnimi ukrepi za izboljšanje delovanja enotnega trga. EESO je zadovoljen, da se je z njim posvetovala pred objavo sporočila ter da je v Aktu za enotni trg II upoštevala nekaj njegovih priporočil. Vendar pa obžaluje, da tokrat ni bilo organizirano javno posvetovanje in da v neformalno posvetovanje niso bile ustrezno vključene vse zainteresirane strani.

2.2 Kljub temu, da enotni trg že od vzpostavitve pozitivno prispeva h gospodarski rasti in ustvarjanju novih delovnih mest, ni uresničil vsega svojega potenciala za vse zainteresirane strani, pa naj bodo to podjetja, delavci, potrošniki, državljani ali drugi. Komisija navaja, da je omogočil nastanek dodatnih 2,77 milijona delovnih mest, nobenega podatka pa ni o tem, kako negotove so nekatere od teh zaposlitev⁽³⁾. Od spomladi leta 2008, ko so bile posledice gospodarske krize vidne že po vsej Evropi, je bilo ukinjenih približno 10 milijonov mest, in videti je, da tej recesiji⁽⁴⁾ še ni konca.

2.3 Čeprav Komisija navaja, kakšna načela so jo vodila k tem odločitvam (agenda za boljše predpise, stroški ne-Evropske itd.), v nekaterih institucijah EU ni vedno jasno, zakaj je treba v zvezi z nekaterimi od njih tako nujno ukrepati. Glede mobilnosti delavcev na primer napoveduje pobudo glede portala EURES, medtem ko so drugi bistveni ukrepi na tem področju še vedno v obravnavi v Svetu.

2.4 EESO meni, da se je Komisija premalo posvetila nehotenim negativnim stranskim učinkom enotnega trga. Predpisi EU o finančnih trgih so bili premalo strogi, da bi odpravili pomanjkljiv nadzor in preprečili vrsto podjetništva, katerega cilj so kratkoročni interesi privilegirane skupine delničarjev. Več

pozornosti je treba nameniti izboljšanju upravljanja družb. Najpomembnejša prednostna naloga bi morala biti izboljšanje preglednosti in prevzemanja odgovornosti, saj bi s tem zagotovili, da bo enotni trg prispeval k razvoju pravnega okolja, v katerem se upoštevajo zakoniti interesi vseh zainteresiranih strani.

2.5 Pozornost zbujajo predvsem odločna trditve Komisije, da bo teh 12 novih pobud prispevalo k rasti, več delovnim mestom in večjemu zaupanju v enotni trg. EESO meni, da je iz poteka uvajanja enotnega trga razvidno, da so imeli nekateri ukrepi iz preteklosti velik učinek na kratki rok. Preveč nedvoumne in odkrite, vendar prezgodnje trditve, da bodo ukrepi uspešni, lahko samo razočarajo državljane EU, zlasti če v ocenah učinka za to ni zanesljivih dokazov. S tem bi enotni trg samo še bolj ogrozili, namesto da bi ga ponovno spodbudili⁽⁵⁾. Komisija bi morala biti bolj realna in v sporočilu uporabiti bolj uravnotežen ton.

2.6 V aktih o enotnem trgu I in II žal ni izpostavljeno, kako pomembno je zagotoviti zaupanje pri uveljavljanju pravic. EESO še vedno nestrpno pričakuje, kdaj bodo imeli evropski potrošniki končno na voljo učinkovito kolektivno pravno sredstvo. Liberalizacija trgov in povečanje konkurence sta ključna cilja politike za enotni trg in imata pomembno vlogo pri zagotavljanju proste izbire za potrošnike. Vendar pa ti potrebujejo tudi trden okvir pravic do varstva v zvezi z nakupom blaga in storitev ter učinkovitim uveljavljanjem teh pravic. V številnih študijah je bilo ugotovljeno, da je izvajanje različnih instrumentov EU počasno in da je uveljavljanje pravic še vedno dokaj neuspešno, zlasti med posameznimi državami, zato bi morala Evropska komisija nujno predlagati zavezujoče ukrepe v zvezi z novimi instrumenti za uveljavljanje.

2.7 Obžalovanja vredno je, da med ukrepe za potrošnike sodi zgolj ena od 12 pobud, kljub temu, da jih več pomembno vpliva na vsakodnevno življenje evropskih potrošnikov⁽⁶⁾. Upamo, da to ni splošno stališče Komisije o potrošniški politiki. Pomembno je, da ukrepi niso preozki in da potrošniki niso obravnavani zgolj kot dodatek k poslovni politiki, ampak da veljajo za neodvisne akterje, saj bo le tako mogoče ustvariti

⁽³⁾ FLASH-IT, Policy Research Alert 5 – Employment, oktober 2012.

⁽⁴⁾ Eurostat News release, 31. oktober 2012.

⁽⁵⁾ Monti 2010: „To bi ogrozilo podlago za gospodarsko integracijo, rast in zaposlovanje po vsej EU, v času, ko je povezana EU zaradi pojava novih svetovnih sil in nastanka resnih okoljskih izzivov nujna bolj kot kdaj koli prej, v korist evropskih državljanov in za dejansko mednarodno upravljanje.“

⁽⁶⁾ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 14. junija 2012 o „Aktu za enotni trg: naslednji koraki za gospodarsko rast“.

enotni trg, ki bo koristil vsem (prim. poročili Montija in Grecha). EESO se strinja s Komisijo, da ima enotni trg navkljub 50 predlogom in prvim 12 pobudam še vedno neizkoriščen potencial. Vendar pa bi Komisija lahko s stališča potrošnikov večjo pozornost namenila in jo morala nameniti pobudam, ki bodo koristile potrošnikom, kot je EESO že poudaril v enem od svojih mnenj (7).

2.8 EESO je poleg tega začuden zaradi pomanjkanja ozaveženosti o pomenu socialnega dialoga v tem sporočilu. Zaupanja ni mogoče ponovno vzpostaviti, če je sodelovanje socialnih partnerjev pri politikah EU omejeno zgolj na področje politike GD za zaposlovanje. S socialnimi partnerji bi se morali posvetovati tudi o več dejavnostih, ki so v pristojnosti GD za notranji trg in storitve.

2.9 EESO je že v prejšnjih mnenjih poudaril, da bi bilo treba kakršen koli predlog o čezmejnih poslih za potrošnike uresničiti postopoma, začenši s čezmejnimi pogodbami o prodaji blaga (B2B), ki so zasnovane kot pilotni posli. Dokler ne bo sprejet kakšen predlog v zvezi s posli med podjetji in potrošniki, dodatne neobvezne pobude glede čezmejnih pogodb o prodaji blaga niso zaželeno.

3. Prvih 12 pobud in manjkajoči elementi – trenutno stanje

3.1 Komisija je predstavila že 11 od 12 zakonodajnih predlogov o ključnih ukrepih in EESO je v zvezi s temi predlogi sprejel mnenja (8). Odbor poziva Parlament, Komisijo in Svet, naj hitro ukrepajo, ne da bi to vplivalo na kakovost, ter s tem zagotovijo, da bodo ti zakonodajni predlogi sprejeti pred zaključkom mandatov Parlamenta in Komisije spomladi leta 2014. Države članice bi morale sprejeto zakonodajo izvajati pravilno ter jo uveljaviti, s čimer bi vsem zagotovili enake konkurenčne pogoje, ovire, ki so nastale iz neupravičenih in diskriminatornih razlogov, pa je treba odpraviti, da bi omogočili pravilno delovanje enotnega trga.

3.2 Umik uredbe Monti II ne bo rešil težav, ki so se pojavile zaradi sodb Sodišča Evropske unije v zvezi z napotitvijo delavcev. Za trenutno stanje je treba najti rešitev, saj delavcem preprečuje, da bi lahko v celoti uveljavljali svoje pravice. Komisija bi morala poskrbeti, da gospodarske svoboščine ne bodo mogle omejevati temeljnih socialnih pravic. Preučiti bi morala predlog za protokol o socialnem napredku, s katerim naj bi dopolnili evropske Pogodbe. Tak protokol bi moral pojasniti odnos med temeljnimi socialnimi pravicami in gospodarskimi svoboščinami ter potrditi, da enotni trg ni cilj sam po sebi, ampak je bil vzpostavljen zato, da bi lahko vsi državljani EU dosegli socialni napredek (z izvajanjem člena 3(3) Prečiščene različice Pogodbe o Evropski uniji). V njem mora biti poleg tega pojasnjeno, da gospodarske svoboščine in pravila o konkurenci ne morejo biti pomembnejši od temeljnih socialnih pravic

in socialnega napredka ter da jih nikakor ni mogoče razlagati tako, da podjetjem dajejo pravico, da obidejo ali se izogibajo nacionalnim zakonom ter poklicnim in socialnim praksam ali jih uporabljajo za nelojalno konkurenco pri plačah in delovnih pogojih.

3.3 EESO je ugotovil, da v Aktu za enotni trg I manjkajo številni ukrepi, za katere meni, da bi ravno tako prispevali k povečanju zaupanja državljanov. Ti še vedno manjkajoči ukrepi se med drugim nanašajo na revizijo direktive o avtorskih pravicah, dajatve za avtorske pravice, nevtralnost interneta, protokol o socialnem napredku, mikropodjetja in družinska podjetja, ukrepe v podporo ustanavljanju novih podjetij in širitvi obstoječih, prezadolženost in medbančne prenose, z njimi pa naj bi utrdili delovanje enotnega območja plačil v eurih (SEPA).

4. 12 novih pobud

4.1 Prevoz

EESO pozdravlja ukrepe za izboljšanje medsebojnega povezovanja enotnega trga na področju železniškega, pomorskega in zračnega prevoza, vendar meni, da bi bilo treba sprejeti celosten pristop. V predlogu Komisije namreč ni ukrepov v zvezi z železniškim tovornim prevozom, cestnim prevozom (tj. segmentom, v katerem se prepelje največ blaga in potnikov) in večmodalnim prevozom, s čimer bi sicer lahko kar najbolj izboljšali učinkovitost prevoza.

4.1.1 Železnica

Način, kako je opredeljena in utemeljena privatizacija železniškega prevoza, ne odraža dejstva, da je treba v pomembnih evropskih regijah za ohranitev javnega prevoza upoštevati tudi druge, ne zgolj gospodarske razloge. Če bi vpeljali zgolj merilo dobičkonosnosti, bi lahko ogrozili javno funkcijo železniških prevoznih sistemov. Za oceno uspeha ali neuspeha privatizacije ne zadostuje le podatek o prihrankih. Pri razpravljanju o tem morata biti v ospredju kakovost in varnost za osebe in širša javnost.

4.1.2 Voda

Dejanski enotni trg pomorskega prometa je mogoče uresničiti zgolj z zagotavljanjem enakih konkurenčnih pogojev kot za druge načine prevoza. To pomeni, da se je v zvezi z notranjim pomorskim prometom v EU treba odločno zavzeti za poenostavitev upravnih – tj. carinskih – postopkov. Da bi zmanjšali birokracijo in odgovornost preložili na prevoznike, je treba blago Skupnosti obravnavati drugače od blaga iz tretjih držav (zlasti z uporabo blagovnega manifesta v elektronski obliki). Ključnega pomena je, da blaga, ki je bilo pregledano ob vstopu v EU, ni treba znova pregledati v drugem namembnem pristanišču znotraj EU.

(7) UL C 299, 4.10.2012, str. 165.

(8) UL C 24, 28.1.2012, str. 99.

To bi po eni strani pripomoglo tudi k vpeljavi pomorskega prevoza brez meja v EU, po drugi pa k vzpostavitvi nujno potrebnih pomorskih avtocest, tj. najpomembnejših plovni poti med pristanišči v EU v kombinaciji z drugimi načini prevoza. EESO trenutno pripravlja mnenje o t. i. modri rasti, v začetku leta 2013 pa bo predstavil konkretne predloge.

4.1.3 Zrak

EESO se zaveda pomena ukrepov proti sedanjemu drobljenju evropskega zračnega prostora, vendar izraža obžalovanje, da Komisija še ni predstavila revizije uredbe o pravicah letalskih potnikov, ki se nanaša na nadomestila in pomoč potnikom v primeru zavrnitve vkrcanja, odpovedi letov ali daljših zamud. To zakonodajo EU je treba pojasniti in posodobiti, kar zadeva njeno področje uporabe in razlago nekaterih splošnih določb. EESO poleg tega poziva Evropsko komisijo, naj pripravi zakonodajni predlog, v skladu s katerim bodo morale letalske družbe v primeru nesolventnosti prevoznika zagotoviti zaščito vseh potnikov. Ukrepa naj tudi proti vedno bolj razširjeni uporabi nepoštenih pogodbenih pogojev, nepreglednosti pri cenah vozovnic ter težavam, s katerimi se potniki soočajo pri pridobivanju odškodnine. Letalski prevozniki bi namreč morali uporabljati sisteme alternativnega reševanja sporov in upoštevati sklepe nacionalnih organov, pristojnih za zračni promet.

4.2 Energija

V številnih državah članicah zaenkrat še ni mogoče izbirati med različnimi dobavitelji električne energije, saj ni ustrezne konkurence. V Evropi še vedno nismo poskrbeli za dostopnost storitev, ustrezno reševanje pritožb, primerljivost ponudb in cen, enostavno menjavo dobaviteljev ter preglednost cen in pogodbenih pogojev. EESO poziva Komisijo in Svet, naj skrbno nadzorujeta nacionalne maloprodajne trge za energijo, po potrebi pa tudi hitro ukrepata in s tem zagotovita, da se bo tretji energetske sveženj izvajal učinkovito in v korist državljanov. Države članice morajo prenesti ustrezne določbe iz tretjega svežnja v svojo nacionalno zakonodajo na tak način, da bodo s tem pomagale ranljivim prebivalcem in preprečile energetske revščino. Za uspešno uvedbo pametnega merjenja je nujna vključitev potrošnikov, kar lahko zagotovi večjo energetske učinkovitost. Še vedno pa je precej nerešenih vprašanj, na primer o tem, ali so potencialne koristi večje kot stroški za potrošnike, oziroma vprašanja o varstvu podatkov. Rešiti bi jih bilo treba čim prej, in sicer v interesu vseh porabnikov energije.

4.3 Mobilnost državljanov

Komisija močno podpira mobilnost. Vendar pa ta sama po sebi ni cilj. Zapustiti domačo grudo ni tako enostavno, in primerjave

z ZDA niso vedno ustrezne. Delavci in samozaposleni, ki se kljub temu zaposlijo v drugih državah, imajo pogosto težave z nepriznavanjem kvalifikacij, dolгим delovnim časom, slabimi delovnimi pogoji, soočajo se z diskriminacijo, neenako obravnavo in jezikovnimi ovirami. Dejavná evropska politika za trg dela bi morala vključevati tudi izboljšanje delovnih pogojev in spodbujanje enake obravnave. EESO zlasti obžaluje, da po več kot 20 letih ni nobenega napredka v zvezi s pomembnim vprašanjem (priznavanja) poklicnih kvalifikacij⁽⁹⁾. V Evropi bi bilo treba spodbujati mobilnost pripravníkov, vajencev in mladih podjetnikov.

4.4 Dostop do finančnih sredstev

Predlagani ukrepi za lažji dostop do sredstev za dolgoročne naložbe so korak naprej. To pa ne bo rešilo težav MSP, ki jim primanjkuje kapitala za poslovanje. Mala in srednja podjetja so hrbtenica gospodarstva EU, zato zanje ne bi smeli veljati diskriminatorni pogoji za dostop do finančnih sredstev, kar je sicer posledica strogih pravil o bančnih rezervah⁽¹⁰⁾. Odbor opozarja na svoja prejšnja mnenja v zvezi z dostopom MSP do financiranja⁽¹¹⁾. V tej zvezi priporočamo oblikovanje obnovljivih instrumentov, ki bi MSP omogočile enostaven dostop do financiranja brez pretiranih zavarovanj⁽¹²⁾. Jamstva za ta posojila bi zagotovili iz nacionalnih ali evropskih virov. Države članice bi morale razmisliti tudi o drugih možnostih, kot so nekajletne davčne olajšave za zasebne in družinske vlagatelje v mala in srednja podjetja v zagonu in v njihovo širitev ter druge spodbude. S temi ukrepi bi morali dopolniti predlog o prostem pretoku evropskega tveganega kapitala čez mejo, ki je namenjen inovativnim podjetjem, kot je predlagano v Aktu za enotni trg I. Vendar pa to ni rešitev za vprašanje pomanjkanja sredstev za druga MSP.

4.5 Poslovno okolje

Predlog o posodobitvi uredbe o insolventnosti je korak v pravo smer za izboljšanje poslovnega okolja, zlasti v primerih, ko naj bi s tem podjetniki dobili še eno priložnost. Toda še vedno je preveč birokratskih zahtev, ki jih MSP, zlasti pa mikropodjetja, ne morejo izpolniti. Komisijo pozivamo, naj si še naprej prizadeva za zmanjšanje upravnega bremena ter opredeli kvantitativne in kvalitativne cilje. S tem povezano oceno učinka bi bilo

⁽⁹⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 103.

⁽¹⁰⁾ Glej direktivo o kapitalskih zahtevah (CRD IV).

⁽¹¹⁾ UL C 351, 15.11.2012, str. 45.

⁽¹²⁾ Kartica Seczenyi na Madžarskem – glej http://www.google.com/url?sa=t&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.iapmei.pt%2Fconferencia%2F1_Laslo_Krisan.ppt&ei=DM29UKvHJNGRhQehsoGwDA&usq=AFQjCNHWIFTA7fbjHyT1ShycR1qL7KRQ

treba stalno izboljševati. Dosedanje ocenjevanje upravnih bremen je bilo preveč usmerjeno v zakonodajo samo; to je eden od razlogov, zakaj je bilo preveč „tehnokratsko“. Države članice lahko pri oblikovanju predpisov vodi želja, da bi ohranile kakovost storitev, torej je to v interesu splošne blaginje in zato koristno ⁽¹³⁾.

4.6 Storitve

EESO pozitivno ocenjuje dejstvo, da Akt o enotnem trgu II vključuje revizijo direktive o plačilnih storitvah, ter poudarja, da bi moral biti njen najpomembnejši cilj razvoj konkurenčnega in dobro delujočega evropskega trga plačil v korist vseh potrošnikov in podjetij. Še zlasti je pomembna dostopnost plačilnih storitev za potrošnike, zagotoviti pa je treba tudi, da so te storitve varne, učinkovite in poceni. Z revizijo bi bilo treba prepovedati nalaganje dodatnih stroškov potrošnikom pri uporabi plačilnih sredstev v EU. Uporabniki neposredne bremenitve bi morali imeti brezpogojne pravice do nadomestila za odobrene in neodobrene transakcije. Potrošnike bi bilo treba dobro zaščititi, ne glede na način plačila, ki ga uporabljajo, pri tem pa upoštevati stroga pravila o varstvu potrošnikov, ki so že v veljavi v nekaterih državah članicah. V tej zvezi je treba upoštevati številne koristi za vse zadevne zainteresirane strani, pa tudi potrebo po sprejemljivih stroških za MSP, ki ponujajo te plačilne metode svojim strankam. EESO je zadovoljen, da name-rava Komisija v zvezi s kartičnimi plačili pripraviti zakonodajni predlog o večstranskih pristojbinah za izmenjave.

4.7 Enotni digitalni trg

EESO pozdravlja namen Evropske komisije, da s sprejetjem skupnih pravil zniža stroške in poveča učinkovitost pri uporabi visokohitrostne komunikacijske infrastrukture. Podpira predlog o izboljšanju visokohitrostne, širokopasovne internetne povezave kot tehničnem pogoju za širitev e-poslovanja. Treba je sprejeti usklajen model za metodologije obračunavanja stroškov, ki jih uporabljajo nacionalni regulativni organi v EU, in s tem zagotoviti, da so ti stroški poštene in obračunani na podlagi enakih standardov. Pravilno regulirani trgi telekomunikacij morajo potrošnikom zagotoviti možnost izbire. Če novi operaterji ne bodo mogli dejansko po poštenih pogojih dostopati do dostopovnih omrežij nove generacije, bodo možnosti potrošnikov za izbiro kakovostnih maloprodajnih storitev ovirane ali omejene. Vsi konkurenti bi morali imeti dostop do infrastrukture pod enakimi pogoji, dostop do omrežij pa bi bilo treba po razumnih cenah (tj. na podlagi stroškov) zagotoviti tudi novim in starim ponudnikom.

4.8 Elektronsko izdajanje računov pri javnih naročilih

Podjetja že dolgo pozivajo k širši uporabi elektronskega izdajanja računov, med drugim tudi pri čezmejnih dejavnostih. Zato močno podpiramo predlog, da se ga uvede kot splošno pravilo

za pogodbe o javnih naročilih. Vendar pa bi bilo treba elektronsko obliko uvesti tudi za prijave ponudb, saj je neuporaba takega načina eden izmed razlogov, da pri javnih naročilih v državah članicah sodeluje tako malo MSP iz drugih držav članic (glej tudi delovni program Komisije za leto 2013).

4.9 Potrošniki

4.9.1 Na trgu EU je še vedno mogoče najti nevarne potrošniške proizvode, vključno s proizvodi z oznako CE; ti predstavljajo tveganje za zdravje in varnost, ki ga je mogoče preprečiti. EESO je zato zadovoljen, da bo Evropska komisija predlagala zakonodajni „sveženj o varnosti proizvodov“, ki vsebuje instrument enotnega trga za nadzor vseh neprehrambenih proizvodov, predlog o novi direktivi o splošni varnosti proizvodov in večletni okvirni načrt za nadzor trga. Z revizijo bi morali bolj jasno opredeliti, kako se različni zakonodajni akti EU v zvezi z varnostjo proizvodov medsebojno dopolnjujejo. Še zlasti je treba poostriti in pojasniti obveznosti proizvajalcev. Zagotoviti je treba, da se v vsej EU predpisi izvajajo na isti način in da je nadzor trga povsod učinkovit.

4.9.2 Posebej je treba obravnavati otrokom vsečne proizvode ter ohraniti prepoved proizvodov, ki spominjajo na hrano. EU mora v svoji politiki v zvezi z varnostjo in zdravjem napraviti velik korak naprej. Posvetiti bi se bilo treba vprašanju nepoštena konkurence za podjetja iz EU, ki morajo upoštevati pravila EU. Z revizijo direktive o splošni varnosti bi morali dejansko preprečiti dajanje nevarnih proizvodov na trg, za kar bi bilo treba vzpostaviti evropski sistem za nadzor trga, vključno z učinkovitimi kontrolami na zunanji meji EU.

4.10 Socialna kohezija in socialno podjetništvo

4.10.1 Tu predstavljeni predlogi so v tej točki zbrani dokaj naključno. EESO se zaveda, kako pomembno je, da se v času krize osredotočimo na preprečevanje nadaljnjega socialnega izključevanja in revščine. Na tem področju je bilo socialno podjetje izpostavljeno kot ključni dejavnik strategije za izhod iz krize. Žal pa ni namenskih ključnih ukrepov za razvoj in rast socialnega gospodarstva in socialnih podjetij. V predlaganem ključnem ukrepu št. 12 nista obravnavani vedno bolj razširjeni socialna izključenost in revščina v Evropi. Zato EESO predlaga jasn ključni ukrep, namenjen prav socialnim podjetjem, v skladu s svojimi proaktivnimi priporočili, s katerim bi se po njegovem mnenju bolje odzvali na potrebo po nadaljnji socialni koheziji ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Glej mnenje EESO, UL C 318, 29.10.2011, str. 109, člen 3(2).

⁽¹⁴⁾ EESO je na to področje opozoril tudi v svojem mnenju: UL C 299, 4.10.2012, str. 165.

4.10.2 EESO pozdravlja predlog o tem, da bi imeli vsi državljani EU dostop do osnovnega plačilnega računa, zagotovili, da so provizije za bančne račune pregledne in primerljive, ter poenostavili zamenjavo bančnega računa. Upa, da bo Komisija tokrat namesto priporočila iz julija lani, ki je bilo zaradi svoje neobvezujoče narave predmet številnih kritik, pripravila zavezujočo zakonodajo. EESO ugotavlja, da sta preglednost in primerljivost provizij za bančne račune za potrošnike izredno pomanjkljivi ali celo popolnoma neustrezni. Predlagana zakonodaja EU bi morala zagotoviti, da ima vsak potrošnik pravico dostopa do osnovnega plačilnega računa, ter odstraniti vse ovire za zamenjavo bančnih računov.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

PRILOGA

k Mnenju strokovne skupine za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo

Naslednji amandma, ki je bil med razpravo zavrnjen, je prejel vsaj četrtno glasov (člen 39(2) poslovnika):

a) Točka 3.2 (amandma 5)

Umik uredbe Monti II ne bo rešil težav, ki so se pojavile zaradi sodb Sodišča Evropske unije v zvezi z napotitvijo delavcev. Za trenutno stanje je treba najti rešitev, saj delavcem preprečuje, da bi lahko v celoti uveljavljali svoje pravice. Komisija bi morala poskrbeti, da gospodarske svoboščine ne bodo mogle omejevati temeljnih socialnih pravic. Preučiti bi morala predlog za protokol o socialnem napredku, s katerim naj bi dopolnili evropske Pogodbe. Tak protokol bi moral pojasniti odnos med temeljnimi socialnimi pravicami in gospodarskimi svoboščinami ter potrditi, da enotni trg ni cilj sam po sebi, ampak je bil vzpostavljen zato, da bi lahko vsi državljani EU dosegli socialni napredek (z izvajanjem člena 3(3) Prečiščene različice Pogodbe o Evropski uniji). V njem mora biti poleg tega pojasnjeno, da gospodarske svoboščine in pravila o konkurenci ne morejo biti pomembnejši od temeljnih socialnih pravic in socialnega napredka ter da jih nikakor ni mogoče razlagati tako, da podjetjem dajejo pravico, da obidejo ali se izogibajo nacionalnim zakonom ter poklicnim in socialnim praksam ali jih uporabljajo za nelojalno konkurenco pri plačah in delovnih pogojih. Komisija je predstavila dva zakonodajna predloga za izboljšanje in okrepitev prenosa, izvajanja in uresničevanja direktive o napotitvi delavcev v praksi. Namen prvega predloga o izvrševanju Direktive 96/71/ES, ki je še vedno v obravnavi, je povečati zaščito delavcev, ki so začasno napoteni na delo v tujino, tako, da se izboljšajo obveščanje, upravno sodelovanje in nadzor. Drugi predlog, ki zadeva uveljavljanje pravice do kolektivnih ukrepov v okviru svobode ustanavljanja in svobode opravljanja storitev (uredba Monti II), je bil umaknjen.

EESO meni, da mora načelo enakovrednosti temeljnih socialnih pravic in ekonomskih svoboščin zagotoviti predvsem primarna zakonodaja. Odbor opozarja, da je že v tretji uvodni izjavi preambule in konkretno v členu 151 PDEU opredeljen cilj „izboljšanje življenjskih razmer in delovnih pogojev, tako da se ob ohranjanju izboljšav omogoči njihova usklajitev“. Odločno poziva k vključitvi protokola o družbenem napredku v Pogodbo, da se uveljavi načelo enakovrednosti temeljnih socialnih pravic in gospodarskih svoboščin ter s tem razjasni, da ne smejo imeti niti gospodarske svoboščine niti pravila o konkurenci prednost pred temeljnimi socialnimi pravicami in da se jasno opredeli učinek ciljev Unije na področju družbenega napredka ⁽¹⁾.

Obrazložitev

Obrazložitev bo podana ustno.

Rezultat glasovanja

Za: 77

Proti: 114

Vzdržani: 11

⁽¹⁾ UL C 376, 22.12.2011, str. 74.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Okrepljeno partnerstvo za odličnost in rast v Evropskem raziskovalnem prostoru

COM(2012) 392 final

(2013/C 76/06)

Poročevalka: ga. RONDINELLI

Evropska komisija je 17. julija 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Okrepljeno partnerstvo za odličnost in rast v Evropskem raziskovalnem prostoru

COM(2012) 392 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 120 glasovi za in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Za Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) je vzpostavitev Evropskega raziskovalnega prostora (ERP) zdaj glavnega pomena, da bi spodbudili gospodarsko, socialno in kulturno rast in razvoj EU ter znanstveno odličnost in kohezijo med državami članicami, regijami in družbami. Politika financiranja v okviru programa Obzorje 2020 bi morala biti takšna, da bo mogoče uresničiti te cilje.

1.2 EESO je že v več svojih mnenjih⁽¹⁾ predstavil svoje stališče v zvezi z ERP in o tem podrobno razpravljal s Komisijo, Evropskim parlamentom in Svetom ter pozdravlja to sporočilo Komisije.

1.3 EESO se strinja s Komisijo, da je rast eden od glavnih ciljev ERP. V sedanji težki gospodarski in socialni krizi je to velikega pomena za evropsko organizirano civilno družbo.

1.4 Po mnenju EESO bi moral biti prosti pretok raziskovalcev, znanstvenih spoznanj in tehnologije „peta svoboščina“ notranjega trga.

1.5 EESO meni, da gre pri vzpostavljanju enotnega raziskovalnega prostora za spreminjajoč se proces in da je leto 2014 preveč ambiciozen rok glede na varčevalne ukrepe v številnih

državah članicah, pri čemer se krčijo državna sredstva, namenjena za raziskave in inovacije.

1.6 EESO pozdravlja predlog za vzpostavitev ERP v okviru okrepljenega partnerstva na podlagi primerov najboljše prakse, namesto s predpisi, vendar izraža zaskrbljenost, ker memorandum o soglasju z zainteresiranimi stranmi niso zavezujoči, temveč so neobvezni in neformalni.

1.7 EESO poziva k močni politični volji za ohranitev učinkovitih in konkurenčnih nacionalnih raziskovalnih sistemov, za katere bi bile še najboljše ocene „skupin strokovnjakov“, ki bi temeljile na ocenah kakovosti raziskovalnih ekip, s tem povezanih struktur in doseženih rezultatov.

1.8 Po mnenju EESO bi morale raziskave, ki se financirajo z javnimi sredstvi, prednost nameniti sektorjem, ki so še posebej pomembni za dobrobit evropskih državljanov, z javnimi sredstvi pa bi bilo treba še naprej financirati projekte v okviru močnega evropskega sodelovanja.

1.9 EESO poziva Komisijo in države članice, naj sprejmejo vse potrebne ukrepe za odpravo ovir za vzpostavitev ERP, povezanih s pomanjkanjem evropskega trga dela za raziskovalce, njihovimi delovnimi pogoji in sistemi socialne varnosti.

1.10 EESO ponavlja, da je treba nujno spremeniti vprašanje pokojnin in pokojninskih skladov za raziskovalce, ki sodelujejo v transnacionalnih projektih, in da je treba oblikovati dodatni vseevropski pokojninski sklad, s katerim bi pokrili ali nadomestili izgube raziskovalcev zaradi menjavanja države in sistema socialne varnosti.

⁽¹⁾ UL C 95 z dne 23.4.2003, str. 48; UL C 218 z dne 11.9.2009, str. 8; UL C 306 z dne 16.12.2009, str. 13; UL C 132 z dne 3.5.2011, str. 39; UL C 318 z dne 29.10.2011, str. 121; UL C 181 z dne 21.6.2012, str. 111; UL C 299 z dne 4.10.2012, str. 72; UL C 229 z dne 31.7.2012, str. 60; UL C 44 z dne 15.2.2013, mnenje EESO „Ključne omogočitvene tehnologije“, mnenje EESO „Mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij“ in mnenje EESO „Dostop do znanstvenih informacij – javne naložbe“ (Glej stran 43, 48 tega Uradnega lista).

1.11 EESO opozarja, da nove pobude Komisije ne smejo ogroziti ali izničiti prizadevanj za zmanjšanje upravnega bremena raziskovalcev znotraj ERP.

1.12 EESO opozarja Komisijo in države članice, da je treba sprejeti vse pobude za dejansko odpravo diskriminacije in razlikovanja zaradi spola, ki še vedno obstajata v akademskih, znanstvenih in raziskovalnih krogih. Še posebej pozdravlja sklep, da bo vsaj 40 % žensk v vseh komisijah, ki sodelujejo pri zaposlovanju ter pripravi in/ali pregledovanju meril za ocenjevanje projektov ali ki določajo zaposlovalno politiko na univerzah ter v znanstvenih in raziskovalnih središčih.

1.13 EESO pozdravlja predlog Komisije, da bo pripravila program za razvoj e-infrastrukture za podporo e-znanosti. Opozarja na mnenje ⁽²⁾, ki ga je pripravil o sporočilu ⁽³⁾ v zvezi z dostopanjem do rezultatov raziskav in znanstvenih spoznanj ter njihovim ohranjanjem in razširjanjem.

1.14 EESO podpira poziv raziskovalcev in evropske znanstvene skupnosti ⁽⁴⁾, naslovljen na voditelje držav in vlad ter predsednike evropskih institucij, v katerem so poudarili, da si Evropa ne more privoščiti izgube najbolj nadarjenih raziskovalcev in profesorjev, zlasti mladih, in da so evropska sredstva nujno potrebna za večjo učinkovitost državnih sredstev in da bi izboljšali konkurenčnost na vseevropski in mednarodni ravni, zato prosijo, naj se sredstva za to postavko v proračunu EU za obdobje 2014–2020 ne zmanjšajo.

1.15 EESO meni, da bi bilo treba v najavljeni program dejavnosti za prednostna področja, forum za razširjanje in prenos rezultatov znanstvenih in raziskovalnih projektov ter končno ocenjevanje rezultatov na Komisiji aktivno in v celoti vključiti civilno družbo, ki sodeluje v ERP.

1.16 Iz vseh zgoraj naštetih razlogov EESO upa, da bo v okviru Odbora oblikovana posebna skupina, ki bo delovala kot referenčna točka za različne institucije v posameznih fazah ocenjevanja, spremljanja in odločanja v zvezi z vzpostavitvijo ERP.

2. Uvod

2.1 EESO je že v več svojih mnenjih izrazil svoje vizijo v zvezi z ERP, ki je še vedno aktualna, in pozdravlja sporočilo Komisije, ki se zavzema za močnejše partnerstvo in kaže na to, kako nujno je, da EU in države članice spoštujejo in še povečajo

svoje zaveze. Države članice na tem področju različno napredujejo in nekatere močno zaostajajo. Novost sporočila je v tem, da razširja sodelovanje Komisije in držav članic na organizacije zainteresiranih strani v ERP ⁽⁵⁾. EESO se strinja, da je potrebno **okrepljeno, širše, tesnejše in učinkovitejše sodelovanje**.

2.2 EESO se strinja s stališčem Komisije, da mora ERP podpirati gospodarsko rast, znanstveno odličnost in kohezijo med regijami, državami in družbami. Hkrati je treba upoštevati in še bolj razviti nujno sodelovanje znanosti in trga, inovacij in podjetij, ter novih oblik organizacije dela in vse bolj povezanega raziskovalnega okolja.

2.3 Po mnenju EESO potrebujemo zdaj glede na svetovno krizo konkretnije in odločnejše ukrepe, da bi popravili negativne posledice fragmentacije na nacionalni ravni pri pripravi in izvajanju raziskovalnih politik ter čim bolj izboljšali dejavnosti za povečanje njihove učinkovitosti. Ukrepi morajo biti usmerjeni tudi v povečanje zdrave konkurenčnosti in čezmejnih sinergij med nacionalnimi raziskovalnimi sistemi ter v olajšanje poklicne poti raziskovalcev, mobilnosti in prostega pretoka znanja ⁽⁶⁾.

2.4 Na podlagi javnega posvetovanja, ki je bilo organizirano v okviru priprave tega sporočila, je bilo ugotovljeno naslednje:

- **raziskovalci** imajo pomisleke predvsem v zvezi s premalo zanimivo kariero, omejeno mobilnostjo in pomanjkljivimi možnostmi za izmenjevanje idej;
- **organizacije, ki financirajo in/ali opravljajo raziskovalno dejavnost**, menijo, da bi bilo treba bolj in bolje uskladiti prizadevanja za doseg odličnosti in da bi se spopadli s sedanjimi izzivi v Evropi in svetu. Čezmejno in vseevropsko sodelovanje ter primerna infrastruktura za dostopanje do podatkovnih baz, rezultatov in objav so bistvenega pomena. Civilna družba, povezana z raziskavami, mora bolj sodelovati v procesu odločanja v okviru ERP;
- **zasebni sektor** ima pomisleke predvsem v zvezi s pomanjkanjem visoko izobraženih in usposobljenih raziskovalcev. Tudi industrija poziva k večjemu sodelovanju med izobraževalnim in znanstvenim sektorjem na eni strani ter podjetniškim sektorjem na drugi strani. Po mnenju podjetij akademski, zasebni in podjetniški sektor ne sodelujejo dovolj;

⁽²⁾ Mnenje EESO „Dostop do znanstvenih informacij – javne naložbe“.

⁽³⁾ COM(2012) 401 final.

⁽⁴⁾ Odprto pismo 42 Nobelovih nagrajencev in 5 prejemnikov medalje Fields, 23.10.2012, <http://erc.europa.eu/>

⁽⁵⁾ Komisija je 17. julija 2012 podpisala memorandum o soglasju z naslednjimi organizacijami: *European Association of research and technology organisations (EARTO)*, *Nordforsk*, *The league of European Research Universities (LERU)*, *The European University Association (EUA)* in *Science Europe*.

⁽⁶⁾ COM(2010) 546 final.

— **države članice in države partnerke** se strinjajo, da je potrebnih več praktičnih ukrepov za dokončno vzpostavitev ERP, in se zavzemajo za pristop, ki temelji na primerih najboljših praks, namesto na predpisih.

3. Okrepitev nacionalnih raziskovalnih sistemov, da bi postali bolj učinkoviti, odprti in konkurenčni

3.1 EESO se strinja s Komisijo, da je treba okrepiti nacionalne raziskovalne sisteme s pomočjo primerov najboljše prakse in da je treba sredstva namenjati na podlagi javnih in odprtih pozivov za oddajo ponudb, ki bi jih ocenjevale skupine strokovnjakov (**peer review**⁽⁷⁾) iz konkretne države članice, drugih držav članic in tretjih držav. Odločitve v zvezi z javnim financiranjem institucij bi se morale sprejemati na podlagi **ocen kakovosti** raziskovalnih ekip, sodelujočih institucij in doseženih rezultatov. V številnih primerih se raziskovalci, ekipe ter raziskovalni predlogi in programi ne ocenjujejo po primerljivih standardih, čeprav gre za projekte in raziskave, ki potekajo in se financirajo na podoben način. Za EESO gre pri tem za nesprejemljivo izgubljanje vrednosti v trenutku, ko se v številnih državah članicah krčijo proračuni za raziskave.

3.2 EESO se zaveda, da je evropska raziskovalna dejavnost med najboljšimi na svetu. Raziskave na univerzah in znanstvenih inštitutih so evropskim podjetjem omogočile pionirsko in vodilno vlogo na področju razvoja tehnologij. Zato EESO izraža zaskrbljenost zaradi ugotovitve Komisije v oceni učinkov, da se razlike med Evropo, ZDA, Japonsko in drugimi razvitimi državami vse bolj povečujejo⁽⁸⁾. Po teh podatkih sodeč Evropa izgublja svoj položaj na področju ustvarjanja znanja, vodilne države na področju inovacij na svetovni ravni pa presegajo celotno EU pri nekaterih kazalnikih. Po mnenju EESO bi moral ERP glede na svetovno krizo in s temi povezanimi spremembami v razmerju moči povrniti vodilno vlogo Evrope na področju znanosti. Evropa bi morala imeti glede na svojo kakovost in raven odličnosti konkurenčno prednost pri tekmovanju z drugimi akterji na mednarodni ravni.

3.3 EU je leta 2002 sklenila, da morajo naložbe za raziskave in razvoj v vseh državah članicah doseči 3 % evropskega BDP⁽⁹⁾. Glede na to, da je bil ta cilj že večkrat zastavljen in še vedno ni dosežen, pač pa je prestavljen na leto 2020, se

EESO sprašuje, ali sploh bo dosežen. Po mnenju EESO bi moral biti eden od glavnih ciljev ERP rast, zlasti glede na sedanjo resno gospodarsko in družbeno krizo, ter izraža zaskrbljenost glede velikih krčenj proračunskih sredstev za raziskave zaradi varčevalnih ukrepov.

3.4 Eden od glavnih ciljev evropskega visokošolskega prostora, ki je tesno povezan z ERP, je spodbujanje mobilnosti, da bi dejansko izboljšali usposabljanje študentov, profesorjev in raziskovalcev. Zaradi teh krčenj pa bo številnim raziskovalcem težko polno sodelovati v ERP ali imeti od njega korist. EESO izraža zaskrbljenost v zvezi s sprejetimi odločitvami⁽¹⁰⁾.

3.5 EESO je prepričan, da je za učinkovite in konkurenčne nacionalne raziskovalne sisteme potrebna močna politična volja, zato poziva EU in države članice k odločnejšemu in hitrejšemu napredku pri uresničevanju sprejetih obveznosti.

3.6 V zadnjih letih se zdi, da se raziskave, financirane z javnimi sredstvi, ne ukvarjajo več s sektorji, ki so strateškega pomena za evropske državljane in ki bi v bistvu morali biti inovativna področja raziskav v okviru ERP, zlasti v okviru evropskega sodelovanja.

3.7 EESO hkrati poudarja, da se je pri optimizaciji in/ali ponovnem dodeljevanju proračunskih sredstev nacionalnim raziskovalnim sistemom treba izogibati lažni dihotomiji med uporabno in temeljno znanostjo, ki jo uporabljajo nekatere države članice, da bi zmanjšale proračun. To pa je velika ovira za dostopanje do virov in finančnih sredstev.

4. Transnacionalno sodelovanje

4.1 V EU je sodelovanje na vseevropski ravni osredotočeno na nekatere večje pobude⁽¹¹⁾. Vendar se samo 0,8 % javnih sredstev⁽¹²⁾ za raziskave in razvoj namenja skupnim programom držav članic, vključno s tistimi, ki jih podpira ali sofinancira Komisija, čeprav je dokazano, da se lahko s transnacionalnim sodelovanjem izboljša stopnja dejavnosti na področju raziskav in razvoja, vključijo novi sektorji in prejmejo javna in zasebna sredstva za skupne projekte. **To pa je dokaz, da potrebujemo trdno mrežo znanja v celotni Evropi.**

⁽⁷⁾ Glavna načela, določena v „prostovoljnih smernicah o okvirnih pogojih za skupno načrtovanje programov za raziskave“, ERAC – GPC, 2010.

⁽⁸⁾ Po rezultatih Poročila o uniji inovacij za leto 2011 sodeč ZDA, Japonska in Južna Koreja dosegajo višje rezultate kot celotna EU. Države v gospodarskem vzponu, kot so Brazilija, Kitajska in Indija, zavzemajo vse večji prostor in postajajo vse pomembnejše.

⁽⁹⁾ Leta 2008 so naložbe znašale 1,92 % BDP, v ZDA pa 2,79 % (Eurostat, 2008).

⁽¹⁰⁾ Oktobra 2012 je Patrizio Fiorilli, oseba za stike za javnostmi iz GD Komisije za proračun, napovedal, da bodo zmanjšana proračunska sredstva EU in držav članic za program Erasmus.

⁽¹¹⁾ Na primer, v zvezi z okvirnimi programi, Evropsko vesoljsko agencijo, laboratorijem za molekularno biologijo in Evropsko organizacijo za jedrske raziskave.

⁽¹²⁾ GBAORD (proračunska sredstva in postavke za raziskave in razvoj) je kazalnik, ki se uporablja za merjenje državnih proračunskih sredstev, javnih naložb in podpornih ukrepov za raziskave in razvoj.

4.2 Z uvedbo novih programov financiranja raziskav, kot so **subvencije ERC za sinergijo**, ki se od leta 2012 namenajo za majhne čezmejne (in običajno interdisciplinarne) skupine raziskovalcev, se lahko dokaže dodana vrednost in komplementarnost skupnega dela, če imajo takšne skupine ustvarjalen odnos do upravljanja in na nov način delijo komplementarno znanje, sposobnosti in vire.

4.3 Še vedno pa obstajajo ovire in prepreke za tuje državljane pri dostopanju do raziskovalnih središč evropskega pomena in za znanstvenike, ki delujejo v neudeleženih državah članicah, pri dostopanju do vseevropske raziskovalne infrastrukture. V obeh primerih se dostop omogoča na podlagi nacionalne preference. Po mnenju EESO takšne težave onemogočajo popolno vzpostavitev ERP.

4.4 EESO meni, da načrtovani predlog dejavnosti, ki naj bi opredeljeval prednosti, slabosti in pomanjkljivosti v transnacionalnem znanstvenem sodelovanju, ne sme temeljiti samo na informacijah, ki jih omogočajo države članice, temveč je treba zagotoviti tudi resnično in učinkovito sodelovanje udeleženi in/ali zainteresiranih strani civilne družbe v ERP.

5. Odprtje trga dela za raziskovalce

5.1 Zaposlovanje

Kljub velikim prizadevanjem še vedno obstajajo ovire za odprto in transparentno zaposlovanje predvsem na podlagi rezultatov. Merila za izbor niso vedno ustrezno objavljena, pravila za izbor članov žirije za ocenjevanje niso vedno znana, pogosto pa tudi niso primerljiva med posameznimi državami članicami (na primer, portal Euraxess). Komisija opozarja, da v več primerih zaposlovanje raziskovalcev ni potekalo na podlagi njihovih rezultatov, vendar točno število ni znano⁽¹³⁾. Priporočilo v zvezi z evropsko listino raziskovalcev in kodeksom ravnanja pri zaposlovanju raziskovalcev ter evropsko partnerstvo za raziskovalce⁽¹⁴⁾ sta imela pozitivne učinke na nacionalni in institucionalni ravni. Vendar je izvajanje načel te listine in kodeksa še vedno prepočasno. Glede na to, da ni bolj vključujočega trga dela za raziskovalce, ki bi ponujal večja jamstva, EESO izraža bojazen, da bi to lahko bila ovira za popolno vzpostavitev ERP do leta 2014.

⁽¹³⁾ Na leto je na voljo približno 40 000 prostih delovnih mest za raziskovalce, od tega je 9 000 mest za redne univerzitetne profesorje (Technopolis, 2010).

⁽¹⁴⁾ Komisija je v podporo praktičnemu izvajanju te listine in kodeksa leta 2008 objavila strategijo človeških virov za raziskovalce, ki vključuje tudi to listino in kodeks, leta 2009 pa je oblikovala skupino za strategijo človeških virov, da bi ustvarila platformo za izmenjavo primerov najboljših praks med zainteresiranimi stranmi iz vse Evrope.

5.2 Delovni pogoji

Delovni pogoji raziskovalcev se med posameznimi državami članicami zelo razlikujejo in so v nekaterih primerih premalo privlačni tako za to, da bi privabili mlade raziskovalce kot zadržali izkušene in tuje raziskovalce. Merila za napredovanje, možnost za graditev kariere in sistem plač se od države do države ravno tako še vedno preveč razlikujejo. Institucije na mobilnost ne gledajo vedno kot na znak akademske uspešnosti. V državah, ki jih je kriza najbolj prizadela, se že soočajo z velikim porastom števila raziskovalcev, tako mladih kot izkušenih, ki iščejo alternative, in sicer tudi zunaj Evrope. Komisija te izgube človeških virov na področju znanosti in raziskav ne more ignorirati. EESO jo poziva, naj hitro skupaj z državami članicami sprejme konkretne ukrepe za zaustavitev tega pojava.

5.3 Mobilnost

Tudi pogoji za prenos subvencij in drugih finančnih sredstev ter za dostop do njih še vedno ovirajo mobilnost raziskovalcev, ki ne morejo vedno ohraniti nacionalnih subvencij, do katerih so upravičeni (tako je v kar v 13 državah članicah), poleg tega raziskovalne ekipe v svoje nacionalne raziskovalne projekte ne morejo vedno vključiti tujih partnerjev, saj morajo biti v več državah (11 državah članicah) upravičenci inštituti iz te države. V 4 državah članicah pa štipendije niso na voljo tujim državljanom.

5.4 Socialna varnost

EESO ponavlja svoje priporočilo iz mnenja o Obzorju 2020⁽¹⁵⁾, da je treba nujno izboljšati vprašanje pokojnin in pokojninskih skladov za raziskovalce, ki sodelujejo v transnacionalnih projektih, in da je treba oblikovati dodatni vseevropski pokojninski sklad, s katerim bi pokrili ali nadomestili izgube raziskovalcev zaradi menjavanja države in sistema socialne varnosti. Sistemi zavarovanj pogosto izhajajo iz načela, da raziskovalec dela za istega delodajalca skozi celotno svojo kariero, in ne vedo za leta, ko je delal v drugi državi, ali pa jih ne upoštevajo. Dosedanja prizadevanja očitno ne zadostujejo, saj tega problema, ki je še posebej velik za mlade raziskovalce, še nismo rešili.

6. Popolna enakost moških in žensk. Upoštevanje vprašanja enakosti spolov v raziskovalnih programih

6.1 V zadnjih letih se je število raziskovalk praktično v vseh sektorjih močno povečalo, vendar je še vedno premalo aktivnih raziskovalk na visokih akademskih mestih in kot vodij raziskav

⁽¹⁵⁾ UL C 181, 21.6.2012, str. 111.

na visoki ravni na znanstvenih inštitutih in univerzah⁽¹⁶⁾. Vendarle pa obstaja dovolj dokazov, da dajejo mešane skupine raziskovalcev boljše rezultate, saj združujejo več različnih izkušenj in spoznanj, različna stališča in višjo raven socialne inteligence. Akademsko kariero ženske je še vedno zaznamovana z močno vertikalno segregacijo. T. i. „stekleni strop“ še vedno obstaja, ravno tako segregacija na delovnem mestu⁽¹⁷⁾.

6.2 Razlike v plači med moškimi in ženskami obstajajo tudi v akademskem svetu in v raziskovalnih središčih, ravno tako kot v drugih gospodarskih sektorjih. K temu pojavu prispeva med drugim tudi sistematizacija delovnih nalog, ki je v teoriji „nevtralna“, vendar ne upošteva razlik med moškimi in ženskami, slabe porazdeljenosti družinskih nalog ter še vedno prisotne posredne in neposredne diskriminacije⁽¹⁸⁾. To pa pomeni, da je znanstveni potencial žensk podcenjen in premalo uporabljen; ženske so premalo zastopane, pri odločanju na področju raziskav in inovacij pa ni ravnovesja med moškimi in ženskami.

6.3 Vse države članice nimajo nacionalnih politik za spodbujanje vključevanja vprašanja spola v raziskave, kar omejuje kakovost in pomen raziskav. Enakopravnejša vključenost žensk bi lahko povečala raznolikost rezerve talentov, delovne sile in v procesu odločanja, s čimer bi se izboljšala kakovost raziskav. S tem bi se izognili visokim ekonomskim stroškom in celo napakam zaradi neupoštevanja vprašanja enakosti spolov v raziskavah. Če se vprašanje enakosti moških in žensk v raziskavah ne bo izboljšalo, bo to imelo negativne posledice na cilje ERP z vidika odličnosti. Večja vključenost žensk bo prispevala k družbeno-gospodarski rasti v Evropi in k izboljšanju odličnosti, poteka in rezultatov raziskav.

6.4 EESO poziva Komisijo in države članice, naj podvojijo svoja prizadevanja, da bi dejansko odpravili nesorazmerja med moškimi in ženskami v akademskem svetu, raziskavah in znanosti. Uresničiti bi bilo treba predvsem obljubo, da bo vsaj 40 % žensk v vseh komisijah, ki sodelujejo pri zaposlovanju ter

pripravi in/ali pregledovanju meril za ocenjevanje projektov ali ki določajo zaposlovalno politiko na univerzah ter v znanstvenih in raziskovalnih središčih. EESO pozitivno ocenjuje ukrep za pripravo, izvajanje in ocenjevanje akcijskih programov za enakost spolov na univerzah in v raziskovalnih središčih, pod pogojem da so ženske aktivno in polno vključene v celotni proces.

6.5 EESO poleg tega poziva Komisijo, naj zagotovi sodelovanje organizirane civilne družbe pri pripravi priporočila za smernice v zvezi z institucionalnimi spremembami za spodbujanje dejanske enakosti med moškimi in ženskami na univerzah in v raziskovalnih središčih.

7. Optimizirati razširjanje znanstvenih spoznanj, dostop do njih in njihov prenos, tudi s pomočjo digitalnih instrumentov

7.1 Komisija je aprila 2008 objavila priporočilo⁽¹⁹⁾ o upravljanju intelektualne lastnine pri dejavnostih prenosa znanja in kodeksu ravnanja za univerze in javne raziskovalne organizacije⁽²⁰⁾. Vendar kodeks ne zadostuje za doseg ciljev iz priporočila.

7.2 Dostop do znanstvenih podatkov je temeljni pogoj za uspešne raziskave in spodbujanje inovacij, torej tudi za konkurenčnost Evrope. Pri tem gre tudi za prenos znanja med raziskovalci, med raziskovalnimi partnerstvi – zlasti med raziskovalci in podjetji – ter med raziskovalci in državljani, pa tudi za odprto dostopanje do objav. EESO pozdravlja sporočilo Komisije⁽²¹⁾ v zvezi s tem in opozarja na mnenje⁽²²⁾, ki ga je pripravil o tem sporočilu.

7.3 EESO pozdravlja tudi namen, da se pripravi program napredka za razvoj e-infrastruktur za podporo e-znanosti s pomočjo odprtega dostopa do raziskovalnih orodij in virov.

⁽¹⁶⁾ Med doktoranti je 45 % žensk, vendar je aktivnih samo 30 % raziskovalk in samo 19 % od teh jih je na visokih mestih v akademskem svetu. V povprečju so ženske na čelu samo 13 % znanstvenih in raziskovalnih inštitutov na visoki ravni in samo 9 % univerz. Glej *She Figures Preliminary data 2012, Gender in Research and Innovation: statistics and indicators*, Helsinške skupine za ženske in znanost – Evropska komisija, <http://ec.europa.eu>

⁽¹⁷⁾ Delež univerzitetnih študentk in žensk z univerzitetno diplomom je višji v primerjavi z moškimi, katerih delež pa je višji pri stopnjah nad univerzitetno izobrazbo. Ženske predstavljajo samo 44 % akademskega osebja na nižji ravni, 36 % izrednih profesorjev in 18 % rednih profesorjev.

⁽¹⁸⁾ V resoluciji Evropskega parlamenta iz marca 2012 je poudarjeno, da so razlike v plači še vedno visoke. V povprečju ženske v EU zaslužijo 17,5 % manj kot moški, čeprav predstavljajo 60 % novih diplomantov.

⁽¹⁹⁾ C(2008)1329.

⁽²⁰⁾ Cilj tega dokumenta je bil predlagati državam članicam in zainteresiranim akterjem sklop primerov dobrih praks in politik za povečanje prenosa znanja, ki pa je še vedno nezadostno. Po drugi strani je število oseb (na primer, v univerzitetnih službah, zadolženih za razširjanje in prenos znanja), ki imajo izkušnje v industriji, precej nižje v Evropi kot drugod po svetu; samo 5–6 % raziskovalcev v EU je prešlo iz javnega v zasebni sektor in obratno.

⁽²¹⁾ COM(2012) 401 final.

⁽²²⁾ Mnenje EESO „Dostop do znanstvenih informacij – javne naložbe“.

7.4 EESO poziva Komisijo, naj zahteva in v polni meri izkoristi sodelovanje evropskih organizacij civilne družbe s področja raziskav in znanosti v rednih izmenjavah, ki so najavljene v okviru ustanovitve foruma držav članic, ki bo služil kot referenca za razširjanje in prenos rezultatov znanstvenih programov in projektov.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru: Industrijska varnostna politika – Akcijski načrt za inovativno in konkurenčno varnostno industrijo

COM(2012) 417 final

(2013/C 76/07)

Poročevalec: **g. PEZZINI**

Evropska komisija je 26. julija 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru: Industrijska varnostna politika – Akcijski načrt za inovativno in konkurenčno varnostno industrijo

COM(2012) 417 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 128 glasovi za, 2 glasovoma proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da je celostna evropska politika za varnostno industrijo, ki temelji na usklajenem pristopu za obravnavo izzivov tega sektorja ter na enotni strategiji in skupni viziji glede njegovega konkurenčnega razvoja, na enotnem evropskem trgu bistvenega pomena.

1.2 Za zagotovitev pogojev za ponoven zagon konkurenčnosti varnostne industrije (izraz zajema klasično varnostno industrijo, obrambno industrijo, usmerjeno v varnost, pa tudi nova podjetja na tržišču, tj. številna podjetja, ki svoje civilne tehnologije razširijo na varnostne naprave, in ponudnike varnostnih storitev), ki je z vidika zaposlovanja in uporabe obsežna in obetavna, je treba po mnenju EESO nujno omogočiti oblikovanje:

— **notranje razsežnosti, ki bo zagotavljala popolno interoperabilnost enotnega trga:** ta bi s pomočjo zakonodajnega, tehnično-pravnega in postopkovnega okvira podpirala ustrezno raven namenskih virov, enotno razvojno strategijo in znatne naložbe za raziskave in inovacije;

— **prednostnih ukrepov za posamezne vrste proizvodov** in storitev glede na njihovo sposobnost odzivanja na usklajene predpise in postopke;

— **razsežnosti za zanesljiv dostop do mednarodnih trgov,** ki ga je mogoče doseči z večjo zaščito pravic industrijske lastnine na mednarodni ravni, liberalizacijo tako komercialnih trgov kot tudi trgov javnih naročil in s celotno strategijo za industrijsko politiko;

— enakopravnega dostopa do morskih plovnih poti za vse evropske proizvajalce, ki svoje proizvode izvažajo na mednarodne trge;

— **celovitih in skupnih ukrepov na različnih področjih varnosti in civilne zaščite;**

— **družbene in etične razsežnosti pri uporabi varnostnih tehnologij** vse od njihove zasnove, da bi zagotovili **družbeno sprejemanje** teh tehnologij, obenem pa v celoti zavarovali zasebnost državljanov;

— **vidika usposabljanja in poklicnega vidika človeških virov,** ki se posvečajo zasnovi, nameščanju, vzdrževanju in namenskem delovanju varnostnih tehnologij, ki morajo biti osredotočene na spoštovanje dostojanstva in svoboščin človeškega bitja in na pravico do varovanja njegovega dostojanstva.

1.3 EESO se strinja s pobudami akcijskega načrta, vendar jih je treba umestiti v okvir tesnejšega sodelovanja in usklajevanja, ki se bo osredotočil tudi na različne vrste proizvodov na podlagi ustreznih in podrobnih statističnih podatkov, povezanih na primer s proizvodnjo, zaposlovanjem in velikostjo podjetij v tem sektorju.

1.4 EESO priporoča večjo raven usklajevanja in zbliževanja sistemov za upravljanje z informacijami ter zagotovila glede interoperabilnosti.

1.5 EESO odločno podpira krepitev možnosti za obvladovanje in napovedovanje novih konkurenčnih scenarijev in obetov glede dostopa do institucionalnih finančnih virov, tudi s izvajanjem participativnega predvidevanja na evropski ravni.

1.6 Vključevanje **družbene in etične razsežnosti** mora biti pregledno, zagotoviti pa ga je treba v vseh fazah od zasnove do standardizacije in uporabe tehnologije na terenu. Nove tehnologije in predpisi morajo od vsega začetka vključevati varstvo temeljnih pravic državljanov, zlasti tistih, ki se nanašajo na varstvo zasebnosti in osebnih podatkov.

1.7 Potrebna so skupna prizadevanja in uskladitev nacionalnih prizadevanj, da bi zagotovili usposabljanje in podporo človeških virov, ki lahko zagotavljajo kakovostne strokovne storitve, ki spoštujejo posameznika, in gredo v korak z uporabo najsodobnejših tehnologij v sistemu polne interoperabilnosti.

2. Uvod

2.1 Varnostna industrija je strateško pomemben sektor z aplikacijami za civilne in vojaške namene, ki so si blizu in se prepletajo, ter predstavlja idealno stičišče znanstvenih raziskav, tehnoloških inovacij in naprednih aplikacij.

2.2 Ta industrija že po svoji naravi temelji na tehnologiji, zaznamuje pa jo nenehno uvajanje novih tehnologij. Proizvodi in storitve so v tem sektorju zelo raznoliki, hitro zastarajo in zahtevajo visoko raven tehnične in znanstvene uspešnosti.

2.3 Vrednost trga evropske varnostne industrije, ki v Evropski uniji zaposluje približno 180 tisoč ljudi, je ocenjena na 36,5 milijarde EUR, medtem ko se je na svetovni ravni njegova vrednost v zadnjem desetletju povečala z 10 na 100 milijard EUR v letu 2011. Ta trg zajema sektorje varnosti v letalstvu, pomorstvu in prometu nasploh, varovanja meja, varovanja kritične infrastrukture, obveščanja z namenom boja proti terorizmu (vključno z varnostjo informacijskih in komunikacijskih sistemov ter kibernetsko varnostjo), fizične varnostne zaščite, kriznega upravljanja in zaščitnih oblačil.

2.4 Tem sektorjem je treba prišteti še industrijo za varnost v vesolju z vsemi njenimi aplikacijami.

2.5 Trg vesoljskih varnostnih proizvodov v Evropi temelji na velikih mednarodnih skupinah gospodarskih družb, ki delujejo na evropski ravni, in na dejavnostih posameznih držav članic na civilnem in komercialnem področju, pri čemer ima komercialni trg 40-odstotni, institucionalni trg pa 60-odstotni delež.

2.6 Čeprav tržna gibanja beležijo nenehno rast tega sektorja, na katerega pešanje gospodarstva zaradi mednarodne krize ni vplivalo, pa se varnostna industrija EU sooča z močno razdrobljenim notranjim trgom in industrijsko osnovo, ki je oslABLJENA zaradi znatnih razlik med nacionalnimi zakonodajnimi okviri in tehnično-pravnimi standardi, prizadevanja na področju raziskav

in javna naročila pa so – kljub ukrepom EU na tem področju, kot je sedmi okvirni program – v veliki meri še vedno omejena na posamezne države članice.

2.7 EU mora svojim državljanom in podjetjem ter družbi nasploh zagotavljati varnost na številnih področjih, od civilne zaščite pred naravnimi nesrečami do varnosti prehranske verige, od preprečevanja in boja proti terorizmu do zaščite pred kemičnimi, biološkimi, radiološkimi in jedrskimi tveganji ter razstrelivi.

2.8 Varnostna industrija je bistvenega pomena za prihodnost, zlasti pa so v tem sektorju opazni značilni izzivi in priložnosti, s katerimi se sooča Evropa: mnoga evropska podjetja se zaradi ravni tehnološkega razvoja uvrščajo med vodilna na svetu v različnih segmentih tega sektorja, vendar lahko izgubijo svoje tržne deleže v primerjavi z glavnimi trgovskimi partnerji.

2.8.1 Potrebni so ustrezni, podrobni in zaupanja vredni statistični podatki, povezani na primer s proizvodnjo, zaposlovanjem in velikostjo podjetij v tem sektorju.

2.9 Za upravljanje podjetij v varnostni industriji je značilna visoka stopnja zapletenosti, ki jo zaznamujejo številne spremenljivke:

- homogenost, preglednost in dostopnost trgov,
- strategije in vizije; dostop do finančnih virov,
- zakonodajni okviri, tehnični standardi, usklajeni postopki in varstvo pravic industrijske lastnine,
- tehnološka in operativna učinkovitost,
- možnosti za obvladovanje in napovedovanje novih konkurenčnih scenarijev.

2.10 Za zagotovitev pogojev za ponoven zagon konkurenčnosti evropske varnostne industrije je po mnenju EESO nujno, da se na notranjem evropskem trgu zagotovijo:

- notranja razsežnost, ki bo zagotavljala popolno interoperabilnost enotnega trga in na ta način zmanjšala razdrobljenost tako nacionalnih trgov kot tudi naložb na področju raziskav in inovacij;

- zunanja razsežnost v smislu dostopa do mednarodnih trgov, ki bo namenjena odpravi nezadostnega mednarodnega varovanja pravic industrijske lastnine in ovir glede dostopa tako do komercialnega trga kot tudi do trga javnih naročil; tudi v tem sektorju bi morala EU sprejeti odločnejše „ukrepe v zvezi z zunanjo razsežnostjo njene integrirane strategije industrijske politike, da bo lahko imela vodilno vlogo v trgovinskem sistemu in bo v večstranskih in dvostranskih trgovinskih sporazumih enotno usmerjena“⁽¹⁾;
- enake pravice vsem evropskim proizvajalcem za izvoz vojaške opreme v tretje države. Na enotnem trgu ne bi smelo biti diskriminacije proizvajalcev iz držav članic brez neposrednega dostopa do morja, in sicer se ne bi smela zahtevati t. i. tranzitna dovoljenja za prevoz njihovih proizvodov do pristanišča v drugi državi članici;
- družbena in etična razsežnost pri uporabi varnostnih tehnologij vse od njihove zasnove, da bi zagotovili **družbeno sprejemanje** teh tehnologij, obenem pa v celoti zavarovali zasebnost državljanov in njihove temeljne pravice ter omogočili varstvo zaupnih podatkov;
- razsežnost proizvodov in storitev, ki ne posega v zasebno življenje, vendar omogoča uspešno delovanje tako glede razvoja človeških virov kot glede mednarodnih projekcij, pri čemer bi velika, nastajajoča ter mala in srednje velika podjetja tudi z mrežnimi konzorciji in vrednotenjem grozdov spodbudili k doseganju ustrezne konkurenčne kritične mase.

2.11 Na svetovni ravni so daleč najpomembnejši tekmeč **Združene države Amerike**, kjer ta sektor uživa prednosti usklajenega pravnega okvira, enotnih standardov in velikega javnega povpraševanja na zvezni ravni⁽²⁾, pri čemer njihov konsolidirani notranji trg predstavlja več kot 42 % prometa na svetovnem trgu, njihova podjetja pa so vodilna na področju tehnične varnostne opreme. **Japonska** in **Izrael** imata vodilna podjetja na področju nekaterih posebnih vrst napredne opreme, zlasti v sektorjih informacijske tehnologije in komunikacij, medtem ko **Rusija** in **Kitajska** beležita visoke stopnje razvoja v tradicionalnih sektorjih fizične varnostne zaščite.

2.12 EESO v tem svetovnem okviru poudarja potrebo po proaktivni evropski industrijski politiki v varnostnem sektorju, ki bi bolje upoštevala ravnovesje med zmogljivostmi sektorja, tehnično-pravni okvir in pravice industrijske lastnine ter zlasti vrste proizvodov, storitev in sistemov, ki lahko upoštevajo skupne standarde, predpise in usklajene postopke, kot so:

- sistemi za nadzor dostopa,

- strojna in programska oprema za skeniranje,
- varnostni in zaščitni sistemi in orodja,
- sistemi in orodja za prepoznavanje in razlago dejanskega stanja,
- sistemi in orodja za nadzor in sledenje,
- alarmni sistemi.

Zakonski pogoji in pogoji glede dostopa za „občutljive“ proizvode pa morajo biti predmet ocenjevanja in dogovorov za vsak primer posebej, da bi ohranili visoko raven kakovosti in varnosti.

2.13 EESO je že večkrat opozoril na potrebo po oblikovanju politik na področju varnosti omrežij in informacij, ki je bistvenega pomena za Evropsko digitalno agendo.

2.14 EESO je že izrazil svoje stališče o ključnih vidikih varnosti v letalskem prometu⁽³⁾, pomorske varnosti⁽⁴⁾ in varnosti različnih vrst prevoza po kopnem⁽⁵⁾, pa tudi o upravljanju operativnega sodelovanja na zunanjih mejah⁽⁶⁾, pri čemer je izpostavil vlogo agencije Frontex in potrebo po globalnem pristopu na področju „varnosti“ meja in boja proti „nezakonitemu priseljevanju“.

2.15 V zvezi s spremljanjem okolja in varnosti iz vesolja je EESO poudaril pomen satelitov Sentinel in GMES ter satelitskega navigacijskega sistema Galileo⁽⁷⁾.

2.16 Številne raziskave so izpostavile pomen projektov za predstavitev varnostnih tehnologij na področju kemičnih, bioloških, radioloških in jedrskih tveganj ter razstreliv (CBRNE).

⁽¹⁾ Glej UL C 218, 23.7.2011, str. 25.

⁽²⁾ Glej *Homeland Security Act* (zakon o domovinski varnosti ZDA) iz leta 2002 in *US Safety Act* (zakon o varnosti ZDA) iz leta 2002.

⁽³⁾ Glej UL C 100, 30.4.2009, str. 39 in UL C 128, 18.5.2010, str. 142.

⁽⁴⁾ Glej UL C 44, 11.2.2011, str. 173.

⁽⁵⁾ Glej UL C 65, 17.3.2006, str. 30.

⁽⁶⁾ Glej UL C 44, 11.2.2011, str. 162 in UL C 191, 29.6.2012, str. 134.

⁽⁷⁾ Glej UL C 256, 27.10.2007, str. 47, UL C 256, 27.10.2007, str. 73 in UL C 181, 12.6.2012, str. 175.

2.17 V sedmem okvirnem programu je bil prvič predviden poseben raziskovalni program na področju varnosti, katerega proračun znaša 1,4 milijarde EUR, osredotoča pa se zgolj na projekte za civilne namene in na razvoj tehnologij ter pridobivanje znanja za zaščito državljanov EU⁽⁸⁾, in sicer z vidika varstva njihove zasebnosti in temeljnih pravic.

2.18 EESO meni, da bi bilo treba olajšati uporabo hibridnih tehnologij za civilne in vojaške namene, pri tem pa v sodelovanju z Evropsko obrambno agencijo oblikovati ustrezne standarde. Obenem bi bilo treba z večjo odločnostjo in viri podpreti tematski sklop „varnost“ tudi na področju omogočitvenih tehnologij v novem okvirnem programu za raziskave in inovacije⁽⁹⁾ ter spodbujati predstavitvene projekte in pilotne projekte izdelave prototipov.

2.19 Komisija je varnostno industrijo uvrstila med ključne elemente vodilne pobude strategije Evropa 2020. Celostna industrijska politika za dobo globalizacije, o kateri je EESO že podal svoje mnenje⁽¹⁰⁾.

2.20 EESO meni, da je treba nujno sprejeti **enotno evropsko strategijo s celostnim pristopom za varnostno industrijo**, saj je varnost eden glavnih problemov današnje družbe in temeljni element rasti in zaposlovanja, ki zahteva skupna prizadevanja in vizijo vseh držav članic za krepitev konkurenčnosti.

3. Povzetek dokumenta Komisije

3.1 Sporočilo opisuje strateško vlogo varnostne industrije in opredeljuje glavne ukrepe za povečanje inovativnosti in konkurenčnosti evropske varnostne industrije, s katerimi namerava Komisija dopolniti ta proces.

3.2 Predlagani akcijski načrt vsebuje naslednje smernice:

— odpravljanje razdrobljenosti notranjega trga EU z usklajitvijo postopkov certificiranja in usklajenimi tehničnimi standardi za varnostne tehnologije ter z vzajemnim priznavanjem sistemov certificiranja;

— učinkovitejše raziskave in inovacije, ki bodo bližje podjetjem, kar je mogoče doseči z *mandati za standardizacijo* za „hibridne standarde“, izdanimi v sodelovanju z Evropsko obrambno agencijo, ki veljajo za raziskave in razvoj tako na

varnostnem kot tudi na obrambnem področju, uporaba novih predpisov za intelektualno lastnino in za predkomercialna javna naročila, ki so predvideni v pobudi *Obzorje 2020*, pa tudi financiranje iz prihodnjega sklada za *notranjo varnost* za preskušanje in hitro potrjevanje rezultatov varnostnih tehnologij;

— vključevanje družbene razsežnosti in zasebnosti;

— dostop do trgov: izvozni predpisi za odprtje trgov javnih naročil v tretjih državah in odpravo tehničnih ovir ter preučitev možnosti za uvedbo varnostne oznake EU za proizvode; izvedba analize o omejitvah odgovornosti tretje osebe, kot jih predvideva ameriški zakon o varnosti (obdobje izvajanja: 2012–2013).

3.3 Komisija namerava vzpostaviti skupino za spremljanje, ki bo preverjala napredek, dosežen pri izvajanju predlaganih ukrepov glede na natančno določene roke.

4. Splošne ugotovitve

4.1 EESO meni, da je treba – za državljane, podjetja in delavce EU, za evropsko družbo nasploh ter za razvoj konkurenčnega in trajnostnega gospodarstva – na ravni EU določiti celovit in usklajen pristop za obravnavo varnostnih izzivov in za zagotavljanje razvoja evropske varnostne industrije. V ta namen je treba oblikovati celostno strategijo EU na področju varnostnih sistemov, ki v ospredje postavlja posameznika in njegovo dostojanstvo ter zadovoljuje osnovne potrebe po svobodi in varnosti.

4.2 EESO meni, da je treba več pozornosti nameniti dodani vrednosti, ki jo lahko zagotovijo obstoječe agencije, kot so Evropska obrambna agencija (EDA – obramba), Evropska agencija za upravljanje in operativno sodelovanje na zunanjih mejah držav članic Evropske unije (Frontex – zunanje meje), Evropski policijski urad (Europol – javna varnost), Evropska agencija za varnost omrežij in informacij (ENISA – varnost informacijskih sistemov), Evropska agencija za varnost v letalstvu (EASA – varnost v letalstvu), Evropska agencija za pomorsko varnost (EMSA – pomorska varnost) in Evropska agencija za varnost hrane (EFSA – varnost hrane), ter sistemi opozarjanja, kot sta evropski sistem hitrega obveščanja o nevarnih neživilskih proizvodih (RAPEX) in Evropska agencija za kemikalije s sedežem v Helsinkih (ECHA – sistem za kemikalije/REACH).

4.3 EESO se strinja z analizo Komisije glede tega, da je treba čim boljše izkoristiti vodilni položaj mnogih evropskih podjetij v tem sektorju, pri tem pa **proaktivno** zagotoviti evropski notranji trg, ki bo dejansko enoten in izvedljiv in ki ga ne bo več ovirala razdrobljenost, ter spodbujati industrijo, katere proizvodi in storitve so z vidika zaposlovanja obsežni in obetavni.

⁽⁸⁾ Iz sedmega okvirnega programa se je na polovici njegovega izvajanja financiralo več kot 130 raziskovalnih projektov na področju varnosti. Evropska komisija je objavila seznam uspešnih projektov, financiranih iz sedmega okvirnega programa.

⁽⁹⁾ Glej mnenje INT/651 o ključnih omogočitvenih tehnologijah.

⁽¹⁰⁾ Glej UL C 218, 23.7.2011, str. 38.

4.4 Kljub temu pa EESO meni, da bi v evropskem akcijskem načrtu morali iti še dlje in k izvajanju resnične in dejanske skupne evropske strategije za varnostno industrijo pristopiti s skupno vizijo in evropsko platformo, ki bo združila različne varnostne vidike in omogočila upravljanje, s katerim bo mogoče zagotoviti učinkovito in enotno usklajevanje.

4.5 Ta strategija s celostnim pristopom bi se lahko udeležila v obliki virtualne platforme, ki bi obravnavala tudi vprašanja etike in upravljanja, medsektorske vidike in interoperabilnost.

4.6 EESO meni, da je treba vrzel, ki se pojavlja med oblikovalci politik in industrijo zaradi različnega razumevanja, premostiti, tudi s krepitvijo pobud, kot je evropski varnostni kongres (*European Security Congress*), in platforme za stalni dialog, kot je forum za varnostno politiko (*Security Policy Forum*).

4.7 Za odpravo razdrobljenosti evropskega notranjega trga je treba zagotoviti:

- horizontalno sodelovanje in usklajevanje na področju varnosti znotraj institucij EU ter med njimi in agencijami EU, da bi zagotovili popolno interoperabilnost proizvodov in postopkov, ter vertikalno usklajevanje med različnimi ravni ukrepanja;
- participativno predvidevanje za opredelitev skupne in enotne vizije;
- sistem upravljanja, ki bo povezal javni in zasebni sektor.

4.8 EESO meni, da je treba poleg družbene razsežnosti, ki jo je treba vključevati vse od zasnove proizvodov, storitev in sistemov, izvajati tudi mehanizme, ki bodo omogočili udeležbo socialnih partnerjev in organizirane civilne družbe pri spremljanju spoštovanja družbene in etične razsežnosti razvoja varnosti in njenih tehnološko-proizvodnih aplikacij.

4.8.1 Pri izdaji mandatorov za standardizacijo v sodelovanju z Evropsko obrambno agencijo bi morali upoštevati načela nove politike standardizacije, pri tem pa zagotoviti javnost in preglednost letnega programa dela, polno sodelovanje socialnih partnerjev in predstavnikov organizirane civilne družbe ter oblikovanje specifikacij za javna naročila, ki bodo skladne z načeli odprtosti, soglasja, preglednosti, pomembnosti, nevtralnosti in kakovosti ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Glej UL C 68, 6.3.2012, str. 35.

4.8.2 EESO se strinja s predlaganim pristopom glede vzajemnega priznavanja sistemov certificiranja, pod pogojem, da se dosežejo skupne ravni pristojnosti organov, akreditiranih za certificiranje, strožja merila za izbor in usklajeni postopki za izbor pri ugotavljanju skladnosti ⁽¹²⁾.

4.9 EESO poudarja, da je pravno priznavanje **tehnologij z dvojno rabo** pomembno za spodbujanje hibridnih tehnologij za skupno civilno in vojaško rabo, vendar obenem še odločnejše zagovarja tako finančno kot tudi vsebinsko okrepitev prednostne naloge *omogočitenih tehnologij*, predvidene v pobudi *Obzorje 2020*, in ukrepov prihodnjega sklada za notranjo varnost.

4.9.1 Čeprav so inovativni pristopi, predvideni v pobudi *Obzorje 2020*, nedvomno pomembni, je treba na področju industrijske in intelektualne lastnine okrepiti varstvo pravic industrijske lastnine v okviru Svetovne trgovinske organizacije ter evropskih dvostranskih in večstranskih pridružitvenih sporazumov, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti določbam glede omejitev odgovornosti in dostopa do zunanjih trgov javnih naročil.

4.9.2 EESO se strinja, da je celovito izkoriščanje novih možnosti, ki jih nudi instrument predkomercialnih javnih naročil v pobudi *Obzorje 2020*, koristno.

4.10 EESO v celoti podpira krepitev družbene in etične razsežnosti v predpisih, ki urejajo industrijo varnostnih tehnologij.

5. Posebne ugotovitve

5.1 **Odpravljanje tržne razdrobljenosti za posamezne vrste proizvodov.** EESO priporoča, da se s predpisi in usklajenimi postopki oblikujejo prednostni ukrepi ne za sektorje, ampak za vrste posameznih proizvodov, ki bodo omogočili hitrejšo odzivanje na potrebe enotnega trga, saj imajo velik tržni potencial in učinek na velik del državljanov in delavcev. Pri tem je treba posebno pozornost posvetiti razvoju malih in srednje velikih podjetij, tako z vidika finančnih virov in raziskav kot organizacije.

5.2 **Raziskave in inovacije, pravice industrijske lastnine in javna naročila.** EESO se zavzema za povečanje finančnih sredstev EU, ki so v pobudi *Obzorje 2020* namenjena varnostnim tehnologijam, in njihovo razporeditev na področje omogočitenih tehnologij; za krepitev skupnih projektov za interoperabilnost, ki so v programu ISA ⁽¹³⁾ namenjeni varnosti; za izvzetje tega sektorja iz ureditve v zvezi z državno pomočjo za inovacije; za preverjanje učinkovitega izvajanja direktiv

⁽¹²⁾ Glej UL C 120, 16.5.2008, str. 1.

⁽¹³⁾ ISA (*Interoperability Solutions for European Public Administrations*) – Interoperabilnostne rešitve za evropske javne uprave za obdobje 2010–2015.

2004/18/ES in 2009/81/ES ter instrumentov za predkomercialna javna naročila na področju varnostne industrije; za tesnejše sodelovanje med javnim/zasebnim in civilnim/vojaškim sektorjem ter za lažje oblikovanje strategij za nadnacionalno združevanje in povezovanje podjetij; za uskladitev predpisov na področju omejitve odgovornosti tretje osebe; za boljše predpise za ureditev pravic industrijske lastnine na ravni EU.

5.3 Dostop do zunanjih trgov. EESO meni, da bi bilo treba v varnostni industriji okrepiti celovite in skupne ukrepe zunanje politike, s katerimi bi v okviru Svetovne trgovinske organizacije ter evropskih dvostranskih in večstranskih pridružitvenih sporazumov okrepili varstvo pravic industrijske lastnine in tako zagotovili enak dostop do zunanjih trgov in javnih naročil, ki bi temeljil na vzajemnosti, povečali težo evropskih ukrepov na področju mednarodne standardizacije in uvedli oznako kakovosti oziroma „varnostno oznako EU“.

5.4 Družbena in etična razsežnost. Vsi varnostni sistemi, proizvodi in storitve morajo spoštovati temeljne svoboščine in pravice državljanov, zlasti pravico do zaupnosti in zasebnosti, ter prispevati h gospodarskemu in družbenemu napredku, varni trgovini ter blaginji in varnosti vseh ljudi. Tehnološki razvoj mora od vsega začetka omogočati večje varstvo in zaupnost osebnih podatkov, pri tem pa ob podpori, ki izhaja iz dialoga med javnim in zasebnim sektorjem, zagotavljati orodja za pregledno in odgovorno izvajanje zakonodaje, ki se mora osredotočati na varstvo človeka.

5.5 Vidik usposabljanja, pomoči in zaposlovanja kvalificiranih človeških virov je v skladu z zahtevami glede varnosti in uporabe naprednih varnostnih tehnologij, ki lahko zagotovijo kakovostne strokovne storitve, to pa ob popolni interoperabilnosti ter spoštovanju posameznika in varovanju njegovega dostojanstva.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Spodbujanje in usmerjanje mednarodnega sodelovanja EU na področju raziskav in inovacij: Strateški pristop

COM(2012) 497 final

(2013/C 76/08)

Poročevalec: **Gerd WOLF**

Evropska komisija je 14. septembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Spodbujanje in usmerjanje mednarodnega sodelovanja EU na področju raziskav in inovacij: strateški pristop

COM(2012) 497 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 133 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Povzetek

1.1 Uspehi na področju raziskav in inovacij so odločilni za konkurenčnost Evrope v svetovnem merilu in s tem tudi postavljajo temelje za delovna mesta, socialne storitve in blaginjo. Program Obzorje 2020 vsebuje nujno potrebne ukrepe podpore, ki jih v ta namen namerava sprejeti EU. Eden od vidikov programa je mednarodno sodelovanje s partnerji in državami zunaj EU.

1.2 Mednarodno sodelovanje na številne načine pozitivno vpliva na napredek sodelujočih partnerjev na tem področju, poleg tega pa pripomore k boljšemu razumevanju med narodi.

1.3 Kakšne so koristi tovrstnega sodelovanja za Evropo, pa je močno odvisno od privlačnosti evropskega raziskovalnega prostora ter od ugleda in učinkovitosti evropskih univerz, raziskovalnih ustanov in podjetij, vključno z malimi in srednje velikimi. Zagotovitev za to potrebnih pogojev v celotni Evropi je eden od glavnih ciljev strategije Evropa 2020.

1.4 Zato je toliko pomembneje, da se spričo trenutne finančne in gospodarske krize izvaja anticiklična evropska politika podpore ter se z vsemi finančnimi in strukturnimi ukrepi krepijo evropski raziskovalni prostor, njegovi temelji in njegova mednarodna razsežnost, da se izboljša njegova privlačnost in da se sredstva za to področje ne zmanjšujejo. Proračun za Obzorje 2020 ne sme biti žrtev igre različnih interesov.

1.5 Glavni cilj okvirnih sporazumov s partnerskimi državami mora biti zagotovitev enakih pogojev za vse z vzajemnimi pravicami in obveznostmi. Poleg tega evropska zakonodaja partnerjev pri sodelovanju ne sme omejevati bolj, kot je za evropske interese nujno potrebno. Za ustvarjalnost je potrebna svoboda delovanja.

1.6 V skladu z načelom subsidiarnosti morajo sporazume o projektne sodelovanju vedno sklepati akterji, ki so sami udeleženi pri projektu sodelovanja oz. so odgovorni za njegovo organizacijo.

1.7 Velike raziskovalne infrastrukture in predstavitveni projekti lahko presegajo zmogljivosti in tudi potencialne potrebe posameznih držav članic (morebiti celo celotne EU), zato je morda potrebno, da se vanje neposredno vključi Komisija.

1.8 Pogoj za uspeh mednarodnih projektov sodelovanja so zanesljivost, kontinuiteta in rezerve za nepredvidene dogodke med celotnim trajanjem projekta, za kar so potrebne posebne priprave. Poleg tega je treba sodelujočim strokovnjakom zagotoviti dovolj mobilnosti in jo spodbujati.

1.9 Mednarodno sodelovanje ni namenjeno samo sebi, temveč povezuje delovno silo. Temeljiti mora na dodani vrednosti, ki se pričakuje v posameznem primeru. Nikakor pa ne sme postati politično sredstvo za zunanjo politiko Komisije.

1.10 Glavno izhodišče mora biti lastni interes EU, pa tudi krepitev evropskega raziskovalnega prostora in evropske inovativnosti. Zato bi bilo treba sodelovanje s partnerji iz držav v razvoju, ki ga finančno podpira Evropa, financirati predvsem s sredstvi za razvojno pomoč.

1.11 Dejstvo, da še vedno ni skupnega patenta EU za zaščito intelektualne lastnine, evropske partnerje pri sodelovanju postavlja v gospodarsko precej slabši položaj. Odbor poziva Parlament, Komisijo in Svet, naj podprejo načrtovane korake za uvedbo *evropskega patenta z enotnim učinkom* in končno odpravijo zastoj na tem področju. Pri tem bi bilo treba na evropski ravni določiti obdobje odloga, da se preprečijo negativni vplivi na inovacije (*angl. grace period*).

1.12 Informacije o izvajanju strateškega pristopa je treba zbrati brez uporabe novih instrumentov – npr. na podlagi podatkov evropskega semestra.

2. Kratka vsebina sporočila Komisije

2.1 Sporočilo opisuje razloge, strateške cilje in nekatere postopke pri mednarodnem sodelovanju na področju raziskav, razvoja in inovacij. Mednarodno sodelovanje je opredeljeno kot sodelovanje s partnerji zunaj EU.

2.2 Cilji mednarodnega sodelovanja so:

- a) **izboljšanje odličnosti in privlačnosti Unije pri raziskavah in inovacijah kot tudi njene gospodarske in industrijske konkurenčnosti** z omogočanjem dostopa do zunanjih virov znanja, privabljanjem talentov in naložb v Unijo, olajševanjem dostopa do novih trgov in trgov v vzponu ter sprejemanjem skupnih praks za izvajanje raziskav in izkoriščanje rezultatov;
- b) **reševanje svetovnih družbenih izzivov** s hitrejšim razvojem in uvajanjem učinkovitih rešitev ter optimizacijo uporabe raziskovalne infrastrukture;
- c) **podpiranje zunanje politike Unije** s tesnim usklajevanjem s politiko širitve, sosedsko politiko, trgovinsko politiko, skupno zunanjo in varnostno politiko, politiko človekoljubne pomoči in razvoja ter z vključitvijo raziskav in inovacij v obsežen sveženj zunanjih ukrepov.

2.3 Za novi strateški pristop k mednarodnemu sodelovanju na področju raziskav in inovacij bo značilno naslednje:

- pri programu Obzorje 2020 bodo lahko brez omejitev sodelovali udeleženci iz tretjih držav, kar bo evropskim raziskovalcem omogočilo, da bodo lahko sodelovali z najboljšimi znanstveniki z vsega sveta;
- ciljno usmerjeno mednarodno sodelovanje z obsegom in področjem, ki sta potrebna za doseg čim večjega učinka;
- razvoj večletnih načrtov za sodelovanje s ključnimi partnerskimi državami in regijami;
- krepitev partnerstva med Komisijo, državami članicami in ustreznimi zainteresiranimi stranmi;
- spodbujanje skupnih načel mednarodnega sodelovanja na področju raziskav in inovacij;
- krepitev vloge Unije v mednarodnih organizacijah in večstranskih forumih ter
- izboljšanje izvajanja, upravljanja, spremljanja in ocenjevanja.

3. Splošne ugotovitve Odbora

3.1 Uspehi na področju raziskav in inovacij so odločilni za konkurenčnost Evrope v svetovnem merilu in s tem tudi postavljajo temelje za delovna mesta, socialne storitve in blaginjo. Program Obzorje 2020 zajema nujno potrebne ukrepe podpore, ki jih v ta namen namerava sprejeti Evropska komisija. Eden od vidikov programa Obzorje 2020 je tudi mednarodno sodelovanje.

3.2 Mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij na številne načine pozitivno vpliva na napredek sodelujočih partnerjev na tem področju, poleg tega pa pripomore k boljšemu razumevanju med narodi. To velja ne le znotraj evropskega raziskovalnega prostora, temveč tudi v svetovnem merilu in torej ravno tako za temo, ki je obravnavana v tem mnenju. Odbor ponavlja priporočila, ki jih je že podal o tem vprašanju ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Glej UL C 306, 16.12.2009, str. 13.

3.3 Glede na navedeno Odbor pozdravlja novo sporočilo Komisije ter na splošno podpira njene cilje in argumente.

3.4 Pogajalsko izhodišče Evrope ob začetku partnerstev in koristi mednarodnega sodelovanja za EU so bistveno odvisni od privlačnosti evropskega raziskovalnega prostora ter od ugleda in učinkovitosti evropskih univerz in raziskovalnih ustanov, pa tudi od inovativnosti podjetij, vključno z malimi in srednje velikimi.

3.5 Vzpostavitev za to potrebnih pogojev v celotni Evropi sodi med glavne cilje strategije Evropa 2020. Zato je toliko pomembnejše, da se spričo trenutne finančne in gospodarske krize izvaja anticiklična evropska politika podpore, torej da se sredstva na tem področju ne zmanjšujejo, temveč se z vsemi finančnimi in strukturnimi ukrepi krepijo evropski raziskovalni prostor, njegovi temelji in njegova mednarodna razsežnost ter se izboljša njegova privlačnost. V ta namen pa morajo biti za program Obzorje 2020 zagotovljena sredstva v vsaj takem obsegu, kot je predlagala Komisija. Zato Odbor ponavlja že večkratni poziv Evropskemu parlamentu in Svetu, naj na tem področju ne dovolita omejitev in naj ta proračun ne bo žrtev igre različnih interesov.

3.6 Raziskave in inovacije niso enako uspešne v vseh državah članicah. Kot že večkrat, Odbor znova poziva države članice znotraj evropskega raziskovalnega prostora, ki trenutno nimajo dovolj odličnih raziskovalnih ustanov in inovacijskih centrov, naj to slabost čim prej odpravijo in v ta namen uporabijo strukturna in kohezijska sredstva, hkrati pa naj z učinkovito politiko podpore in gospodarsko politiko omogočijo nastanek zadostnega števila odličnih raziskovalcev in inovativno podjetništvo. Samo tako je mogoče uresničiti uporabni koncept *Teaming of Excellence* (združevanje odličnosti) ⁽²⁾. Odbor zato poziva vse države članice (po potrebi pa tudi zasebno gospodarstvo), naj končno uresničijo cilje lizbonske strategije, ki so bili preneseni v strategijo Evropa 2020, ter 3 % BDP namenijo za raziskave in razvoj.

3.7 Eden od ciljev, ki jih navaja Komisija, je, da bodo „pri programu Obzorje 2020 [...] lahko brez omejitev sodelovali udeleženci iz tretjih držav, kar bo evropskim raziskovalcem omogočilo, da bodo lahko sodelovali z najboljšimi znanstveniki z vsega sveta“. Ta možnost seveda obstaja ⁽³⁾ že več desetletij in

se tudi intenzivno izkorišča. Zato bi morala Komisija sedanjo situacijo jasneje opisati. Pojasniti bi morala, s katerimi novimi sredstvi želi zagotoviti dodatne svoboščine in katere ter kaj naj bi se oblikovalo in spodbujalo na novo.

3.8 Komisija kot pomemben podporni ukrep za uspešno mednarodno sodelovanje predlaga sklepanje okvirnih sporazumov s potencialnimi partnerskimi državami. Po mnenju Odbora bi bilo treba tovrstne sporazume sklopiti predvsem s posebej inovativnimi, uspešnimi in učinkovitimi industrijskimi državami. Okvirni sporazumi bi morali pri tem – po zgledu sporazumov o prosti trgovini – predvsem zagotoviti enake pogoje za vse z vzajemnimi pravicami in obveznostmi. Vendar pa evropska zakonodaja potencialnih partnerjev ne bi smela omejevati bolj, kot je za evropske interese nujno potrebno.

3.9 V okvirnih sporazumih se je treba izogniti kakršnim koli nerelevantnim vidikom in vplivom ter omogočiti dovolj prožnosti in svobode delovanja, da bo mogoče sklopiti pogodbe, ki bodo čim bolj prilagojene posameznim primerom in izhodiščni situaciji. Za ustvarjalnost je potrebna svoboda delovanja.

3.10 Še posebej pomembni so ustrezna zanesljivost, kontinuiteta in rezerve za nepredvidene dogodke med celotnim trajanjem projektov sodelovanja. To pa je zahtevna naloga, za katero so potrebne posebne priprave.

3.11 V skladu z načelom subsidiarnosti bi morali sporazume o sodelovanju vedno sklopiti akterji, ki so sami udeleženi pri projektu sodelovanja oz. so kot organizacija odgovorni zanj.

3.12 Kot pri velikih znanstveno-tehničnih projektih bi morala biti Komisija neposredno vključena samo takrat, ko projekt presega zmožnosti posameznih držav članic, podjetij ali raziskovalnih ustanov, in bi morala v teh primerih tudi prevzeti odgovornost. Odbor ponovno poudarja ⁽⁴⁾, da lahko zlasti velika raziskovalna infrastruktura in predstavitveni projekti presegajo zmogljivosti, pa tudi potencialne potrebe posameznih držav članic (morebiti celo celotne EU), zato bi bilo morda potrebno, da je Komisija vanje bolj vključena.

⁽²⁾ Glej npr. Peter Gruss in MaxPlanckForschung 3/12, str. 6, ISSN 1616-4172.

⁽³⁾ Glej UL C 306, 16.12.2009, str. 13, točka 3.2.

⁽⁴⁾ Glej UL C 181, 21.6.2012, str. 111, točka 4.3.1.

3.13 Mednarodno sodelovanje se v večini primerov razvije prek osebnih stikov med raziskovalci, raziskovalnimi skupinami, podjetji (vključno z malimi in srednje velikimi) ali raziskovalnimi organizacijami, ki jih ti akterji običajno navežejo in vzdržujejo na mednarodnih strokovnih konferencah ali strokovnih sejmih. Teh procesov samoorganizacije se je treba zavedati, jih izkoristiti in jih bolj spodbujati. Odbor izraža obžalovanje, da se Komisija doslej še ni vidno odzvala na njegova priporočila v zvezi s tem vprašanjem, ki jih je že večkrat ponovil.

3.14 Zadostna mobilnost strokovnjakov, ki sodelujejo pri projektih sodelovanja, je pogoj za uspeh. Komisija bi morala ta vidik natančneje obravnavati, po možnosti po vzorcu pravil in modelov spodbujanja, ki veljajo za mobilnost znotraj Evrope.

3.15 Odbor izraža zaskrbljenost (točka 5 sporočila Komisije), da bi mednarodno sodelovanje za Komisijo lahko postalo politično sredstvo, ki služi samo sebi, ali sredstvo za njeno zunanjo politiko. Sodelovanje pa ni cilj samo po sebi, temveč zahteva dodatna prizadevanja, ki se splačajo zaradi obogatitve in dopolnitve znanja in spretnosti ter zaradi sadov inovacij. Zato bi moralo biti pri projektih sodelovanja udeleženih samo toliko akterjev, kolikor jih lahko prispeva k dodani vrednosti.

3.16 Pri tem ne gre le za prednost pri razdeljevanju sredstev, temveč tudi za upravne obremenitve. Čeprav obstaja upanje, da bodo napovedani ukrepi za poenostavitve⁽⁵⁾ zmanjšali breme, ki ga izvajanje programa Obzorje 2020 nalaga Evropi, pa program še vedno zahteva precej delovnih zmogljivosti znanstvenikov in raziskovalcev. Če bi temu dodali še sodelovanje na svetovni ravni, za katerega bi morebiti veljali preveč formalni postopki, bi nastala nevarnost, da bi se birokracija ponovno preveč razbohotila.

3.17 Eden od nadaljnjih pomislekov je povezan z uporabo sredstev za program Obzorje 2020, ki jih je žal še vedno premalo. Če se ta sredstva stekajo v države zunaj EU, se samodejno odvzamejo evropskemu raziskovalnemu prostoru. Tukaj je treba vedno skrbno pretehtati prednosti, tudi z vidika precejšnjega zaostanka držav članic EU. Zato bi bilo treba sodelovanje, pri katerem gre predvsem za razvojno pomoč, financirati pretežno iz proračuna za tovrstno pomoč.

3.18 Komisija v sporočilu obravnava tudi vprašanje intelektualne lastnine, v katerem vidi razlog za „evropski“ pristop. Pri

temeljnih raziskavah gre predvsem za priznanje, da ima novo odkritje ali spoznanje prednost s časovnega vidika. Toda že v prehodnem obdobju do uporabe se seveda zastavi vprašanje glede možnosti patentiranja posamezne iznajdbe.

3.19 To je za Evropo že desetletja boleča točka, saj še vedno ni skupnega patenta EU. Vsa podjetja v EU, zlasti mala in srednje velika, imajo zaradi tega večkratne stroške v primerjavi s svojimi partnerji zunaj Evrope (npr. v ZDA) ali pa se odpovejo patentu, torej izgubijo patentno varstvo. Odbor poziva Parlament, Komisijo in Svet⁽⁶⁾, naj v celoti podprejo kratkoročno načrtovane korake za uvedbo *evropskega patenta z enotnim učinkom* in naj končno odpravijo zastoj na tem področju. Zato pozdravlja resolucije Evropskega parlamenta o tem vprašanju⁽⁷⁾. Pri tem bi bilo treba na evropski ravni določiti tudi obdobje odloga⁽⁸⁾, da se preprečijo negativni vplivi na inovacije (*angl. grace period*).

3.19.1 Nadalje bi bilo treba znova razpravljati o pravilih intelektualne lastnine, ki veljajo za mednarodne skupne tehnološke pobude, in jih pregledati.

4. Posebne ugotovitve Odbora

4.1 Komisija predlaga, da se seznam držav, upravičenih do samodejnega financiranja, omeji tako, da bo veljavno merilo za izbor, ki temelji izključno na bruto nacionalnem dohodku na prebivalca, dopolnjeno z dodatnim merilom, ki bo temeljilo na skupnem bruto domačem proizvodu, s čimer bodo izključene države nad določenim pragom.

4.1.1 Odbor meni, da bi bilo treba to vprašanje obravnavati bolj diferencirano. Glavno merilo za sodelovanje z izbranimi državljani iz držav zunaj EU, ki ga finančno podpira EU, bi moralo biti izključno poseben interes evropskih organizacij, podjetij, MSP, znanstvenikov in raziskovalcev za pridobitev s tem povezanega strokovnega znanja ali njihove potrebe po tem znanju. Prednost mora imeti spodbujanje evropskega raziskovalnega prostora. Tudi če je za projekt potreben izjemen strokovnjak iz države z višjim bruto domačim proizvodom, se sme njegovo delo financirati samo, če ni nobene druge možnosti za uporabo njegovih sposobnosti in znanja za evropske interese. Odločilen mora biti lastni interes EU!

⁽⁶⁾ Svet Evropske unije, 23. junij 2011 – 11328/11.

⁽⁷⁾ <http://www.europarl.europa.eu/news/sl/pressroom/content/20121210IPRO4506/html/Parlament-potrdil-enotni-evropski-patent>

⁽⁸⁾ Glej mnenje EESO *Dostop do znanstvenih informacij – javne naložbe*, točka 3.4. (Glej stran 48 tega Uradnega lista).

⁽⁵⁾ Glej UL C 48, 15.2.2011, str. 129, točka 1.2.

4.2 Po mnenju Komisije so za izvedbo strateškega pristopa potrebne objektivne informacije. Odbor pozdravlja ustno navedbo predstavnika Komisije, da priprava statistik in zbiranje podatkov, ki se predlagata v sporočilu, ne bosta prinesla dodatnih obremenitev, saj bo Komisija v ta namen uporabila že obstoječe vire. Odbor priporoča, da se npr. izkoristijo podatki evropskega semestra ⁽⁹⁾ in se tako preprečijo dodatne obremenitve za podjetja in raziskovalce.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_sl.htm

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Boljšemu dostopu do znanstvenih informacij naproti: Izboljšanje učinkovitosti javnih naložb v raziskave

COM(2012) 401 final

(2013/C 76/09)

Poročevalec: **Gerd WOLF**

Evropska komisija je 17. julija 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Boljšemu dostopu do znanstvenih informacij naproti: izboljšanje učinkovitosti javnih naložb v raziskave

COM(2012) 401 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 151 glasovi za in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Dostop do znanstvenih informacij je pogoj za uspešne raziskave in spodbujanje inovacij, torej tudi za konkurenčnost Evrope. Sem sodi prenos znanja med raziskovalci, raziskovalnimi partnerstvi – zlasti med raziskovalci in podjetji – ter med raziskovalci in državljani.

1.2 Odbor ob upoštevanju ugotovitev v nadaljevanju podpira cilje in predloge Komisije, za katere meni, da lahko olajšajo znanstveno delo in po možnosti povečajo njegovo učinkovitost, kar s tehničnega vidika omogoča internet.

1.3 Za uresničitev ciljev na tem področju je treba tudi v prihodnje zaščititi avtorske pravice in pravice intelektualne lastnine raziskovalcev ter njihovih organizacij. Poleg tega se ne sme okrniti znanstvene in raziskovalne svobode; raziskovalcem je treba priznati z dodatnim delom ali upravnimi obremenitvami, ki zmanjšujejo njihovo učinkovitost.

1.4 Odprt dostop (prek interneta) do znanstvenih objav pomeni razširitev oz. dopolnitev knjižnic v skladu z današnjimi tehničnimi možnostmi. Tak dostop je zelo koristen in že zelo razširjen, zato bi ga bilo treba še naprej podpirati in ga dopolnjevati. Prizadevati si je treba za globalno simetrijo med Evropo in državami zunaj Evrope.

1.5 Arhiviranje znanstvenih informacij (shranjevanje raziskovalnih podatkov) za morebitno poznejšo uporabo je nujno in danes pomeni dobro znanstveno prakso. Odbor pozdravlja namero Komisije, da bo tudi v prihodnje podpirala v ta namen potrebne infrastrukture. Shranjevanje podatkov bi

moralo biti podrobneje določeno v projektnih sporazumih, odločitve o obsegu, formatu, podrobnosti in opisu (z metapodatki) pa je treba sprejeti z zadevnimi raziskovalci in za vsak primer posebej.

1.6 Pri tem se odpira vprašanje odprtega (torej splošnega, globalnega, brezplačnega, nenadzorovanega in brezpogojnega) spletnega dostopa do shranjenih raziskovalnih podatkov. To vprašanje ima več vidikov, povezano je z dosedanjim znanstveno kulturo, obravnavati pa ga je treba zelo diferencirano in previdno. Medtem ko si je mogoče predstavljati raziskovalna področja, pri katerih je odprt zunanji dostop koristen in ne sproža pomislekov, pa so na mnogih drugih področjih bistveni razlogi proti takemu dostopu. Zato je treba posvariti pred posploševanjem.

1.7 Možne rešitve za izbrane primere bi bilo treba postopno in eksperimentalno razvijati na podlagi postopkov za prostovoljno izmenjavo podatkov, ki jo akterji organizirajo sami in je danes že običajna (npr. CERN, svetovni splet). Rešitve bi bilo treba nato v praksi preizkusiti s pilotnim projektom in v soglasju z raziskovalci, vključenimi v raziskave. S tem povezani upravni postopki pa ne smejo privedi do novih zahtev ali novih procedur, saj bi te spodkopale prizadevanja za poenostavitev, ki so se šele začela.

1.8 Ne glede na to bi bil lahko odprt dostop do nekaterih podatkov, ki so podlaga za prosto dostopne objave, koristen, predvsem če bi bila dosežena globalna simetrija med Evropo in državami zunaj nje, vendar le, če se izkaže, da je dodatno breme, povezano s takim dostopom, sprejemljivo in upravičeno.

1.9 Vsi opisani ukrepi deloma pomenijo precejšnje dodatne stroške za raziskovalce in njihove organizacije, kar je treba v celoti upoštevati pri načrtovanju proračuna in dodeljevanju sredstev.

2. Kratka vsebina sporočila Komisije

2.1 V sporočilu so navedeni ukrepi, s katerimi namerava Komisija izboljšati dostop do znanstvenih informacij in povečati učinek javnih naložb v raziskave.

2.2 Cilji ukrepov so:

- dostop do znanstvenih objav,
- arhiviranje znanstvenih informacij in
- dostop do podatkov o raziskavah.

2.3 Z založniki znanstvenih objav se sprejemajo dogovori o dveh modelih dostopa, ki sta:

- **„zlati“ odprt dostop:** plačevanje stroškov objave se z bralcev (prek naročnin) prenese na avtorje. Te stroške ponavadi poravnava univerza ali raziskovalna ustanova, s katero je raziskovalec povezan, ali pa organ za financiranje, ki raziskavo podpira;
- **„zeleni“ odprt dostop** (samoarhiviranje): objavljeni članek ali končno različico strokovno pregledanega rokopisa raziskovalec arhivira v spletnem arhivu pred objavo, po njej ali istočasno z njo. Dostop do teh člankov je na zahtevo založnika pogosto časovno zamaknjen („obdobje prepovedi“), zato da naročniki obdržijo določeno prednost pred drugimi.

2.4 Poleg tega je bil predložen časovni načrt za postopno uresničitev teh ciljev v okviru programa Obzorje 2020.

3. Ugotovitve Odbora

To mnenje obravnava odprt, tj. splošen, brezplačen, globalen in neomejen spletni dostop do prihodnjih objav in raziskovalnih podatkov, na katerih te objave temeljijo in ki so zdaj običajno na voljo tudi v digitalni obliki.

3.1 Prejšnje ugotovitve

Odbor je to temo obravnaval že v mnenju ⁽¹⁾ z naslovom *Sodelovanje in prenos znanja med raziskovalnimi organizacijami, industrijo in MSP – pomemben pogoj za inovacije*. V njem je podal splošne ugotovitve, ki so še vedno veljavne in naj bi pomagale doseči cilj, tj. izboljšati prenos znanja med raziskovalnimi partnerstvi (zlasti med raziskovalci in podjetji). Odbor je v tem videl enega ključnih dejavnikov spodbujanja inovacij in s tem konkurenčnosti Evrope. V mnenju so navedene tudi ugotovitve o ravnanju z intelektualno lastnino, ki nastane v raziskovalnem in inovacijskem procesu, ter o svobodi umetnosti in znanosti. ⁽²⁾ ⁽³⁾

3.2 Avtorske pravice in intelektualna lastnina

Pri avtorskih pravicah in intelektualni lastnini raziskovalcev in njihovih organizacij gre po eni strani za priznanje tistemu, ki se je prvi dokopal do znanstvenega odkritja ali spoznanja, običajno v obliki avtorstva objave. Po drugi strani pa gre za priznanje ustvarjalnega procesa (ali delov procesa) in morebitne pravice do njegovega izkoriščanja, saj se lahko iz novih spoznanj porodijo inovacije in iznajdbe, za katere se ravno tako pogosto zaprosi za patentno varstvo. Zato Odbor pozdravlja izjavo Komisije (točka 4.1), da „politike odprtega dostopa ne vplivajo na svobodno izbiro avtorja, ali bo svoj članek objavil ali ne. Prav tako ne vplivajo na patentiranje ali druge oblike komercialne uporabe. [...]“.

3.3 Odložni rok, da se preprečijo negativni vplivi na inovacije

Dilema, ali znanstvene izsledke čim prej objaviti, vendar s tem izgubiti pravico do morebitnih izumov, ki nastanejo na tej podlagi, ali pa se temu izogniti, objavo sprva zadrževati, toda s tem se morebiti odreči prednostni pravici do npr. odkritja, je zelo težavna in lahko privede do izgub. Da bi to dilemo ublažili, Odbor ponavlja svoje priporočilo, da se pri uvedbi skupnega, težko pričakovanega patenta EU ⁽⁴⁾ predvidi t. i. odložni rok (angl. *grace period*), ki nima negativnega vpliva na novosti.

3.4 Patentno pravo

Desetletja mednarodnega razvoja patentnega prava so prinesla in uveljavila skrbno ravnovesje med začetnimi zahtevami glede tajnosti, ki izhajajo iz pravic intelektualne lastnine, ter prostim dostopom do tako nastalih produktov. Tako se patentne prijave danes po 18 mesecih razkrijejo in so nato vsem dostopne na internetu.

3.5 Raziskovalni podatki

Z nekaj odstopanji glede na strokovno področje je za dosedanje postopke značilno naslednje:

⁽¹⁾ UL C 218, 11.9.2009, str. 8, točka 3.

⁽²⁾ Listina Unije o temeljnih pravicah, člen 13 (marec 2010): „Spoštuje se akademska svoboda“.

⁽³⁾ Npr. Torsten Wilholt v FORSCHUNG&LEHRE, 19. letnik 12/12, str. 984; www.forschung-und-lehre.de

⁽⁴⁾ UL C 132, 3.5.2011, str. 39, točka 3.9.

i. podatke, ki nastanejo v raziskovalnem procesu in temeljijo na t. i. neobdelanih podatkih, je treba najprej prilagoditi in preveriti, ali je prišlo do morebitnih napačnih meritev. Nato se v okviru internih razprav preverita njihova struktura in pomen. Po potrebi je treba podatke primerjati ali kombinirati z drugimi podatki meritev, preden se jih doda potrjenemu in zanesljivemu nizu podatkov ter objavi;

ii. raziskovalci, vključeni v raziskovalni proces, kot prvi v objavah poročajo o izsledkih, jih interpretirajo in navajajo sklepe.

3.6 Načelna podpora

Ob upoštevanju zgoraj navedenih ugotovitev Odbor podpira cilje, ki jih je navedla Komisija. Po njegovem lahko olajšajo znanstveno delo in povečajo njegovo učinkovitost, kar s tehničnega vidika omogoča internet. Odbor priporoča, da se začeti procesi in pristopi postopoma razvijajo, ob stalnih povratnih informacijah znanstvenikov, ki so aktivno udeleženi v raziskovalnem procesu. Pri tem je treba upoštevati posebnosti različnih raziskovalnih področij, raziskovalcem pa priznati z dodatnim delom in upravnimi obremenitvami, ki zmanjšujejo njihovo učinkovitost. V naslednjem poglavju so predstavljeni dodatni vidiki in omejitve, povezani s tem vprašanjem.

4. Posebne ugotovitve Odbora

4.1 Odprt dostop do objav

Odprt dostop (prek spleta) do znanstvenih objav pomeni razširitev oz. dopolnitev knjižnic v skladu z današnjimi tehničnimi možnostmi. Tak dostop je zelo koristen in že zelo razširjen, zato bi ga bilo treba še naprej podpirati in ga dopolnjevati.

4.1.1 „Zlati“ ali „zeleni“ dostop

Vprašanje, ali se je mogoče ali treba z založnikom dogovoriti za „zlati“ ali „zeleni“ dostop, je predvsem pragmatično vprašanje oz. vprašanje stroškov. Pomemben je splošen spletni dostop do znanstvenih in tehničnih objav, ki časovno ni preveč zamaknjen.

4.1.2 Previsoki stroški

Nastalo je prepričanje, da najpomembnejši založniki za dostop zaračunavajo previsoke provizije. Ta problem bi lahko odpravili z več konkurence v vzajemnem delovanju med avtorji, izdajatelji in založniki. Pri oceni znanstvenega dosežka je vsekakor pomemben tudi ugled revije, v kateri je bil dosežek objavljen. Zato Odbor spodbuja Komisijo, naj skupaj z znanstvenimi organizacijami še razmisli o možnostih za izboljšanje. Pri tem pa se ne sme omejevati svobode avtorjev pri izbiri revije.

4.1.3 Predhodna poročila

Odbor opozarja na razširjeno prakso, da se novi izsledki, ki jih pred objavo v strokovnih revijah še ocenjujejo zunanji strokovnjaki (*ang. Referees*), strokovni javnosti že vnaprej dajo na voljo v obliki poročil, tudi prek spleta. Podobno velja za predavanja na simpozijih in strokovnih konferencah, ki imajo zato zelo pomembno povezovalno funkcijo.

4.1.4 Mednarodni dogovori – simetrija

Na mednarodni ravni se je treba izogibati močno enostranskim stališčem EU in drugih držav. Če znanstveniki oz. državljani iz vsega sveta prek spleta brezplačno dostopajo do znanstvenih objav, ki so nastale v EU, je nujno, da se tudi znanstvenikom in državljanom EU zagotovi brezplačen dostop do vseh objav, ki so nastale zunaj EU. Odbor podpira prizadevanja Komisije, da to simetrijo doseže z mednarodnimi dogovori. Znanstveno delo bodo resnično olajšali samo svetovni informacijski tokovi.

4.1.5 Strokovne konference in knjižnice

Odbor svari pred prepričanjem, da bi z odprtim dostopom ostale oblike izmenjave informacij in misli postale odveč ali nepomembne. Delo na računalniku ne more nadomestiti pogovorov in razprav ali intelektualnega vzdušja knjižnice in strokovne konference, ki učinkujejo spodbujevalno.

4.2 Shranjevanje podatkov

Večina velikih raziskovalnih organizacij je shranjevanje podatkov že vključila v svoja pravila dobre znanstvene prakse. Glede na velikanske količine podatkov, ki nastajajo danes, je tudi to predvsem vprašanje razpoložljivih virov in infrastrukture, torej precej visokih stroškov za opremo in osebje, potrebno za preverjanje podatkov, po potrebi urejanje neobdelanih podatkov, njihovo komprimiranje, krajšanje ali brisanje in opisovanje v obliki metapodatkov, pri čemer se pomembne informacije ne smejo izgubiti. Upoštevati je treba razmerje med stroški in koristmi.

4.2.1 Podpora Komisije

Odbor pozdravlja dosedanje in načrtovane ukrepe Komisije za podporo shranjevanja raziskovalnih podatkov in v ta namen potrebne infrastrukture.

4.2.2 Strokovne rešitve

Odbor se strinja s Komisijo, da ni mogoče iskati splošnih rešitev, temveč da se morajo strokovnjaki s posameznih področij sami odločiti, v kakšnem obsegu in s kakšnimi sredstvi bodo shranjevali podatke ter kakšna je prava raven standardizacije. Pri tem je treba po možnosti uporabiti odprte in mednarodne standarde, da se omogoči interoperabilnost.

4.3 Odprt zunanji dostop do podatkov

Namera Komisije in drugih zagovornikov⁽⁵⁾ spodbujanja odprtega (digitalnega) dostopa do raziskovalnih podatkov temelji zlasti na naslednjih ciljih:

- a) izboljšati kakovost znanstvenega diskurza, saj je za razumevanje in natančno ocenjevanje objavljenih raziskovalnih izsledkov praviloma potreben dostop do analiziranih podatkov in orodij za njihovo analizo;
- b) s ponovno uporabo podatkov povečati donos od javnih sredstev, uporabljenih za pridobitev teh podatkov.

Odbor v celoti podpira te splošne cilje.

Vprašanje pa je, kakšni instrumenti bodo uporabljeni, kako diferencirano in v kakšnem obsegu naj bi se to izvajalo, kakšno dodatno – tudi upravno – breme je s tem povezano, ali bodo pričakovane koristi upravičile dodatno breme in kateri pomsleki se pri tem porajajo.

4.3.1 Dosedanja praksa

Za znanstvene raziskave je značilno, da morajo biti vsi procesi znanstvenih odkritij, vključno s pridobljenimi podatki in viri, razumljivi oz. ponovljivi, tako dosežene ugotovitve pa morajo vzdržati vsakršno razpravo in polemiko. V ta namen znanstvena skupnost pred objavo v revijah, hkrati z objavo in po njej ravna v skladu z uveljavljeno in uspešno prakso, ki vključuje seminarje, konference, pripravo izvedenskih mnenj, strokovne preglede, izmenjavo informacij in podatkov, kadrovske izmenjave ipd., dandanes pa tudi sodobna orodja digitalne agende. Organizacija CERN⁽⁶⁾ je prav za izmenjavo podatkov predlagala svetovni splet (www) in predlog razvijala s partnerji.

4.3.2 Dodatni ukrepi

Predlogi Komisije se torej lahko nanašajo samo na vprašanje, kako je mogoče to doslej običajno prakso samoorganizacije dopolniti, izboljšati, poenostaviti in učinkoviteje oblikovati. Konkretni dodatni ukrepi, ki naj bi se izvajali v ta namen, v sporočilu Komisije niso dovolj jasno navedeni; zdi se, da so med drugim načrtovani pilotni projekti.

4.3.3 Problemi in ovire

Pričakovanja, povezana z odprtim dostopom, so bila že opisana. Opozoriti pa je treba tudi na probleme, ki jih je treba rešiti, ter na izjeme in ovire, med drugimi naslednje:

- tajnost inovativnih razvojnih dosežkov, predvsem v sodelovanju z industrijo (MSP); vidiki, povezani s patentnim varstvom;
- tajnost podatkov pacientov v medicinskih raziskavah;
- zagotavljanje avtorskih pravic (raziskovalcev in raziskovalnih organizacij) za podatke;
- nesporazumi pri dostopu do podatkov in njihovem tolmačenju, vključno s posledicami;
- morebitne pravne omejitve pri prenosu tehnologije, povezane z nadzorom izvoza;
- zagotavljanje globalne simetrije med EU in tretjimi državami;
- stroški za osebje in opremo, ki sta potrebna za izbor relevantnih podatkov iz pogosto nepregledne količine neobdelanih podatkov in priprava teh podatkov tako, da so za zunanje akterje lažje razumljivi in koristni.

Ti problemi so seveda ovira za uvedbo splošnega odprtega dostopa do raziskovalnih podatkov.

4.3.4 Diferenciran pristop

Zato je potreben diferenciran pristop. Odbor ponavlja, da obstajajo področja, na katerih je odprt zunanji dostop do raziskovalnih podatkov prek spleta lahko prednost; to npr. velja za meteorološke podatke, genske banke, demografske podatke ali podatke, ki so podobno jasno opredeljeni in statistično pomembni (čeprav je treba tukaj še razjasniti, kako bi bilo treba opredeliti pojem „podatki“).

V nekaterih primerih pa Odbor priporoča bistveno bolj previden pristop, npr. pri:

- i. izredno zapletenih preizkusih, kot so pospeševalniki ali preizkusne zmogljivosti jedrske fuzije, in
- ii. vseh oblikah sodelovanja z industrijskimi raziskavami, vključno z MSP.

4.3.5 Po mnenju Odbora ravno v tem zadnjem primeru obstaja neodprtljivo nasprotje med ciljem, da se po eni strani spodbuja odprt dostop do raziskovalnih podatkov, po drugi pa spodbujajo inovacije s krepitvijo javno-zasebnih partnerstev ipd., pri katerih je tajnost ključnega pomena. Tudi poskus, da se doseže ravnovesje interesov med tema nasprotnima ciljema tako, da se razlikuje med „neškodljivimi“ podatki iz npr. temeljnih raziskav in med podatki iz npr. uporabnih raziskav, ki porajajo inovacije, je lahko tvegan, kajti takšno razlikovanje že vnaprej pomeni, da moramo biti sposobni videti v

⁽⁵⁾ www.royalsociety.org/uploadedFiles/Royal_Society_Content/policy/projects/sape/2012-06-20-SAOE.pdf,
www.wissenschaftsrat.de/download/archiv/2359-12.pdf

⁽⁶⁾ Evropska organizacija za jedrske raziskave.

prihodnost. Navsezadnje lahko ravno revolucionarna nova spoznanja iz t. i. temeljnih raziskav vodijo v še posebno številne inovacije in s tem v izgubo patentnega varstva, če se prezgodaj objavijo (glej tudi točko 3.3). Zato bi bilo treba v tem primeru poiskati podobno pragmatično rešitev kot pri „običajnih“ objavah (glej točki 3.2 in 4.1 sporočila Komisije).

4.3.6 Načelo prostovoljnosti

Raziskovalcem, ki so udeleženi pri posameznem raziskovalnem projektu, je treba omogočiti, da sami odločajo o tem, ali in kdaj bodo podatki, pridobljeni v okviru projekta, pod določenimi pogoji prosto dostopni, in če bodo, kako podrobni bodo. Primer organizacije CERN kaže, da prostovoljni procesi „od spodaj navzgor“ bolje ustrezajo tukaj obravnavanim ciljem kot pa pravila, vsiljena od „zgoraj“. Odbor priporoča več zaupanja v sposobnosti znanstvene skupnosti, da se sama organizira. Preprečiti je treba kakršen koli vsiljen poseg (glej točko 4.3.10) v doslej uspešno, vendar tudi občutljivo znanstveno kulturo.

4.3.7 Podatki iz objav

Razmislili bi lahko npr. o tem, da bi se nekateri podatki (glej točko 4.2), na katerih temeljijo prosto dostopne objave, elektronsko obdelali skupaj z objavami ter da bi se zagotovil odprt dostop do njih. Toda tudi v tem primeru je vprašljivo, ali pričakovana vrednost zaradi spletne uporabe podatkov s strani tretjih strani resnično upravičuje dodatno obremenitev prvotnih avtorjev, ki te odvrča od lastnega raziskovalnega dela. To vprašanje je treba preučiti za vsak posamezen primer posebej.

4.3.8 Pilotni projekt

Odbor podpira prizadevanja Komisije, da najprej začne pilotni projekt na razmeroma nezapletenem in za to primernem strokovnem področju ter tako zbere izkušnje. O doseženi dodani vrednosti bi bilo treba pripraviti poročilo.

4.3.9 Birokracija in sprejemanje

Precejšnja nejevolja mnogih raziskovalcev zaradi pretirane birokratizacije postopkov prijave in odobritve, ki jih narekuje Komisija, se je medtem nekoliko zmanjšala zaradi prizadevanj Komisije za poenostavitev in kontinuiteto⁽⁷⁾ instrumentov podpore. Vendar lahko znova močno vzplameni, če bodo uvedene nove, slabo pripravljene zahteve, če se bo posegalo v delo raziskovalcev in če bodo nastale nove birokratske ovire.

4.3.10 Interesi „financerjev“

Pri obravnavi zgoraj navedenih točk se zastavlja tudi vprašanje, ali – in do kakšne mere – naj „financerji“ ali „davkoplačevalci“, ki jih tukaj zastopa Komisija, odprt spletni dostop do vseh raziskovalnih podatkov določijo kot pogoj za finančno podporo. Ne glede na ugotovitve iz točk 3.1 in 3.2 pa to ni

glavna tema tega mnenja. Odbor meni, da je veliko pomembnejše vprašanje, s kakšnimi pristopi k financiranju in upravljanju raziskav se lahko – tudi v interesu „financerjev“ – dosežejo čim večji znanstveni in gospodarski uspehi.

4.4 Dodatno breme v proračunu za raziskave

Komisija z vsemi predlaganimi ukrepi razbremenjuje prejemnike informacij (objav, podatkov), ki jim za informacije ni treba več plačevati. Namesto njih stroški bremenijo tiste, ki podatke in objave ustvarjajo, torej raziskovalce in njihove organizacije. Zato morajo biti ti stroški upoštevani v proračunu za raziskave; če gre za financiranje EU, morajo biti vključeni v proračun za program Obzorje 2020. Stroške je treba torej prišteti k posameznim zneskom podpore.

4.4.1 Odprt dostop do znanstvenih objav pomeni, da morajo biti v proračunu za raziskave ne le sredstva za nove raziskovalne izsledke, temveč tudi za zagotavljanje splošnega dostopa do njih.

4.4.2 Enako velja tudi za stroške obsežnejšega arhiviranja podatkov in s tem povezane kadrovske in infrastrukturne stroške (med drugim pogoj za točko 4.4.3).

4.4.3 Še toliko bolj pa to seveda velja za dodatne stroške, ki so povezani z zagotavljanjem morebitnega javnega dostopa do vseh ali izbranih raziskovalnih podatkov.

4.5 Možni nesporazumi

Odboru se zdi, da nekatere zahteve in razlogi za odprt dostop, ki se pojavljajo v politični razpravi, izhajajo tudi iz napačnega razumevanja delovanja področja znanosti in raziskav, pa tudi sposobnosti običajnih državljanov, da dojemajo specifične znanstvene podatke. Znanstvene objave so namreč ponavadi razumljive samo za strokovnjake, ki so dejavni na zadevnem strokovnem področju. Torej odprt dostop služi samo za informiranje slednjih. Enako velja za dostop do raziskovalnih podatkov.

4.6 Informiranje državljanov in političnih akterjev

Še toliko pomembnejša so zato vsa prizadevanja, da bi bila bistvena sporočila iz novih spoznanj razumljiva tudi za laike. Odbor je že večkrat opozoril na pomen medijev, ki se uporabljajo v ta namen, in priznava s tem povezana prizadevanja Komisije, vključno s sistemom CORDIS⁽⁸⁾. Poudariti je treba trud znanstvenikov, ki so sposobni spoznanja s svojega strokovnega področja pojasniti tako, da so razumljiva za čim več ljudi. Navsezadnje morajo biti tudi politični akterji čim bolj obveščeni o vsebini in pomenu znanstvenih spoznanj ter o možnostih za nadaljnje raziskave, saj lahko samo tako sprejemajo utemeljene odločitve.

⁽⁷⁾ UL C 48, 15.2.2011, str. 129.

⁽⁸⁾ http://cordis.europa.eu/home_en.html

4.7 Dostop do strokovnega znanja

Podjetja in organizacije civilne družbe se pogosto pritožujejo zaradi slabega dostopa do strokovnega znanja. Zato je predvsem za MSP pomembno, da imajo vsaj enega zaposlenega ali zunanjega strokovnjaka, ki te podatke lahko razume, ali da lahko uporabijo storitve ustrezne posvetovalne organizacije. Odbor opozarja tudi na svoja priporočila (iz enega od prejšnjih mnenj ⁽⁹⁾) Komisiji, naj razvije poseben iskalnik za to temo,

in na iskalnik ⁽¹⁰⁾, ki ga je dal na voljo Evropski patentni urad in s katerim je zdaj mogoče najti večino novejših patentov po vsem svetu.

4.8 Spletni dostop do prejšnjih objav

Poleg že obravnavanih tem obstaja – med drugim tudi na področju humanističnih znanosti – interes za to, da bi bile starejše izvirne objave ravno tako elektronsko dostopne na spletu. Odbor vsekakor pozdravlja ta prizadevanja, vendar jih v tem mnenju ne obravnava.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ UL C 218, 11.9.2009, str. 8, točka 3.2.

⁽¹⁰⁾ <http://worldwide.espacenet.com>

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 273/2004 o predhodnih sestavinah pri prepovedanih drogah

COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD)

(2013/C 76/10)

Poročevalec: **David SEARS**

Svet in Evropski parlament sta 15. oziroma 22. oktobra 2012 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 273/2004 o predhodnih sestavinah pri prepovedanih drogah

COM(2012) 548 final - 2012/0261 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 130 glasovi za, 1 glasom proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek in priporočila

1.1 Namen predloga je odpraviti nekatere pomanjkljivosti v sedanji zakonodaji EU, kar zadeva spremljanje in nadzor trgovine med podjetji v EU, ki trgujejo z anhidridom očetne kisline. To je kemični proizvod, ki se uporablja v številne zakonite in nujne namene, ki pa je zaradi preusmerjanja predhodna sestavina za nezakonito proizvodnjo heroina iz morfina, zlasti v Afganistanu. EESO priznava potrebo po spremembi uredbe in odločno podpira predlog.

1.2 EESO podpira tudi predlog o vzpostavitvi evropske podatkovne baze pooblaščenih izvajalcev in končnih uporabnikov ter o izboljšanju zbiranja poročil držav članic o zaseženih in zaustavljenih nezakonitih pošiljkah vseh predhodnih snovi pri prepovedanih drogah, ki so ali niso na seznamu.

1.3 Zaradi razširitve veljavne zakonodaje o registraciji na „uporabnike“ v nasprotju z „izvajalci“ so potrebne nove ali spremenjene opredelitve. Navedene so nekatere manjše pomanjkljivosti in dana so priporočila. Končni uporabniki morajo biti v celoti obveščeni o namenu in koristih registracije. Pristojni organi bi morali imeti enake pravice dostopa do poslovnih prostorov končnih uporabnikov, kot jih imajo trenutno v primeru izvajalcev.

1.4 EESO priznava, da bodo novi predlogi učinkoviti samo, če bodo ustrezno predstavljeni in ne bodo pomenili nepotrebnih dodatnih finančnih bremen za vse udeležene

akterje. Predlog o izključitvi mikro podjetij iz obveznosti plačevanja pristojbin za registracijo je zato treba odločno podpreti.

1.5 EESO tudi ugotavlja, da se udeležene stranke v Evropi v celoti strinjajo z zahtevami iz ustrezne konvencije Združenih narodov iz leta 1988, zlasti člena 12, kar zadeva sodelovanje za doseganje želenih rezultatov. To je privedlo do uspehov pri sodelovanju z drugimi akterji v EU in drugje, in sicer na področjih boja proti kriminalu, varovanja zdravja državljanov, nadaljnjega omogočanja zakonite trgovine ter zaščite ugleda zadevnih organizacij in podjetij. Uporabljene postopke, raven vzajemnega spoštovanja in zaupanja ter slog in vsebino sporočil prizadetim strankam je treba priznati kot zgled za oblikovanje in spoštovanje zakonodaje na ravni EU ali kateri koli drugi ravni. Upati je, da bo pri načrtovanih predlogih za nadzor psihotropnih snovi in sintetičnih drog (angl. *designer drugs*) v okviru odločnih, dobro usmerjenih in utemeljenih politik javnega zdravja – zlasti na področju preprečevanja na ravni EU in na nacionalni ravni – uporabljen podoben vzorec. EESO izraža zadovoljstvo, da bo lahko v ustreznem času prispeval k tem predlogom.

2. Uvod

2.1 Predhodne sestavine pri prepovedanih drogah se proizvajajo, tržijo in uporabljajo po vsem svetu v zelo različnih zakonitih in nujnih postopkih, vendar jih je mogoče tudi preusmeriti v nezakonito proizvodnjo prepovedanih drog, kot so kokain, heroin, ekstazi ali metamfetamini. Prizadevanja za nadzor trgovine s temi snovmi, ki so potrebne zaradi svojih fizikalnih lastnosti, npr. kot topila za pridobivanje zdravilnih učinkovin iz rastlin ali kot kemični dejavniki za spremembo narave in učinka pridobljenih drog, že dolgo veljajo za pomembna.

2.2 Mednarodni okvir za ukrepanje temelji na Konvenciji Združenih narodov iz leta 1988 proti nezakonitemu prometu z mamili in psihotropnimi snovmi. V členu 12 je poudarjeno, da je sodelovanje med regulativnimi organi in podjetji ključno za doseganje želenih rezultatov.

2.3 Zmanjševanje preusmerjanja predhodnih sestavin pri prepovedanih drogah je na ravni Evropske unije pomemben cilj strategije EU na področju drog (2005–2012) in akcijskega načrta EU na področju drog (2009–2012). Pravni okvir za notranjo trgovino trenutno zagotavlja Uredba (ES) št. 273/2004, ki jo upravlja GD ENTR (generalni direktorat za podjetništvo in industrijo), ter na področju zunanje trgovine Uredba Sveta (ES) št. 111/2005, ki jo upravlja GD TAXUD (generalni direktorat za obdavčenje in carinsko unijo). Uredba Komisije (ES) št. 1277/2005, spremenjena z uredbama (ES) št. 297/2009 in (EU) št. 225/2011, določa podrobna pravila izvajanja za pristojne organe in gospodarske subjekte.

2.4 V skladu s tema uredbama države članice zbirajo in sporočajo informacije o količinah nekaterih snovi, ki so na seznamu (tj. ki se posebej spremljajo in nadzorujejo) in ki niso na seznamu (ki se spremljajo prostovoljno), katerih pošiljke so bile zaustavljene (pred začetkom dobave) ali zasežene (med dobavo ali po njej). Te količine se lahko nato primerjajo s celotno količino snovi, katerih pošiljke so bile zaustavljene ali zasežene po celem svetu. Kakršno koli nepričakovano zvišanje sporočenih količin ali spremembe v pogostosti in razporejenosti zaustavitev in zasegov pošilk so lahko posledica izboljšane spremljanja, lahko pa pomenijo tudi povečano usmerjenost na konkreten trg za nezakonite namene, po možnosti zaradi domnevnih ali dejanskih pomanjkljivosti nadzora na lokalni ravni.

2.5 Konsolidirani podatki za leto 2008 v primerjavi z letom 2007 kažejo 7-kratno povečanje sporočenih količin za točno določeno predhodno sestavino pri prepovedanih drogah, in sicer anhidrid očetne kisline, ki se uporablja za pretvarjanje morfina (ki se pridobiva iz opija) v heroin. 241 ton zaseženih pošilk v EU je pomenilo več kot 75 % celotnih zasegov v svetu, na kar je Mednarodna uprava Združenih narodov za kontrolo narkotikov že večkrat opozorila. V poročilu Komisije COM(2009) 709 o izvajanju in delovanju ustrezne zakonodaje je bilo sklenjeno, da kljub na splošno zadovoljivi učinkovitosti še vedno obstajajo nekatere pomanjkljivosti, zato poročilo vsebuje priporočila, zlasti glede spremljanja in nadzora prodaje anhidrida očetne kisline v EU.

2.6 Komisija in vse druge zadevne stranke so v celotnem procesu priznavale, da je anhidrid očetne kisline ključna alkili-

rajoča učinkovina pri sintezi cele vrste prekrivnih materialov, filmov, plastike, farmacevtskih izdelkov (na primer aspirina) in drugih potrošniških proizvodov. Proizvajalci interno porabijo večji del celotne globalne proizvodnje (trenutno približno 1 milijon ton na leto); manjši del, kar je manj kot tretjina celotne proizvodnje, se proda tretjim končnim uporabnikom. Po ocenah naj bi količina, ki je potrebna za nezakonito uporabo, zlasti v Afganistanu, znašala med 380 in 570 ton na leto. To pomeni proizvodnjo približno 380 ton afganistanskega heroina, od katerih se 70 ton dobavi uživalcem drog v Evropi. Povprečna vrednost na črnem trgu v Evropi naj bi znašala 40 EUR na gram, kar je enako letni nezakoniti trgovini v vrednosti 3 milijard EUR. Tržna vrednost za to potrebnega anhidrida očetne kisline je zanemarljiva, če jo primerjamo z navedenim in z vrednostjo zakonite prodaje ali stroški izgube osebnega ali poslovnega ugleda, ki je posledica takšnega preusmerjanja za nezakonito uporabo. Kemična industrija s programom odgovornega obnašanja (angl. *Responsible Care*) po celem svetu prispeva k temu, da so zakoniti izvajalci, ki prvič vstopajo na trg, seznanjeni s temi vidiki.

2.7 Prav tako se priznava, da bi se kljub uspešnemu preprečevanju vseh poskusov preusmerjanj v Evropi te sestavine preusmerjale drugje v svetu. Finančne nagrade za proizvajalce drog, kot je navedeno zgoraj, so preprosto previsoke. Vendar je nadzor še vedno v celoti utemeljen in je lahko drugim za zgled. Če nadzor velja za stroškovno učinkovitega, ga prizadete industrijske panoge v celoti podpirajo, tako da se lahko zakonita trgovina v EU nadaljuje.

2.8 Komisija je glede na zgornje okoliščine preučila številne alternativne pristope, kot je navedeno v oceni učinka, ter se posvetovala s predstavniškimi organi prizadetih panog – najprej s Svetom evropske kemijske industrije (CEFIC) za proizvajalce („izvajalce“) in nekatere velike končne uporabnike ter z Evropsko organizacijo distributerjev kemičnih sestavin (FECC) za distributerje in manjše končne uporabnike – in predstavniki držav članic, ki bodo morale predloge izvajati. Dosežen je bil splošen dogovor, da je sedANJI predlog najboljša možnost.

3. Povzetek predloga Komisije

3.1 Predlog Komisije razširja sedanje zahteve glede registracije anhidrida očetne kisline za proizvajalce, distributerje in trgovce na končne industrijske uporabnike, tj. podjetja, ki kupujejo anhidrid očetne kisline za lastne namene ali procese znotraj EU.

3.2 To naj bi dodatno omejilo dejansko ali nameravano preusmerjanje anhidrida očetne kisline v EU, da se zmanjša nezakonita uporaba zunaj EU ter vzpostavi večja pravna varnost za podjetja, ki zakonito poslujejo v EU.

3.3 Sedanje snovi s seznama skupine 2 iz Uredbe (ES) št. 273/2004 so zato razdeljene na dva dela, pri čemer je skupina 2a omejena na anhidrid očetne kisline, skupina 2b pa na štiri druge kemične proizvode, na katere ta sprememba ne vpliva. Opredelitev za skupino 1, tj. posebne kemikalije manjšega obsega, ki so kot najbolj občutljive in ključne predhodne sestavine pri prepovedanih drogah pod strožjim nadzorom, in za skupino 3, tj. običajne kemikalije z večnamensko uporabo, ostaja nespremenjena.

3.4 Namen predloga je tudi vzpostaviti evropsko podatkovno bazo o predhodnih sestavinah pri prepovedanih drogah, da se zagotovi bolj učinkovito zbiranje podatkov o zaseženih in zaustavljenih pošiljkah ter vzdržuje seznam izvajalcev in uporabnikov z licenco ali registracijo EU, ki so vključeni v zakonito proizvodnjo, trgovino ali uporabo predhodnih sestavin pri prepovedanih drogah.

3.5 V predlogu so pojasnjene tudi nekatere sedanje opredelitve, določene so izjeme za mikro podjetja glede plačevanja pristojbin za registracijo, uvedene spremembe sedanjih določb o komitologiji v skladu z novimi pravili Lizbonske pogodbe ter odpravljena potreba po formalnem postopku sprejemanja pri pripravi smernic. V predlogu so prav tako pojasnjene pravice držav članic, da sprejmejo dodatne ukrepe za pridobitev informacij in po potrebi za vstopanje v izvajalčeve poslovne prostore v primeru sumljivih poslov v zvezi s snovmi, ki niso na seznamu.

3.6 Pravna podlaga predloga je člen 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije in vsaj v sedanji obliki izpolnjuje zahteve EU glede subsidiarnosti in sorazmernosti.

3.7 Uredba začne veljati dvajseti dan po objavi v Uradnem listu Evropske unije in je v celoti zavezujoča in se neposredno uporablja v vseh državah članicah. V uredbi je predvideno prehodno obdobje do 18 mesecev, v katerem morajo pristojni organi vzpostaviti zahtevane postopke, nekateri končni uporabniki pa pridobiti prvo registracijo. V skladu z uredbo so postopki registracije za vse uporabnike strožji, registracijo pa je mogoče zavrniti, če se ugotovi, da so informacije, predložene pristojnim organom, nezadovoljive.

3.8 Predlog spremljata tudi obrazložiten memorandum in delovni dokument služb Komisije (ocena učinka). Na voljo je tudi povzetek ocene učinka. Na ustreznih spletnih straneh GD ENTR in GD TAXUD je povzetek razvoja zakonodaje EU o spremljanju in nadzoru predhodnih sestavin pri prepovedanih drogah v EU ter med EU in tretjimi državami, prav tako pa so navedene povezave do vseh ustreznih dokumentov, zainteresiranih strani in zadevnih organizacij.

3.9 Poročila Komisije o zaustavljenih in zaseženih pošiljkah predhodnih sestavin pri prepovedanih drogah, pripravljena na podlagi podatkov, ki so jih predložile države članice za obdobje 2006–2010, pomenijo spodbudo za sedanje predloge in so objavljena na spletnih straneh. Predstavitev, ki jo je imel GD ENTR za Delovno skupino Sveta za carinsko unijo 16. oktobra 2012, je zagotovila dodatne informacije. Izvod dokumenta „Smernice za izvajalce“, ki sta ga skupaj objavila GD ENTR in GD TAXUD in naj bi ga nacionalni pristojni organi poslali samo zaupanja vrednim podjetjem, ki so vključena v dolgotrajno zakonito trgovanje s snovmi, ki so in niso na seznamu, je bil predložen ločeno.

3.10 Druga poročila, kot sta na primer „Poročilo o predhodnih sestavinah in kemikalijah, ki se pogosto uporabljajo pri nezakoniti proizvodnji narkotikov in psihotropnih snovi“, ki ga je objavila Mednarodna uprava za kontrolo narkotikov, in „Poročilo o mednarodni strategiji za nadzor narkotikov“, ki ga je pripravilo ameriško zunanje ministrstvo, zagotavljajo zunanji in bolj globalen pregled. Obstaja soglasje, da na primer v Afganistanu ni zakonitega povpraševanja po anhidridu očetne kisline in da je zato celoten uvoz nezakonit. Zavezniške sile naj bi zasegle okoli 20 ton veliko večjega celotnega uvoza leta 2011. Glavni viri nezakonitega uvoza naj bi bile Kitajska, Južna Koreja, Evropa, države Srednje Azije in Indija. Seveda to delo še ni končano, tesno mednarodno sodelovanje in težko pridobljeno vzajemno zaupanje pa ostajata ključnega pomena.

4. Splošne pripombe

4.1 EESO je 26. februarja 2003 podal mnenje o dokumentu COM(2002) 494 final ⁽¹⁾, v katerem je v celoti podprl predloge Komisije v zvezi s predlaganim nadzorom predhodnih sestavin pri prepovedanih drogah. To je bilo ustrezno upoštevano v končni različici uredbe februarja 2004, ki je bila objavljena kot Uredba (ES) 273/2004 ⁽²⁾.

⁽¹⁾ UL C 95 z dne 23.4.2003, str. 6.

⁽²⁾ UL L 47 z dne 18.2.2004, str. 1.

4.2 EESO tudi odločno podpira prizadevanja za zmanjšanje uživanja drog v EU in drugod, kakor je pojasnil v svojem mnenju iz maja 2012 kot odziv na sporočilo Komisije „Za odločnejši odziv Evrope na izzive, ki jih predstavljajo droge“⁽³⁾. V njem je poudarjena potreba po ohranitvi uravnoteženega pristopa k ponudbi in povpraševanju. Zmanjšanje ponudbe, ki je lahko samo začasno, je treba podpreti z močnimi, dobro usmerjenimi in učinkovitimi politikami javnega zdravja, zlasti na področju preprečevanja na ravni EU in na nacionalni ravni (člen 168(1) PDEU). Ključnega pomena bosta sodelovanje in izmenjava najboljših praks med državami članicami. Politike bi morale temeljiti na podatkih in dokazih in ne obratno.

4.3 EESO zato odločno podpira sedanji predlog o krepitvi spremljanja in nadzora trgovanja z anhidridom oetne kisline med podjetji v EU in o izvajanju dodatnih ukrepov za pomoč pri spremljanju in nadzoru predhodnih sestavin pri prepovedanih drogah na splošno, zlasti z vzpostavitvijo evropske podatkovne baze izvajalcev in uporabnikov z licenco ali registracijo ter informacij držav članic o zaustavljenih ali zaseženih pošiljkah snovi, preusmerjenih za nezakonito uporabo, predvsem za proizvodnjo narkotikov in psihotropnih snovi, običajno zunaj EU. Zlasti je zaskrbljujoče preusmerjanje manjših količin anhidrida oetne kisline za proizvodnjo heroína.

4.4 EESO tudi izreka pohvalo Komisiji in vsem, ki so bili vključeni v izvajanje sedanje zakonodaje ter naknadne preglede in postopek posvetovanja, za skrbno in stalno sodelovanje z državami članicami, regulativnimi organi, organi kazenskega pregona, proizvajalci, posredniki in končnimi uporabniki, kot se zahteva v skladu s členom 12 Konvencije ZN iz leta 1988. Rezultat tega je bil sklop dobro usmerjenih, dobro utemeljenih, dobro dokumentiranih in stroškovno učinkovitih predlogov, ki jih jasno podpirajo in jih bodo zato verjetno v celoti izvajali vsi tisti, ki jih to neposredno zadeva.

4.5 To sodelovanje je že privedlo do občutnega zmanjšanja količin zaustavljenih ali zaseženih pošilk predhodnih sestavin pri prepovedanih drogah v EU in upati je, da to pomeni, da EU ne velja več za lahko tarčo. Prostovoljno spremljanje snovi, ki niso na seznamu, naj bi bilo še posebej učinkovito. Za obravnavo takšnih inovativnih, vztrajnih in zelo dobičkonosnih kaznivih dejanj je prožnost ključnega pomena. Vsaj na tem področju je cilj za vse enak. To v celoti priznavajo vsi zadevni

akterji, lahko pa bi bilo zgled za stroškovno učinkovito zakonodajo EU na drugih področjih s širšim vplivom na podjetja, zaposlene in potrošnike.

4.6 Zakonodaja je učinkovita tudi zato, ker za zadevne proizvajalce, distributerje in končne uporabnike že velja vrsta podobnih kontrol za radioaktivne snovi, biološke dejavnike, kemikalije z dvojno uporabo in izvoz, za katerega je potrebno soglasje po predhodnem obveščanju, itd., prav tako pa imajo vsi ti akterji že izkušnje z njihovim izvajanjem. Nova zakonodaja o predhodnih sestavinah za eksplozive bo kmalu uvedena. Vendar morajo zaradi tega širši vzorci teh zahtev ostati enaki, snovi na seznamu, ki zahtevajo registracijo ali licenco, pa je treba omejiti na najmanjšo možno mero. Sedanji predlog bo zato verjetno učinkovit, vsaj v okviru precej ozko opredeljenega cilja, da se ob sedanji zakoniti trgovini v EU dodatno zmanjša kakršno koli preusmerjanje anhidrida oetne kisline za nezakonito uporabo; za manj usmerjene ali bolj obremenjujoče alternative obstaja večja verjetnost neuspeha.

4.7 EESO se prav tako strinja s Komisijo, da ta predlog ne vpliva na delovne pogoje v industriji ali na pravice potrošnikov na splošno, razen če slednji kot posamezniki podpirajo zmanjšanje razpoložljivosti heroína in s tem povezanih proizvodov v Evropi ali zunaj nje. Žal bo to težko izmeriti, če bo do takšnega zmanjšanja dejansko prišlo. Vendar ta predlog ni odvisen od takšnega tehtanja stroškov in koristi, zato ga je treba v takšni obliki izvesti čim prej.

4.8 EESO prav tako izraža zadovoljstvo, da bo lahko prispeval k nadaljnjim pobudam EU na tem področju, zato poziva Komisijo, naj čim prej predloži načrtovane nove predloge, zlasti o psihotropnih snoveh in čistih sintetičnih drogah (angl. *designer drugs*), ki zdaj postopoma nadomeščajo tradicionalne droge, kot je heroin, in razširjajo trg na splošno.

5. Posebne ugotovitve

5.1 EESO ugotavlja, da se opredeliti „izvajalec“ in „uporabnik“ lahko razumeta kot podvajanje (saj bodo vsi prizadeti „izvajalci“ nekoč „posedovali snovi s seznama“). Ker je seveda treba razlikovati med obema, je treba v prvo alineo nove točke (h) člena 2 za besedno zvezo „pravna oseba“ vstaviti stavek „ki ni izvajalec, ampak“.

⁽³⁾ COM(2011) 689 final, mnenje EESO: UL C 229 z dne 31.7.2012, str. 85.

5.2 Prav tako je treba določiti, da se to izrecno nanaša na uporabnike, ki so registrirani in poslujejo v EU. Za prodajo in/ali dobavo uporabnikom zunaj EU velja ločena zakonodaja. Za zagotavljanje nemotenega delovanja notranjega trga je treba tudi pojasniti, v kateri državi članici morata biti izvajalec in uporabnik registrirana; na primer tam, kjer imata sedež, ali tam, kjer se proizvod (anhidrid očetne kisline) daje na trg.

5.3 Zahteva, da morajo končni uporabniki pridobiti prvo registracijo, bi lahko povzročila kratkoročne motnje v zakoniti trgovini. Te je mogoče čim bolj zmanjšati s proaktivnim komuniciranjem izvajalcev in distributerjev v prehodnem obdobju 18 mesecev, po možnosti na podlagi jasnih in ustrezno oblikovanih smernic, ki jih izdajo pristojni organi v državah članicah. Sedanje „Smernice za izvajalce“ so odličen primer takšnega komuniciranja. Namen in koristi registracije je treba pojasniti ob registraciji, tako da bodo končni uporabniki in izvajalci seznanjeni z možnostjo in tveganji preusmerjanja ter bodo zato lahko bolje prispevali k temu, da se ta tveganja čim bolj zmanjšajo. Pristojni organi bi morali imeti enake pravice dostopa do poslovnih prostorov končnih uporabnikov in izvajalcev.

5.4 EESO podpira predlog Komisije, da bi bilo treba mikro podjetja izvzeti iz obveznosti plačevanja pristojbin za registracijo, saj je ključno, da se ta zakonita trgovina nadaljuje (zaradi mikro podjetij samih in tistih, ki so v njih zaposleni) ter da se nadzor obravnava in izvaja čim širše. Količine, ki so potrebne za nezakonito uporabo, so sorazmerno majhne, zato so manjši uporabniki najverjetneje najbolj izpostavljeni ponudbam, za katere menijo, da jih ne smejo zamuditi. Dobro komuniciranje

za zagotavljanje skladnosti je zato ključnega pomena tako v tiskani kot tudi v elektronski obliki v vseh ustreznih lokalnih jezikih.

5.5 EESO ugotavlja, da zahteva glede poročanja in drugih podatkov za snovi, ki niso na seznamu, odraža prostovoljnost, tj. države članice „lahko“ (namesto „morajo“) upoštevajo predlagane postopke. To seveda niso idealne razmere za zaščito notranjega trga, vendar se zdi takšno ukrepanje boljše kot pa dodajanje še več snovi na že obstoječe sezname prednostnih predhodnih sestavin. Vsi zadevni akterji bi morali te razmere zato skrbno spremljati.

5.6 Kar zadeva predlagano evropsko podatkovno bazo, EESO pozdravlja predlog in odločno podpira njeno uvedbo, vendar pa opozarja, da so zanjo potrebna zadostna sredstva za dolgoročneje ažuriranje in uporabo s strani vseh zadevnih strank, poleg tega pa mora biti oblikovana tako, da bo zagotovila rezultate, ne pa, da se bodo v njej samo kopičili zastareli ali pomanjkljivi podatki. Kakovost in količina zbranih podatkov bosta enako pomembni, pri čemer bo izjemno pomembna stalna podpora organov pregona v državah članicah.

5.7 Dostop do podatkov mora biti seveda omejen na akterje, ki so trdno in trajno zavezani zakoniti trgovini – verjetno tiste, ki so zabeleženi v bazi podatkov. Zahteve po podatkih za izvajalce, distributerje, trgovce in končne uporabnike ter države članice bi bilo treba uskladiti, kadar je to mogoče, da se zaščiti notranji trg ter čim bolj zmanjšajo stroški. Vendar to ne bi smelo biti v nasprotju z glavnim ciljem tega predloga, ki je odkrivati in omejiti nezakonito preusmerjanje predhodnih sestavin pri prepovedanih drogah ter po možnosti pridržati tiste, ki so za to odgovorni.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Sprostitev potenciala računalništva v oblaku v Evropi

COM(2012) 529 final

(2013/C 76/11)

Poročevalec: **g. PIGAL**

Evropska komisija je 14. avgusta 2012 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij - Sprostitev potenciala računalništva v oblaku v Evropi

COM(2012) 529 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 18. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 158 glasovi za, 2 glasovoma proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor vidi računalništvo v oblaku kot priložnost za rast in konkurenčnost v Evropi. S tem mnenjem želi predstaviti drugačno vizijo, ki bi hkrati dopolnila vizijo Komisije, predstavljeno v sporočilu. Odbor Komisijo odločno spodbuja, da pozorno preuči ta predlog in v skladu s tem prilagodi svojo strategijo za računalništvo v oblaku.

1.2 Odbor se strinja s Komisijo, da je treba v Evropi spodbujati uporabo računalništva v oblaku in s tem omogočiti, da bo njeno gospodarstvo bolj prožno, zmogljivo in inovativno. Zato podpira tri ukrepe, ki jih predlaga Komisija:

— odpraviti zmešnjavo pri tehničnih standardih in podpreti sisteme certificiranja;

— določiti *varne in poštene* pogoje za pogodbe o računalništvu v oblaku;

— vzpostaviti evropsko partnerstvo za računalništvo v oblaku, v okviru katerega države članice in podjetja spodbujajo rabo računalništva v oblaku v javnem sektorju.

1.3 Uporaba računalništva v oblaku krepi potrebo po zaščiti državljanov, njihovih podatkov in zasebnosti. Zato Odbor spodbuja Komisijo, naj nadaljuje prizadevanja v tej smeri ter naj zlasti z mednarodnim sodelovanjem in krepitvijo regulativnega okvira ureja naslednje vidike:

— varstvo osebnih podatkov in zasebnosti;

— dostop vlad do podatkov;

— nadzor nad podatki in poravnavanje sporov med uporabniki in ponudniki;

— prenosljivost in interoperabilnost.

Odbor prav tako opozarja, da bodo ta prizadevanja za varstvo podatkov najbolj učinkovita pri tistih podatkih, ki jih ponudniki storitev računalništva v oblaku hranijo na evropskem ozemlju.

1.4 Odbor poleg spodbujanja **uporabe računalništva v oblaku** in glede na uspeh ZDA na tem področju tudi priporoča, da se Komisija zavzame za spodbujanje **evropske proizvodnje „digitalne energije“** oziroma z drugimi besedami za nastanek in krepitev evropskih ponudnikov infrastrukture za računalništvo v oblaku (infrastruktura kot storitev).

To je mogoče doseči na več načinov:

— spodbujati evropske akterje, naj postanejo dejavni in vlagajo v projekte za proizvodnjo „digitalne energije“. Ciljna podjetja bi bila lahko med drugimi ponudniki telekomunikacijskih storitev, založniki programske opreme itd.;

— povečati **sredstva iz strukturnih skladov ali podpirati subvencioniranje zaposlitev** za spodbujanje ustanavljanja podatkovnih centrov računalništva v oblaku, ki jih upravljajo in vodijo evropski subjekti; pri modelu za financiranje računalništva v oblaku bi se lahko zgledovali po evropskem modelu za financiranje širokopasovnega interneta;

— zagnati **evropske projekte**, za katere bi evropski konzorciji lahko predlagali konkurenčne ponudbe ter s tem okrepili svoje dejavnosti, storitve in proizvode.

Cilj tega je **izkoristiti ugodne razmere** (učinkovito varstvo podatkov v Evropi, nezaupanje uporabnikov do preveč oddaljenih ponudnikov, potreba po trdnih varnostnih jamstvih itd.) za spodbujanje razvoja **evropskih ponudnikov računalništva v oblaku**, pa naj bodo lokalni, nacionalni („nacionalno“ računalništvo v oblaku) ali čezmejni (konzorciji iz več držav članic).

1.5 **Prestrukturiranje**, ki je povezano s prenosom informacijskih storitev v računalništvo v oblaku, **izgube delovnih mest, selitve delovnih mest**, virtualizacija in vedno večje razdalje med uporabniki in informatiki so prav tako negativni vidiki, ki jih je treba upoštevati. Ta družbeni učinek pa v sporočilu Komisije ni omenjen.

Nasprotno, Komisija se opira na obete analize, s katero napoveduje, da bi moralo računalništvo v oblaku privedi do ustvarjanja **2,5 milijona novih delovnih mest**. Odbor se sprašuje, ali te številke glede na **položaj v sektorju informacijskih tehnologij** morda niso **nedosegljive**.

1.6 Poleg evropskega partnerstva za računalništvo v oblaku bi se morala Komisija (po ameriškem ali novozelandskem vzoru) čim prej lotiti priprave **strategije „Cloud First“ (politike namenjanja prednosti računalništvu v oblaku)**, s katero bi spodbujala uporabo računalništva v oblaku v evropski upravi in upravah držav članic. S tem naj bi odpravila kulturne ovire ali posamezne bojazni ter seveda izkoristila večjo prožnost storitev in nižje stroške računalništva v oblaku.

Seveda Odbor poudarja, naj Komisija v to **politiko namenjanja prednosti računalništvu v oblaku** vključi varovalke za uporabo računalništva v oblaku v javnih službah in nekaterih občutljivih zasebnih sektorjih, s katerimi bi bilo mogoče nadzirati ali celo preprečiti njegovo gostovanje pri ponudnikih, za katere veljajo nacionalni predpisi, ki predstavljajo tveganje, npr. ameriški zakon **Patriot Act**, ki velja za severnoameriške ponudnike, četudi poslujejo v Evropi.

1.7 Pri računalništvu v oblaku je za uporabnike (posameznike in podjetja) največji problem in vir skrbi reševanje sporov s ponudnikom iz druge države.

Odbor po vzoru e-trgovine, o kateri je pripravil dve mnenji ⁽¹⁾ ter ki je ravno tako globalizirana in mednarodna kot računalništvo v oblaku, predlaga, da se spletno reševanje sporov vključi

med možnostmi za reševanje večine sporov z mediacijo, zlasti tistih, za katere je pristojnih več sodišč. To mediacijo, ki bi morala biti neodvisna in nepristranska, bi bilo mogoče prepustiti že obstoječi ali novi evropski agenciji. Ta bi bila pristojna za vodenje in podporo pogajanjem med ponudniki in uporabniki računalništva v oblaku. Prek te dejavnosti mediacije bi bilo mogoče tudi odkriti glavne vzroke sporov in ponavljajoče se pomanjkljivosti ter določiti, kje so potrebne spremembe postopkov ali predpisov.

1.8 Čeprav so predstavniki Komisije v različnih prispevkih (na konferencah, v medijih itd.) izrazili pripravljenost podpreti obveščanje, ozaveščanje in usposabljanje potencialnih uporabnikov računalništva v oblaku, v sporočilu ni konkretnih ukrepov in števil.

Odbor zato pričakuje, da bo Komisija dopolnila sporočilo predvsem s pobudami, ki so na prvem mestu osredotočene na tiste uporabnike, ki so najmanj ozaveščeni glede računalništva v oblaku, in sicer:

— izobraževanje posameznih uporabnikov o varnostnih in previdnostnih ukrepih pri uporabi računalništva v oblaku, splošnih pogojih ali pogodbah, varstvu zasebnosti itd.;

— ozaveščanje malih in srednjih podjetij (MSP) o koristih računalništva v oblaku, ki si jih lahko obetajo, zmanjšanje stroškov, prilagodljivost in odzivnost dosežkov v informatiki itd.

1.9 Odbor predlaga Komisiji, da v sporočilo vključi pripravo **standardov za porabo energije** v centrih s strežniki, ki so specializirani za računalništvo v oblaku.

1.10 Odbor predlaga, da se v zvezi z ukrepi, ki jih je Komisija sklenila sprejeti, pripravi **natančen časovni načrt** ter da se za vsako predvideno področje natančno in izrecno določijo **datumi in poročila o napredku**.

2. Predlog Komisije

2.1 Naj spomnimo na uvodni stavek, ki računalništvo v oblaku razlaga takole:

„Računalništvo v oblaku lahko poenostavljeno razumemo kot shranjevanje, obdelavo in uporabo podatkov na oddaljenih računalnikih [op. poročevalca: ne da bi nujno poznali njihovo natančno lokacijo], do katerih se dostopa prek interneta.“

⁽¹⁾ Mnenji EESO o direktivi o alternativnem reševanju potrošniških sporov, UL C 181, 21.6.2012, str. 93, in o spletnem reševanju potrošniških sporov, UL C 181, 21.6.2012, str. 99.

Naj dodamo, da je Odbor leta 2012 pripravil mnenje, ki je izključno obravnavalo računalništvo v oblaku ⁽²⁾. Delo Ameriškega nacionalnega inštituta za standarde in tehnologijo (NIST), Evropskega parlamenta in Evropskega nadzornika za varstvo podatkov je prav tako zanimivo.

Komisija je objavila dva dokumenta (zaposilo Komisije za pripravo mnenja Odbora se nanaša izključno na prvi dokument):

- sporočilo, ki predstavlja strategijo računalništva v oblaku Evropske komisije;
- dokument o oceni učinka.

2.2 Komisija predlaga tri „strateške ukrepe“ za spodbujanje uporabe računalništva v oblaku v Evropi.

- odpraviti zmešnjavo pri **tehničnih standardih** in podpreti sisteme certificiranja na ravni EU za zagotovitev zanesljivih ponudnikov storitev računalništva v oblaku;
- določiti *varne in poštene* pogoje za pogodbe o računalništvu v oblaku, zlasti za sporazume o ravni storitve (*Service Level Agreements* – SLA);
- oblikovati evropsko partnerstvo za računalništvo v oblaku, v okviru katerega se v sodelovanju z državami članicami spodbuja raba računalništva v oblaku v javnem sektorju

3. Splošne ugotovitve

3.1 Odbor predlaga nov koncept računalništva v oblaku, ki ga ponazarja koncept „**digitalne energije**“. Ta se vse pogosteje uporablja za ponazoritev informacijske zmogljivosti (shranjevanje, obdelava, prenos podatkov), ki jo zagotavlja računalništvo v oblaku.

„Digitalna energija“ je na voljo ne glede na to, ali potrošniki poznajo način njenega proizvodnje, podatkovni center, lokacijo, uporabljene tehnologije itd. S tem se pojavlja tudi **nova segmentacija trga**: poleg uporabnikov in ponudnikov storitev se zdaj pojavljajo proizvajalci „digitalne energije“, ki so zmožni izpeljati velikanske naložbe (v milijardah ameriških dolarjev) za vzpostavitev centrov računalništva v oblaku.

3.2 „Digitalna energija“ tako kot druge energije (iz fosilnih goriv, električna itd.) dobiva **velik gospodarski in strateški pomen**.

Prvič, strokovno znanje na področju te energije (pa naj gre za proizvodnjo ali distribucijo) je temelj potenciala **rasti in ustvarjanja delovnih mest**, predvidenih v digitalni agendi. Poleg tega je na področju proizvodnje „digitalne energije“ potrebna dejavna vloga, da bi zagotovili (vsaj delno) **strateško neodvisnost in samozadostnost** Evrope in njenih držav članic.

3.3 Razvoj računalništva v oblaku v Evropi je torej mogoče doseči z obvladovanjem celotne verige ustvarjanja vrednosti „digitalne energije“ (uporaba, storitve in proizvodnja), kot prikazuje naslednja preglednica:

Stopnja razvoja	Opis	Cilji politike	Opis
Uporaba	posamezniki, podjetja in javne službe vse bolj uporabljajo rešitve računalništva v oblaku	računalništvu v oblaku prijazno	Evropa uporablja zgolj „digitalno energijo“, ki se proizvede oz. razvija zunaj evropskih meja
Storitve	pojav novega „ekosistema“ računalništva v oblaku, ki se osredotoča na razvoj programske opreme na podlagi infrastrukture računalništva v oblaku	aktivno na področju računalništva v oblaku (*)	Evropa ni zgolj uporabnica „digitalne energije“, temveč je v tem okviru tudi aktivna prek inoviranja in razvoja novih storitev
Proizvodnja	zmogljivost računalništva, ki je na voljo ponudnikom in uporabnikom storitev (npr. velikanske „strežniške farme“ za infrastrukturo računalništva v oblaku)	produktivno na področju računalništva v oblaku (**)	Evropa se ne zadovoljuje le s ponujanjem storitev za porabo „digitalne energije“, ki jo proizvajajo drugi, temveč je tudi proizvajalka te energije, da bi bila neodvisna in samozadostna

(*) Podpredsednica Evropske komisije Neelie Kroes, zadolžena za digitalno agendo, je zagovarjala to raven razvoja v več govorih.

(**) EESO je ta ambicioznejši cilj politike predlagal v svojem prejšnjem mnenju o računalništvu v oblaku (TEN/452).

⁽²⁾ Mnenje EESO o računalništvu v oblaku (*cloud computing*) v Evropi (mnenje na lastno pobudo), UL C 24, 28.1.2012, str. 40.

V zadnjih desetletjih je bilo mogoče oceniti pomen odvisnosti držav članic ali celo celotne Evrope od različnih virov energije: nafte, plina, električne energije itd. Če bi morali v prihodnosti podatke evropskih državljanov, podjetij in javnih služb hraniti, upravljati in nadzirati neevropski akterji računalništva v oblaku, se lahko upravičeno vprašamo o **učinkih takšne odvisnosti** v zvezi z naslednjimi vidiki:

- varstvo najbolj občutljivih podatkov, če je v ospredju strateška konkurenca med neevropskimi in evropskimi državami; na primer v letalski, avtomobilski, farmacevtski industriji, na področju raziskav itd.;
- razpoložljivost podatkov v primeru mednarodnih napetosti med državami „gostiteljicami“ shranjenih podatkov in državami članicami;
- enakopravna obravnava potrošnikov „digitalne energije“, pa naj so državljani ali organizacije iz „prijateljske“ države ali ne;
- ustvarjanje delovnih mest in bogastva s proizvodnjo „digitalne energije“, pa tudi v okviru ekosistema razvoja storitev, v državah „gostiteljicah“; in sicer v škodo držav, ki so zgolj uporabnice in so se zadovoljile s tem, da so prijazne računalništvu v oblaku.

3.4 Evropa je pri dobavi strojne in programske opreme ter računalniških omrežij **že zdaj zelo odvisna** od neevropskih dobaviteljev. Najbolj priljubljena družabna omrežja izvirajo iz ZDA. Najbolj priljubljene iskalnike nadzorujejo podjetja s sedeži v ZDA ali na Kitajskem. Razvoj na področju računalništva se vse pogostejše seli v Indijo ali druge države, ki zagotavljajo nizke stroške.

Trenutno proizvodnjo „digitalne energije“ skoraj v celoti na svetovni ravni nadzoruje oligopol proizvajalcev. Na podlagi nekaterih študij je prvi evropski akter OVH (kratica za „On Vous Héberge“, www.ovh.com), pri čemer pa ni enako prepoznaven ter ni svetovna velesila. Ponudniki telekomunikacijskih storitev, kot so T-Systems, Telefónica Digital, Cloud Sigma, Numergy/SFR ali Cloudwatt/Orange, so uvedli nekaj pobud, vendar pa nimajo možnosti, da bi konkurirali vodilnim akterjem na trgu: Amazonu, Microsoftu in Googlu.

3.5 Čeprav trenutno obstajajo razlike med ureditvami držav članic, te ostajajo blizu evropskim zakonodajnim besedilom, standardom in direktivam, iz česar izvirajo – včasih upravičene

– bojazni uporabnikov, da bodo njihovi podatki preseljeni izven Evrope, kar lahko povzroči težave in pravne blokade v primeru sporov.

Poleg tega med uporabniki največ bojazni sproža ameriški zakon „**Patriot Act**“. Nastal je v okviru boja proti terorizmu (po napadih na zgradbi Svetovnega trgovskega centra v New Yorku) in vladi ZDA ali zveznemu sodniku omogoča dostop do kakršnega koli podatka; lastnik podatkov je lahko državljan ZDA ali ne, edini pogoj je, da podatke hrani ali nadzoruje ameriška družba; to velja tudi, če se podatki hranijo v centru, ki je na evropskem ozemlju. Predvsem pa lastnik teh podatkov ne more biti obveščen o tem, da je podjetje, ki hrani podatke, podatke tudi razkrilo.

3.6 Po mnenju Komisije naj bi računalništvo v oblaku do leta 2020 v Evropi ustvarilo 2,5 milijona novih delovnih mest ter letno prispevalo 160 milijard evrov k BDP Evropske unije (tj. okoli 1 % BDP).

Odbor dvomi v realnost teh števil. Dejansko je iz podrobne ocene učinka računalništva v oblaku v praksi razvidno, da:

- bodo odjemalci storitev računalništva v oblaku te storitve uporabljali skupno, kar ima za posledico zmanjšanje števila zaposlenih v oddelkih za informacijske tehnologije ali njihovo selitev;
- računalništvo v oblaku spodbuja uporabo standardne programske opreme (glej Saas – *Software as a Service*) v škodo bolj specifičnega razvoja, ki zahteva tudi več razvijalcev programske opreme. Tudi tu je torej mogoče pričakovati izgubo delovnih mest.

V sporočilu namreč navedeni družbeni učinek ni omenjen oziroma upoštevan; prav tako niso upoštevani prestrukturiranje v zvezi s prenosom informacijskih storitev v računalništvo v oblaku, izgube delovnih mest, njihove selitve, virtualizacija in vedno večje razdalje med uporabniki in informatiki.

3.7 Že sama uporaba računalništva v oblaku zagotavlja prehranjevalne energije za računalniško opremo. Poleg tega strežniške farme velikih ponudnikov računalništva v oblaku (prostora za hrambo in s tem povezanih storitev) uporabljajo procesorje, ki povečini porabijo okoli 100 W/h na enoto, kar bi bilo mogoče kratkoročno ali srednjeročno zmanjšati na desetino. Nekateri proizvajalci mikroprocesorjev ponujajo poceni procesorje, ki porabijo manj energije in sproščajo manj toplote (ki je velik problem za klimatizacijo prostorov s strežniki).

4. Posebne ugotovitve

4.1 Komisijo predvsem zanima javno računalništvo v oblaku in se ne spušča v trg zasebnega računalništva v oblaku. Vendar pa gre za pristop, ki naj bi bil zanesljiv in ponekod nujen za ključne podatke, preden se preide na „v celoti javno“ računalništvo v oblaku (*Public Cloud*).

Treba je opozoriti, da *Public Cloud* pomeni, da gre za javno dostopno računalništvo v oblaku in ne za računalništvo v oblaku za javni sektor.

4.2 V uvodu je omenjeno, da bi tehnologija računalništva v oblaku lahko pomenila dodatna tveganja, kar pa ne odraža nujno resničnosti; računalništvo v oblaku sicer res prinaša nova tveganja, vendar nekatera druga tudi odpravlja.

4.3 Nekatere angleške izraze, kot so „*cloud-friendly*“ (računalništvu v oblaku prijazno) ali „*cloud-active*“ (aktivno na področju računalništva v oblaku), je težko prevesti v druge jezike; v nekaterih primerih je glede na izvirno jezikovno različico prevod sporočila povsem popačen.

Tako sta v nekaterih jezikih v točki 3.1 in 3.2 „*cloud-friendly*“ (op. prev.: v slovenščini „oblaku prijazno“) in „*cloud-active*“ (op. prev.: v slovenščini „aktivna udeležba v oblaku“) prevedena enako, čeprav imata različne cilje.

5. Analiza Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

5.1 Komisija za povečanje uporabe računalništva v oblaku predlaga naslednje:

- izboljšanje pogodb med potrošniki in dobavitelji „digitalne energije“; gre za uvedbo (ali preprečevanje) nekaterih določb, da bi bolje zaščitili posamezne uporabnike ali mala podjetja pred močjo nekaterih proizvajalcev;
- vzpostavitev skladnih standardov, ki jih priznavajo vsi in ki bodo olajšali interoperabilnost, tj. prenosljivost, med dvema platformama računalništva v oblaku;
- opredelitev enotnega evropskega trga za računalništvo v oblaku na podlagi skladnega, po možnosti enotnega pravnega okvira za vse države članice.

Vsi ti predlogi so konkretni, realistični in potrebni, zato jih Odbor v celoti podpira. Ugotavlja pa, da prva dva predloga ne obravnavata problemov, ki so značilni za Evropo. Zato bi Odbor pričakoval, da se bo Komisija v svojem sporočilu lotila **predvsem težav, ki so specifično evropske**.

5.2 Odbor se še naprej zavzema za temeljne cilje digitalne agende za Evropo, namreč:

- doseči vodilno vlogo na področjih informatike in telekomunikacij za Evropo, njene države članice in gospodarske akterje;

— doseči določeno stopnjo neodvisnosti v razmerju do drugih gospodarskih območij, ki so zdaj vodilna ali pa v vzponu;

— predvsem pa ustvarjati delovna mesta in bogastvo v sami Evropi.

5.3 V zvezi z razvojem „rabe“ računalništva v oblaku je v točki 3.1 sporočila dvakrat omenjen angleški izraz „*cloud-friendly*“ kot cilj, ki ga je treba doseči. Vendar pa je komisarka, zadolžena za digitalno agendo, v svojih številnih govorih v podporo računalništvu v oblaku zagovarjala cilj, da je Evropo treba napraviti aktivno na področju računalništva v oblaku („*cloud-active*“).

Podpredsednica Evropske komisije Neelie Kroes je 27. januarja 2011 v Davosu dejala: „I want to make Europe not just ‚cloud-friendly‘ but ‚cloud-active‘“ („Želim, da Evropa na področju računalništva v oblaku ne postane samo ‚oblaku prijazna‘, temveč ‚aktivna.‘“) in je sporočilo uradno napovedala s člankom v svojem blogu Making Europe cloud active (Ustvarjanje Evrope, ki je aktivna na področju računalništva v oblaku, 27. septembra 2012). Stopnja razvoja, za katerega se je zavzemala v teh govorih, je torej ambicioznejša od stopnje, ki bi bila zgolj „*cloud-friendly*“.

Odbor zato izraža začudenje spričo razkoraka med cilji, za katere se upravičeno zavzema podpredsednica Evropske komisije, in ukrepi, dejansko predlaganimi v sporočilu. Poleg tega opozarja, da je v enem prejšnjih mnenj ⁽³⁾ spodbudil Komisijo, naj bo na področju računalništva v oblaku v Evropi bolj ambiciozna in ne zgolj „aktivna“, in predlagal, naj si prizadeva, da bi bila produktivna na področju računalništva v oblaku („*cloud-productive*“).

5.4 V sporočilu ni predlagano, da bi ustvarili evropskega akterja, „**evropski superoblak**“, za proizvodnjo „digitalne energije“. Ob upoštevanju naloge GD za komunikacijska omrežja, vsebine in tehnologijo ter problematičnosti ustvarjanja takšnega „velikana“ Odbor to stališče razume in podpira. Različni akterji s tega področja (ponudniki telekomunikacijskih storitev, založniki programske opreme, sistemski integratorji itd.) so sicer enotnega mnenja, da je treba to stališče okrepiti.

Med nerealnim evropskim „velikanom“ in evropskimi „mikro-oblaki“, omejenimi na nišne trge in soočenimi s trženjsko, komercialno in finančno močjo globalnih in neevropskih akterjev, **prava evropska srednja pot kljub vsemu obstaja**.

Cilj predloga Odbora je nastanek in krepitev velikih evropskih akterjev, zadolženih za megasredišča računalništva v oblaku: **prihodnja evropska digitalna industrija**. Ti akterji bodo lahko lokalni, nacionalni (*sovereign cloud*) ali čezmejni (konzorciji več držav članic).

⁽³⁾ Mnenje EESO o računalništvu v oblaku (cloud computing) v Evropi, UL C 24, 28.1.2012, str. 40.

5.5 Odbor ugotavlja tudi, da imajo evropski akterji na področju računalništva v oblaku, ki se sicer po velikosti ne morejo meriti z vodilnimi na trgu, več **konkurenčnih prednosti**:

— odjemalci na področju računalništva v oblaku so še vedno skrajno previdni in imajo raje ponudnika teh storitev v bližini, po možnosti nacionalnega ali celo regionalnega, čeprav ta previdnost ne dopušča, da bi kar najbolj zmanjšali stroške za računalništvo v oblaku;

— ureditve varstva podatkov v Evropi in državah članicah so za uporabnike še vedno zapletene in spodbujajo odločanje za nacionalnega ponudnika storitev na področju računalništva v oblaku;

— mednarodne ureditve, ki jih morajo upoštevati ponudniki iz drugih neevropskih držav, trenutno za področje niso primerne; najbolj znan primer je ameriški *Patriot Act*.

Te ugodne razmere, naklonjene nastanku evropskih akterjev, pa ne bodo večne. Zato je **pomembno in nujno, da Komisija ukrepa**, da spodbudi nastanek evropskih akterjev v tem obdobju, ki je še vedno ugodno.

5.6 V točki 2 sporočila je navedeno: „[...] s posameznimi prizadevanji na nacionalni ravni zelo verjetno ne bi dosegli največje stroškovne učinkovitosti“. Odbor spodbuja Komisijo, naj ponovno preuči svoje stališče glede računalništva v oblaku na nacionalni ravni.

Prvič: ta trditev nikjer v sporočilu ali analizi učinka ni podprta z dejstvi, kar je z ozirom na njeno ostrino dokaj presenetljivo.

In drugič: **kritike na račun računalništva v oblaku na nacionalni (sovereign cloud) ali lokalni ravni so ostre**, razen če se predlaga alternativna rešitev, česar pa v sporočilu ni. Lahko bi ogrozile vsakršno verodostojno rešitev za oblikovanje močne, trajnostne in konkurenčne ponudbe na področju računalništva v oblaku v primerjavi z velikani iz drugih delov sveta (Indije, Kitajske in ZDA).

5.7 Predlagani pristop v okviru evropskega partnerstva za računalništvo v oblaku je močno osredotočen na področje javnih storitev: **„spodbujanje skupne vodilne vloge javnega sektorja“** (glej točko 3.5).

Odbor priznava in podpira stališče Komisije glede pomena javnih storitev v socialno-ekonomskih modelih v Evropi. Zato morajo imeti pomembno vlogo pri razvoju računalništva v oblaku.

Vendar Odbor težko razume, kako naj bodo evropske javne službe v razmerah splošnih proračunskih omejitev gonilo inovativnosti na področju računalništva v oblaku. Opozarja tudi, da sta **največje evropske uspehe** zagotovila bodisi zasebni sektor (npr. mobilna telefonija, pametne kartice) ali pa **zasebni sektor s podporo iz javnih virov** (npr. Airbus, Arianespace itd.).

Odbor priporoča, naj bo Komisija bolj jasna glede „vodilne vloge“, ki jo je predvidela v okviru tega partnerstva.

5.8 Pristop, ki ga predlaga Komisija, se zgleduje po **modelu „od zgoraj navzdol“**; z drugimi besedami: spodbujati *rabo*, da bi spodbudili nastajanje storitev in morda tudi *proizvodnje* „digitalne energije“.

Odbor bi to vrsto postopnega uvajanja, ki ga poganja povpraševanje, v celoti podprl v okolju brez slehernega prevladujočega akterja ali pa ob ravnovesju med evropskimi in neevropskimi akterji. Žal pa to okolje ne obstaja več: glavni akterji računalništva v oblaku so neevropski in imajo oligopolen položaj. Vse večja raba računalništva v oblaku bi lahko torej imela nezaželeno učinke, ki bi še bolj okrepili položaj teh vodilnih akterjev.

Odbor ne nasprotuje tej večji rabi, vendar poziva Komisijo, naj določi varovalke, da bodo njena dejanja v prid evropskim akterjem in jim omogočala, da se bodo pojavili v razmerah, v katerih prevladujejo neevropski akterji.

5.9 Vzporedno in kot dopolnilo že omenjenega pristopa „od zgoraj navzdol“ želi Odbor spodbuditi Komisijo, naj predlaga konkretne ukrepe, ki se izrecno zgledujejo po **pristopu „od spodaj navzgor“**. Z drugimi besedami: spodbujajo nastajanje ponudnikov storitev računalništva v oblaku na regionalni, nacionalni ali čezmejni ravni, da bi pozneje spodbujali razvoj storitev in rabo računalništva v oblaku.

Druge panoge, kot so avtomobilska industrija ali mobilna telefonija, so pokazale, kako lahko močna industrijska proizvodnja v Evropi posredno vpliva na višje ravni (storitve in rabo). Spodbujevalne ukrepe za te panoge bi lahko ponovno uporabili za proizvodnjo „digitalne energije“.

Drug primer, ki ga velja upoštevati, so ZDA. V razvoju računalništva v oblaku v tej državi se je takoj uveljavil pristop „od spodaj navzgor“, z uspehom, ki je dobro znan.

Odbor zato predlaga Komisiji, naj se zgleduje po tem primeru razvoja računalništva v oblaku, ki je bil uspešen v velikem obsegu, in naj prispeva k podobnemu uspehu v Evropi.

5.10 Komisija – tako kot druge evropske institucije – veliko uporablja **informacijske tehnologije**. Vendar rešitve zdaj le redko temeljijo na računalništvu v oblaku. Obenem so v ZDA sprejeli *Cloud First Act* („zakon o namenjanju prednosti računalništvu v oblaku“), ki upravam, na katere se nanaša, nalaga, da se morajo prednostno odločati za pristop na podlagi računalništva v oblaku.

Na podlagi tega uspeha Odbor predlaga, naj Komisija zase in za druge institucije sprejme „**Cloud First policy**“ (politiko namenjanja prednosti računalništvu v oblaku) ter tako omogoči razvoj evropskega ekosistema računalništva v oblaku in pomembna zmanjšanja operativnih stroškov.

5.11 V preteklosti je Komisija pripravila in izvajala ukrepe na terenu, zlasti glede širokopasovnih povezav in posodabljanja v informatiki. Ti ukrepi so med drugim zajemali:

- **programe obveščanja in komuniciranja**, katerih cilj je ozaveščanje in usposabljanje zadevnih akterjev na lokalni ravni;
- **programe za pripravo inovativnih projektov**, katerih cilj je razvoj lokalnih ekosistemov, tudi v regijah, za katere velja, da jih inovacije ne dosežejo;

— **subvencije za posodabljanje javnih storitev**, kot je e-uprava.

Glede na uspeh teh prejšnjih programov Odbor poziva Komisijo, naj načrtuje in predvidi proračun za podoben program posebej za računalništvo v oblaku.

EESO poziva, da se institucionalne in zavarovane zbirke podatkov regulirano, vendar postopno in čim prej vključijo v okolje računalništva v oblaku. Tako bi državljani lažje upravljali najpomembnejše podatke (v skladu z evropsko in nacionalno zakonodajo), obenem pa bi se povečalo njihovo zaupanje v računalništvo v oblaku.

5.12 Komisija predlaga vrsto ukrepov za razvoj računalništva v oblaku. Sporočilo pa ne predstavlja **natančnega in strogega časovnega razporeda** za te ukrepe.

Odbor spodbuja Komisijo, naj čim prej objavi takšen časovni razpored. Tehnologije na področju računalništva v oblaku se hitro razvijajo. Zato je nujno in pomembno, da se lahko vsi **akterji dogovorijo in uskladijo svoje strategije z ukrepi Komisije**.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o skupnem sporočilu Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Prenovljenemu razvojnemu partnerstvu med EU in Pacifikom naproti

JOIN(2012) 6 final

(2013/C 76/12)

Poročevalec: **Carmelo CEDRONE**

Evropska komisija in visoka predstavnica Evropske unije za zunanje zadeve in varnostno politiko sta 21. marca 2012 sklenili, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Prenovljenemu razvojnemu partnerstvu med EU in Pacifikom naproti

JOIN(2012) 6 final.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 19. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 17. januarja) s 139 glasovi za, 13 glasovi proti in 14 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da so cilji, ki si jih je EU zastavila kot podlago za novo razvojno partnerstvo med EU in Pacifikom, ambiciozni in obsežni, vendar po njegovem mnenju metode za zagotavljanje pomoči niso prav jasne, saj obravnavajo predvsem varstvo okolja in biotske raznolikosti v tej regiji. Strinja se s tem, da je treba v sinergiji z drugimi organizacijami obravnavati posledice podnebnih sprememb, ki horizontalno vplivajo na vse razvojne politike – na nacionalni in večstranski ravni –, njihov učinek pa ni samo gospodarski, temveč tudi socialni. Problematika, povezana s posledicami podnebnih sprememb, bi morala biti naravni del okoljskih politik na tem območju, da se zagotovi skladnost ravnanja in ukrepanja.

1.2 Vendar EESO meni, da so za uresničitev tega cilja potrebni celostni razvojni ukrepi in dejavnosti v zadevnih državah, da bi imela pomoč s tem kar največji učinek, v sinergiji bi bilo treba uporabiti vse ukrepe, s pragmatičnim srednje- do dolgoročnim programskim pristopom pa dejavno vključiti tudi lokalne akterje.

1.3 Po mnenju EESO je pomembno, da se v sporočilu navede in prizna, da sta polno uživanje pravic in stabilna demokracija bistvena za gospodarski razvoj države. Razmere na Fidžiju, kjer diktatorski sistem svojim državljanom še naprej odreka temeljne pravice, pa so samo omenjene, čeprav bi si zaslužile, da se izreče odločnejše in skladnejše stališče evropske strani.

1.4 Priložnost oblikovanja novega razvojnega partnerstva bi bilo treba izkoristiti za to, da se opredelijo načela in pogoji, ki bi bili neke vrste vodilo EU vsem državam upravičenkam do njene pomoči, od polnega izvajanja Sporazuma iz Cotonouja dalje. Zajamčiti je treba tudi učinkovito izvajanje demokracije v vseh državah s polnim uživanjem temeljnih in delovnih pravic ter udeležbo v demokratičnem življenju.

1.5 Posebno pozornost je treba posvetiti dramatičnemu in zaskrbljujočemu položaju žensk v vseh državah te regije, ki se jim odrekajo najbolj temeljne pravice. Pravice in zaščita žensk bi morale imeti pomembno vlogo pri vseh vprašanjih, povezanih z odnosi med EU in Pacifikom. EESO in njegovi partnerji so zaskrbljeni zaradi visoke stopnje nasilja, povezanega s spolom, in nizke stopnje udeležbe žensk pri odločanju in na visokih položajih, zato bi to moralo imeti večjo težo v dokumentu Komisije in v prihodnjih dejavnostih.

1.6 Za EESO je še naprej bistvenega pomena rast socialnih partnerjev in civilne družbe v celoti – tako v tej regiji kot v drugih, ki jih zadevajo sporazumi, sklenjeni z EU. V ta namen je bistveno spodbujati in izvajati ustrezne instrumente, ki bodo praktično omogočili uresničitev tega cilja. Čeprav se zaveda težav, ki zaradi geografskega položaja omejujejo tudi strukturirane dvostranske odnose, EESO meni, da bi bilo zlasti koristno ustvariti mrežo in mešani odbor na lokalni in nacionalni ravni ter po možnosti na ravni celotnega območja. Ti instrumenti sodelovanja bi morali olajšati aktivno vključevanje socialnih partnerjev in civilne družbe v vse faze, povezane z opredeljevanjem, izvajanjem in spremljanjem sporazumov. To bi moralo

postati dejansko pravo načelo. Zaželeno je neposredna pobuda za spodbujanje nastanka pravega ekonomsko-socialnega sveta v regiji, tudi za to, da se spodbudi okrepitev socialnega in civilnega dialoga ter poveča krepitev zmogljivosti vseh lokalnih akterjev, za kar je treba predvideti posebno financiranje.

1.7 Po mnenju EESO je prednostnega pomena usklajevanje različnih ukrepov EU prek različnih direktorátov Evropske komisije, vključenih v programe, in Evropske službe za zunanje delovanje (ESZD), pa tudi sodelovanje STO v tej regiji. Usklajevanje je zaradi majhnosti javnih uprav zadevnih držav bistvenega pomena. Takšna usmeritev bi lahko pomenila priložnost za odločilno ukrepanje ESZD v upanju, da EU okrepi svoje delovanje v okviru zunanje politike in izboljša usklajevanje med članicami EU.

1.8 Evropska komisija se v svojem sporočilu močno osredotoča na podnebje. Po mnenju EESO pa je za obvladovanje podnebnih izzivov pomemben gospodarski razvoj. Za zagotovitev vključujoče, trajnostne in celostne rasti za razvoj v tej regiji je za EESO bistveno, da se zagamči skladnost razvojnih politik in ukrepov za varstvo okolja, pa tudi na drugih področjih, kot so trgovina, ribolov, kmetijstvo, zanesljiva preskrba s hrano, razvoj in podpora človekovim pravicam in demokraciji. Merila za dodeljevanje pomoči morajo temeljiti na dobro in vnaprej opredeljenih kazalnikih, tudi za nadaljnje spremljanje programov in prek usklajevanja različnih donatorjev.

1.9 EESO se strinja z navedbo razlikovanja ukrepov med državami AKP in čezmorskimi državami ob upoštevanju različnih institucionalnih razmer in razvoja posameznih držav, da se optimizirajo možnosti vključevanja v regiji. Upošteva se tudi status čezmejnih ozemelj, ki so bolj razvita od drugih držav in so že upravičena do sredstev iz Evropskega razvojnega sklada (ERS) in dvostranske pomoči. Ti ukrepi bi se uskladili s programi za druge države v regiji. Ta ozemlja bi lahko bila pomemben zgled za obrambo pravic, vrednot in dobrih praks evropskih politik, ki so usmerjene v vključujočo rast.

1.10 Glede trgovinskih sporazumov bi bilo dobro kljub sedanjim težavam razmisliti o regionalnem sporazumu, ki bi presegel dvostranske sporazume, pri čemer pa bi bilo treba upoštevati, da gre z izjemo ribolova za majhne gospodarske subjekte z vidika trgovine.

1.11 EESO še meni, da bi morala EU pozorno spremljati pogajanja pri ustrezni komisiji OZN o pomorskem pravu, povezana z EPIKONTINENTALNIM PASOM, zlasti glede območja, ki je predmet tega mnenja.

2. Uvod

2.1 Kot je znano, je EU na območju Pacifika sklenila različna partnerstva; to novo partnerstvo zajema 15 neodvisnih otoških držav ⁽¹⁾, štiri čezmorske države in ozemlja (ČDO) ⁽²⁾, Forum pacifiških otokov ter Avstralijo in Novo Zelandijo, ki sta ključni članici Foruma in podobno misleči partnerici. Po strategiji iz leta 2006 je zdaj cilj ta, da se vloga EU na tem območju utrdi, saj je EU za Avstralijo druga največja donatorica v regiji, pa tudi zato, da bi prispevala k gospodarskemu in socialnemu razvoju v vsej regiji, pri čemer se zaveda, da je treba zagotoviti tudi polno spoštovanje pravic in utrditev demokratičnih institucij.

2.2 Na podlagi Sporazuma iz Cotonouja (EU-AKP) EU v tem sporočilu predlaga osredotočenje ukrepanja v pacifiški regiji na nekaj temeljnih ciljev v skladu z lastnim programom sprememb ⁽³⁾:

- spodbujanje usklajenosti politik EU na področju razvoja in ukrepov za varstvo okolja ter na drugih področjih, kot so trgovina, okolje, ribištvo in raziskave na eni strani ter podpora priznavanju in polni uveljavitvi človekovih pravic in demokracije na drugi strani;
- prilagoditev in racionalizacija metod zagotavljanja uradne razvojne pomoči EU (URP) z okrepitevijo financiranja boja proti tveganjem, ki jih prinašajo podnebne spremembe v Pacifiku, da bi se povečala njena skupna dodana vrednost ter izboljšali njeni rezultati, vpliv in učinkovitost;
- spodbujanje uspešnega regionalnega povezovanja pacifiških ČDO in krepitev njihove sposobnosti za razširjanje vrednot EU ter kataliziranje vključujoče in trajnostne rasti za človekov razvoj v regiji;
- opredelitev pozitivnega programa skupaj s pacifiškimi državami v zvezi s zadevami, ki so skupnega interesa, v okviru OZN in drugih mednarodnih forumov;
- sodelovanje s podobno mislečimi partnerji pri obravnavi ključnih vprašanj na področju človekovih pravic in utrjevanje demokratičnih procesov v tej regiji.

⁽¹⁾ Cookovi otoki (brez pravice glasovanja v OZN), Združene države Mikronezije, Fidži, Kiribati, Marshallovi otoki, Nauru, Niue (brez pravice glasovanja v OZN), Palav, Papua Nova Gvineja, Samoa, Salomonovi otoki, Vzhodni Timor, Tonga, Tuvalu in Vanuatu.

⁽²⁾ Francoska Polinezija, Nova Kaledonija, Pitcairn ter Wallis in Futuna.

⁽³⁾ Sporočilo Komisije *Povečanje učinka razvojne politike EU: agenda za spremembe*, COM(2011) 637, 13.10.2011.

EU, ki ji lokalni partnerji in sogovorniki priznavajo vodilno vlogo na področju boja proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam, namerava svojo prisotnost v regiji utrditi odgovorno.

2.3 Večina otoških držav in ozemelj je majhnih z vidika prebivalstva, vendar obsežnih po velikosti in raznolikosti, kar zaradi posebnega geografskega položaja te regije ustvarja nemalo težav, zaradi česar je njihova povezanost šibka in občutljiva, čeprav jih ne združuje samo morski ekosistem. Ta je sicer edinstvena vrednota, ki si zasluži pozornost in zaščito.

2.4 Tega cilja ni lahko doseči, ne samo iz razlogov, navedenih v sporočilu, ampak tudi zaradi omejitev, ki jih je gospodarska kriza postavila zunanji politiki EU in ki bi lahko vplivali tudi na prihodnji sporazum iz Cotonouja, po letu 2020. Zaradi svojega položaja pa imajo te države geostrateški pomen tudi za EU, saj so blizu držav, kot sta Kitajska in Japonska. Zato bi bilo pri razširjanju politik, izvajanja programov in pravne kulture EU zelo koristno bolj vključiti in uporabiti ČDO, kar bi zagotovo koristilo obema stranema.

3. Pozitivne točke

3.1 Pozornost se namenja učinkom podnebnih sprememb in hudim posledicam, ki jih bodo imele te na celotno regijo, tako glede stabilnosti ekosistema, saj utegnejo celo ogroziti njegov obstoj, kot glede nevarnosti vse bolj neuravnoteženega trajnostnega razvoja zadevnih držav, to pa tako z ozkega gospodarskega in proračunskega vidika kot tudi s političnega in socialnega vidika: z delovanjem multiplikatorja nevarnosti, kar omejuje tudi uresničevanje ciljev tisočletja OZN.

3.2 Pozornost se namenja potrebnim celostnim ukrepom različnih mednarodnih akterjev, ki sodelujejo pri dvostranski ali večstranski pomoči, ki je trenutno preveč razdrobljena, kar preprečuje njeno polno učinkovitost. Ovrednotenje sprejetih finančnih instrumentov in učinka same pomoči.

3.3 Nujnost usklajevanja z mednarodnimi institucijami; sporočilo Komisije glede posledic podnebnih sprememb omenja predvsem OZN.

3.4 Pozornost se namenja regionalnemu sodelovanju in nujnosti okrepitev (če ne tudi oblikovanja) sektorskih programov in razvojnih načrtov, ki jih podpirajo regionalne

organizacije, za spodbujanje celostnega pristopa na področju pomoči in njenega upravljanja poleg strategij za razvoj te regije.

3.5 Pomen dialoga z lokalnimi institucionalnimi akterji za opredelitev programov pomoči in delitev odgovornosti za njihovo izvajanje.

3.6 Pozornost se namenja povečanju učinkovitosti ukrepov s poudarjanjem, da je z državami upravičenkami treba zagotoviti skupne mehanizme za njihovo spremljanje, upravljanje in izvajanje. V ta namen bi bilo treba zagotoviti več specifičnih informacij.

3.7 Analiza metod za zagotavljanje pomoči s strani večstranskih in dvostranskih donatorjev, z izraženo zavezanostjo temu, da se metode za zagotavljanje pomoči prilagodijo tako, da se upoštevajo težave, ki jih imajo majhne uprave pacifiških otoških držav in ozemelj; pozornost se namenja težavam upravičenk do pomoči pri vključevanju te pomoči v nacionalne razvojne programe, ki predvidevajo usmerjene ukrepe za boljšo krepitvijo zmogljivosti nacionalnih institucij.

3.8 Izraža se zaskrbljenost zaradi razmer, tj. kršitev temeljnih pravic na Fidžiju, ki jih Komisija namerava spremljati, vendar pa konkretno ne omenja morebitnega poznejšega pogojevanja zagotavljanja pomoči.

4. Pomanjkljivosti

4.1 Sporočilo Komisije v bistvu ni jasno glede tega, kako namerava EU raziskati in povečati ukrepanje po uresničevanju kratkoročnih ciljev, ki so sicer pomembni, ampak delni, če je namen vplivati na prihodnjo trajnost tega območja. Gre za specifično, obsežno regijo, ki zajema veliko število majhnih in čisto majhnih držav po številu prebivalcev, pa velikih z geografskega vidika; te države imajo različne pristope, različno razumevanje nujnosti ukrepov, katerih cilj je dolgoročni trajnostni razvoj, različno vizijo pravil, ki jih je treba uporabiti na nacionalni ravni ter v ozemeljskih in mednarodnih vodah, po katerih potekajo meje med temi državami.

4.2 Po mnenju EESO je nujen celosten in dolgoročen pristop, z delitvijo odgovornosti med vsemi akterji, ki delujejo na tem območju, pa naj gre za institucionalne mednarodne akterje, druge države ali lokalne akterje. Predlog Komisije za partnerstvo mora upoštevati pogajanja za revizijo novega proračuna EU, nove prednostne naloge, ki bodo navedene v ciljnih tisočletja po letu 2015, in proces, ki se bo začel za nova pogajanja za nov sporazum iz Cotonouja.

4.3 Med omenjenimi cilji bi bilo dobro večjo pozornost nameniti celostnemu razvoju pacifiškega območja, razvojnim politikam in področjem ukrepanja; kmetijstvo in prehranska varnost sta, na primer, samo omenjena v okviru posledic, povezanih s podnebnimi spremembami v tej regiji. Vitalnost podeželskih območij je odvisna od kmetijstva. Čeprav je kmetijstvo pretežno namenjeno samooskrbi – le pridelovanje sladkornega trsa in palmovega olja sta omembe vredna v smislu izvoza – obstaja problem upravljanja naravnih virov ter trajnostne rabe tal in kmetijstva. Treba je omeniti, da so zaradi reforme politike EU glede sladkorja leta 2006 nekatere zadevne države izgubile svoj ugodnejši položaj in s tem delovna mesta.

4.4 Sporočilo se v glavnem osredotoča na nevarnosti podnebnih sprememb, torej vprašanje ključnega pomena za preživetje nekaterih držav in ekosistema (dvig morske gladine, izginjanje gozda, slana podtalnica, zvišanje temperature morja ipd.). Zato Komisija predlaga, da se sredstva dodelijo predvsem v tem sektorju; povečati pa bi bilo treba celostne in skladne programe trajnostnega razvoja in rasti, z zavezami, ki bi jih opredelile države upravičenke. V ta namen bi bil zaželeno tudi sodelovanje zasebnega sektorja, zlasti malih in srednje velikih podjetij.

4.5 EESO meni, da bi bil potreben strateški celostni pristop pomoči in da je sporočilo dober začetek. Podpreti bi bilo treba skupno delo različnih generalnih direktorats Komisije, zlasti GD za razvoj in sodelovanje EuropeAid, GD za pomorske zadeve in ribištvo, GD za trgovino, GD za zdravje in varstvo potrošnikov, GD za raziskave in inovacije ter ESZD, ki bi moralo biti kljub doseženemu napredku bolje usklajevano⁽⁴⁾, da bi bile politike EU skladnejše.

4.6 Predvsem na področju ribolova, ki je bistvenega pomena za vse pacifiške države, pa tudi za EU ob upoštevanju velikega obsega izvoza v države članice EU (zlasti tune), se je treba pri

⁽⁴⁾ Celotni znesek razvojne pomoči in pomoči za boj proti podnebnim spremembam, ki sta namenjeni pacifiškim državam in ČDO, za obdobje 2008–2013 znaša približno 785 milijonov EUR, pri čemer 730 milijonov EUR izvira iz desetega ERS, 56 milijonov EUR pa iz proračuna EU. Brez upoštevanja nacionalnih programov regionalno sodelovanje EU-Pacifik 2008–2013 vključuje financiranje za približno 95 milijonov EUR začetnih sredstev, ki dopolnjujejo financiranje iz naslova tematskega programa instrumenta za razvojno sodelovanje. Namen regionalnega programa EU-Pacifik je okrepiti regionalne zmožnosti za gospodarsko in trgovinsko integracijo (45 milijonov EUR), podporo civilni družbi in zmožnosti za upravljanje javnih financ (10 milijonov EUR) ter spodbujati trajnostno upravljanje naravnih virov (40 milijonov EUR). Komisija je objavila tudi pomembno uvedbo t. i. instrumenta za pacifiške naložbe (*Pacific Investment Facility*) za povečanje naložb v glavno infrastrukturo, da bi regija postala konkurenčnejša na svetovnih trgih, in za ponovni zagon gospodarske rasti, zmanjšanje revščine in financiranje zelenih instrumentov ter za prilagajanje podnebnim spremembam.

ukrepanju bolj zavedati nujnosti tega, da se danes ohrani trajnost proizvodnje in ekosistema ter prepreči pretirano izkoriščanje, ki bi lahko onemogočilo ribolov v prihodnosti. EESO pozitivno ocenjuje ukrepe EU na področju boja proti nezakonitemu ribolovu z uporabo uredbe EU, katere namen je preprečiti nezakoniti, neprijavljeni in zakonsko neurejeni ribolov, od njega odvrniti in ga odpraviti. Na podlagi te uredbe je Komisija obvestila dve državi iz te regije (Vanuatu in Fidži), da utegnejo biti opredeljene kot nesodelujoče tretje države v okviru boja proti nezakonitemu, neprijavljenemu in zakonsko neurejenemu ribolovu.

4.6.1 Iz teh razlogov bi morala EU ohraniti preferencialne režime za AKP, kot je bil nedavno primer z nekaterimi državami te regije⁽⁵⁾, čeprav mora EU upoštevati tudi nevarnost izkrivljanja konkurence z drugimi akterji istega sektorja.

4.6.2 EESO priznava objektivne težave v tem sektorju, pozitivno ocenjuje tri sporazume o partnerstvu v ribiškem sektorju, sklenjene s Kiribatiem, Salomonovimi otoki in Mikronezijo, vendar izraža upanje, da bo mogoče doseči tudi skupni sporazum z vsemi zadevnimi državami o pravilih, ki bi veljala v teritorialnih in mednarodnih vodah te regije.

4.7 V okviru usklajevanja različnih ukrepov za pomoč trgovini, ki so v sporočilu upravičeno poudarjeni, Komisija sploh ne omenja dejavnosti Svetovne trgovinske organizacije (STO) v tej regiji, čeprav je med pacifiškimi otoki 6 držav članic te organizacije, ki so jim namenjeni posebni programi in ugodnosti.

4.8 Trgovina (STO): Fidži, Papua Nova Gvineja, Salomonovi otoki, Tonga, Samoa in Vanuatu so države članice STO, ki želi z različnimi pristopnimi sporazumi zagotoviti stabilen in integriran trgovinski sistem na regionalni ravni, da bi se lahko čim bolj izkoristile ugodnosti ter učinkoviteje rabili viri ter ekonomija obsega.

4.8.1 STO je leta 2004 vzpostavila predstavniški urad Foruma pacifiških otokov (*Pacific Islands Forum Representative Office*) v Ženevi s ciljem olajšati večjo integracijo upravnih sistemov in spodbujati krepitev zmogljivosti s področja trgovine in večstranske agende, ki so ključne za ta majhna gospodarstva.

⁽⁵⁾ Glej NAT/459, mnenje o stanju in izzivih flote Evropske unije za ribolov tropskih tunov, poročevalec: g. SARRÓ IPARRAGUIRRE, UL C 48, 15.2.2011, str. 21–26.

4.8.2 Kljub temu se zdi koristno, da Evropska unija – tudi na podlagi novega sporazuma iz Cotonouja – vzpostavi tesne strukturirane vezi s tem predstavniškim uradom v Ženevi in STO. Ključen je usklajen pristop, zlasti zaradi omejene velikosti uprav velikega števila zadevnih držav. Tako bi lahko uskladjali pobude podpore tem gospodarstvom z že delujočimi programi tehnične pomoči, ki na večstranski ravni niso usklajeni. K temu je treba dodati dolgotrajno obdobje nizke in nestabilne gospodarske rasti, ki je v različnih državah zelo različna – Papua Nova Gvineja in Salomonovi otoki uživajo višjo stopnjo gospodarske rasti, ki je posledica cen primarnih proizvodov, že prej šibki gospodarstvi držav Fidži in Samoa pa sta se morali soočiti s posledicami naravnih katastrof⁽⁶⁾.

4.8.3 Posebno pozornost bi bilo treba nameniti razvoju majhnih in srednje velikih podjetij (MSP), oblikovanju regionalnih storitev pomoči MSP, ki bi bile zahtevane in vzpostavljene na večstranski ravni z uporabo sredstev in obstoječih programov STO, Mednarodnega denarnega sklada (IMF) in Svetovne banke, tudi kar zadeva razvoj podeželja.

4.9 Komisija v sporočilu upravičeno navaja socialna tveganja, ki jih prinaša slab gospodarski razvoj teh otokov, delež kvalificirane delovne sile, ki zapusti državo, ker doma ne najde možnosti zaposlitve, in socialne posledice podnebnih sprememb. Po podatkih Svetovne banke sodijo Salomonovi otoki, Vanuatu, Samoa, Kiribati, Vzhodni Timor in Tuvalu v skupino najmanj razvitih držav z veliko stopnjo revščine. V Papui Novi Gvineji, največji državi v Pacifiku, več kot 40 % prebivalcev živi pod pragom revščine. Ti podatki vplivajo na uresničevanje ciljev tisočletja in terjajo usklajene ukrepe na mednarodni ravni. Vendar pa sporočilo ne omenja dela različnih agencij OZN, ki podpirajo gospodarski in socialni razvoj.

4.9.1 Različni programi agencij OZN so nepogrešljivi in Komisija bi jih morala spodbuditi, saj pomagajo pridobiti potrebno zavedanje in krepitev zmogljivosti, ki omogočajo absorpcijo in večji izkoristek pomoči različnih donatorjev, vključno z EU. Poleg tega prispevajo k prevzemanju večje odgovornosti s strani nacionalnih socialnih in civilnih institucij in partnerjev ter spodbujajo oblikovanje participativnih demokratičnih institucij.

5. Pravice, demokracija, sindikalne pravice, razmere na Fidžiju

5.1 Pacifiški otoki so po mnenju mednarodnih finančnih institucij med območji z najbolj omejenimi možnostmi: osam-

ljeni, redko naseljeni, z močnimi migracijskimi pritiski, nizko stopnjo izobrazbe in usposabljanja ter izjemnim pomanjkanjem posebnih znanj na področju trgovine in mednarodne gospodarske dejavnosti.

5.1.1 Zlasti problematičen se zdi položaj mladih, ki je posledica različnih dejavnikov, kot so geografska izolacija, omejen gospodarski razvoj (majhna gospodarstva, ki med seboj niso dobro povezana, domači trgi pa so omejeni) in demografska podoba, ki kaže naglo naraščanje mlade delovne sile⁽⁷⁾. Avstralija je začela program pomoči sezonskim delavcem pacifiškim državam z najbolj omejenimi možnostmi. Tak ukrep, v isti smeri, bi bilo treba spodbuditi in usmeriti tudi v druge države te regije.

5.1.2 Položaj žensk je dramatičen in zaskrbljujoč zaradi obširnega izkoriščanja in vse slabšega stanja ter izjemno redkega napredka pri iskanju učinkovitih rešitev. Ženske so še naprej žrtve hude diskriminacije, bodisi zato, ker jih na uradnem trgu dela ali v političnem življenju skorajda ni, bodisi zaradi razširjenega kršenja temeljnih pravic, ki vključujejo nasilna dejanja in se ohranjajo v vseh državah. Ne gre samo za kulturno vprašanje, ampak tudi za to, da se zagotovijo možnosti za delo, vključevanje in udeležbo. Izrecno bi bilo treba omeniti akcijski načrt EU za enakost spolov ter krepitev vloge in položaja žensk pri razvoju 2010–2015, ki se med drugim zavzema za uporabo natančnih kazalnikov za sodelovanje žensk v nacionalnih institucijah.

5.2 Spoštovanje človekovih pravic in demokracije so najni pogoji politike pomoči in sodelovanja EU. Med temi so sindikalne pravice, ki jih na mednarodni ravni priznava osem temeljnih konvencij Mednarodne organizacije dela (MOD).

5.3 Tudi Sporazum iz Cotonouja priznava temeljno vlogo, ki jo ima spoštovanje človekovih pravic in demokratičnih institucij pri oblikovanju stabilnega in uspešnega gospodarstva. Čeprav sporočilo obravnava regionalno strategijo, pa ne posveča dovolj pozornosti vprašanju hudih kršitev, ki se trenutno dogajajo zlasti na Fidžiju, ki je drugi otok te regije po velikosti in številu prebivalstva.

⁽⁶⁾ IMF: *Regional Economic Outlook, Asia and the Pacific, Navigating an Uncertain Global Environment while building inclusive Growth* (oktober 2011).

⁽⁷⁾ Na Samoi najde delovno mesto samo 500 mladih od 4 000, ki želijo vstopiti na trg dela, na Vanuatuju je razmerje 700 od 3 500, na Fidžiju je stopnja brezposelnosti mladih približno 46 %; glej tudi UNICEF: *Investing in Youth Policy*, UN Asia-Pacific Interagency Group on Youth (2011).

5.4 Razmere na Fidžiju so nesprejemljive: vlada, ki jo od državnega udara leta 2006 vodi vojaška hunta, je leta 2011 sprožila napadalno kampanjo za odstranitev sindikalnega gibanja in odpravo temeljnih pravic delavcev na Fidžiju, s čimer je prekršila konvenciji MOD 87 in 98, ki ju je vlada ratificirala. Odprava svobode izražanja, zbiranja in združevanja, mučenje in maltretiranje, nasilje nad ženskami in mladoletnimi ter kršenje najosnovnejših pravic delavcev pomenijo, da gre za primer simboličnega pomena za EU, ki ga ni mogoče več dopuščati. Kljub uporabi člena 96 Sporazuma iz Cotonouja EESO meni, da je glede Fidžija potrebno odločneje posredovati, tudi zaradi volitev, ki bodo leta 2014, in postopka priprave nove ustave.

5.5 O razmerah na Fidžiju je novembra 2012 znova razpravljal upravni odbor MOD in sprejel posebno resolucijo, tudi zaradi nedavne odločitve vlade na Fidžiju, da izžene delegacijo MOD na misiji upravnega odbora⁽⁸⁾. EU lahko to vprašanje obravnava samo skladno z odzivom držav članic, ki so se pridružile obsojanju na sedežu MOD.

5.6 Pogoji za delovanje civilne družbe so v tem primeru zelo težavni, skoraj nemogoči. Očitno se kršijo tudi najosnovnejše pravice civilne družbe, kar je nasprotju z vsemi demokratičnimi načeli, in EESO ne more sprejeti odlašanja pri takšnih primerih kršitev. EESO mora to svoje stališče prenesti drugim institucijam EU in ustrezno ukrepati⁽⁹⁾.

5.7 Odločneje je treba posredovati – tako neposredno kot na dvostranski ravni – pri opredeljevanju pogojev, ki jih je treba izpolniti za prejemanje pomoči EU, pri potrjevanju, da ima EU glede pravic enotno stališče na ravni vseh držav članic, ki je skladno z načeli, na katerih temelji EU in o katerih se ni mogoče pogajati.

6. Vloga socialnih partnerjev in civilne družbe

6.1 Po mnenju EESO je sodelovanje organizirane civilne družbe podlaga, na kateri je treba razviti različne oblike partnerstva za doseganje ciljev ekonomske in socialne kohezije. Njena vloga je še toliko bolj pomembna pri spoštovanju pravic in demokracije, ki je pogoj za pridobitev ugodnosti, ki jih ponuja politika pomoči in sodelovanja EU.

⁽⁸⁾ Sporočilo za javnost Konfederacije sindikatov o Fidžiju z dne 19.9.2012 in poznejši dokumenti MOD v pripravi.

⁽⁹⁾ Glej pismo Sveta.

6.2 Udeležba organizirane civilne družbe je prednostni cilj tudi na tem področju kljub vsaj dvema objektivnima ovirama: prva ovira je poseben geografski položaj, ranljivost otokov in razpršenost prebivalstva, zaradi česar je izvajanje te pravice zelo oteženo, druga ovira pa je povezana z izvajanjem demokracije in dejavne udeležbe organizirane civilne družbe pri delu institucij.

6.3 Kljub temu EESO poziva, da se naredi, kar je mogoče za vključitev predstavnikov lokalnih skupnosti v opredeljevanje, izvajanje in spremljanje projektov EU, zlasti tistih, ki so povezani z varstvom okolja, socialnim in civilnim dialogom, razvojem in zaščito pravic ter demokracije.

6.4 EESO poziva k hitremu ukrepanju za vzpostavitev partnerstva EU-Pacifik, ki vključuje organizirano civilno družbo, da bi se lahko učinkoviteje lotili vseh problemov te regije⁽¹⁰⁾, pri čemer je treba oblikovati poseben odbor za spremljanje programov, ki bi bil temeljni element udeležbe.

7. Priporočila za ukrepanje v sporočilu: ugotovitve

7.1 Ukrepe, ki jih predlaga EU (pri čemer je problem nevarnosti, povezanih s podnebnimi spremembami, prednostnega pomena v pacifiški regiji), je mogoče podpreti samo delno, saj jim manjka celosten pristop trajnostnega razvoja regije.

7.2 Treba bi bilo spodbujati in si prizadevati za boljši usklajen pristop med ESZD in različnimi generalnimi direktorati Komisije, da bi opredelili dosledne strateške programe, ki bi razpoložljiva sredstva usmerili v varstvo okolja in ribolova, pa tudi v celostne programe trajnostnega razvoja in razvoja podeželja.

7.3 EESO podpira izraženo potrebo po okrepitvi dialoga z lokalnimi institucijami, vendar bi bilo treba zajamčiti bolj sistematično vključevanje civilne družbe in vzpostaviti stalno okroglo mizo za ocenjevanje pomoči in analizo njenega učinka.

⁽¹⁰⁾ Mnenje EESO o vlogi civilne družbe v večstranskem trgovinskem sporazumu med EU, Kolumbijo in Perujem, UL C 299, 4.10.2012, str. 39–44.

7.4 EESO meni, da je treba zagotoviti kontinuiteto srečanj med vsemi donatorji in državami upravičenkami, da se zjamči usklajevanje programov, ki ga je poudarila Komisija. Namen pomoči in ocena njenega učinka sta še vedno temeljnega pomena. V tem smislu je poleg preventivne dejavnosti na področju informiranja in usposabljanja pomembno tudi spremljanje v okviru mešanega odbora, ki bi se oprl predvsem na socialne in civilne partnerje.

7.5 Kot je EESO že omenil, bi bilo treba zaostriti ocenjevanje spoštovanja temeljnih človekovih pravic, nesprejemljivega položaja žensk v regiji, omejenih možnosti za delo mladih in upoštevanja vloge civilne družbe v vseh državah, zlasti glede na posebne razmere na Fidžiju.

V Bruslju, 17. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Cena naročnine 2013 (brez DDV, skupaj s stroški pošiljanja z navadno pošto)

Uradni list EU, seriji L + C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	1 300 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, papirna različica + letni DVD	22 uradnih jezikov EU	1 420 EUR na leto
Uradni list EU, serija L, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	910 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, mesečni zbirni DVD	22 uradnih jezikov EU	100 EUR na leto
Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila), DVD, ena izdaja na teden	Večjezično: 23 uradnih jezikov EU	200 EUR na leto
Uradni list EU, serija C – natečaji	Jezik(-i) v skladu z natečajem(-i)	50 EUR na leto

Naročilo na *Uradni list Evropske unije*, ki izhaja v uradnih jezikih Evropske unije, je na voljo v 22 jezikovnih različicah. Uradni list je sestavljen iz serije L (Zakonodaja) in serije C (Informacije in objave).

Na vsako jezikovno različico se je treba naročiti posebej.

V skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 920/2005, objavljeno v Uradnem listu L 156 z dne 18. junija 2005, institucije Evropske unije začasno niso obvezane sestavljati in objavljati vseh pravnih aktov v irščini, zato se Uradni list v irskem jeziku prodaja posebej.

Naročilo na Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila) zajema vseh 23 uradnih jezikovnih različic na enem večjezičnem DVD-ju.

Na zahtevo nudi naročilo na *Uradni list Evropske unije* pravico do prejemanja različnih prilog k Uradnemu listu. Naročniki so o objavi prilog obveščeni v „Obvestilu bralcu“, vstavljenem v *Uradni list Evropske unije*.

Prodaja in naročila

Naročilo na razne plačljive periodične publikacije, kot je naročilo na *Uradni list Evropske unije*, je možno pri naših komercialnih distributerjih. Seznam komercialnih distributerjev je na spletnem naslovu:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sl.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) nudi neposreden in brezplačen dostop do prava Evropske unije. To spletišče omogoča pregled *Uradnega lista Evropske unije*, zajema pa tudi pogodbe, zakonodajo, sodno prakso in pripravljalne akte za zakonodajo.

Za boljše poznavanje Evropske unije preglejte spletišče <http://europa.eu>

Urad za publikacije Evropske unije
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

SL